

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอ
ชาวไทยทรงดำจังหวัด เพชรบุรี

STUDY AND DEVELOPMENT OF SOUVENIR HANDCRAFT PRODUCT
THAI SONG DAM TEXTILE IN PHETCHABURI

สิริชญ์ สิริพันธ์บุปผา

SIRITHAN SIRIPHANBUBPHA

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน..... 63431
วัน,เดือน,ปี 28 ส.ค. 2549

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ.2549

ISBN 974-15-2466-8

**STUDY AND DEVELOPMENT OF SOUVENIR HANDCRAFT PRODUCT THAI SONG
DAM TEXTILE IN PHETCHABURI**

SIRITHAN SIRIPHANBUBPHA

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE IN INDUSTRIAL EDUCATION IN INDUSTRIAL DESIGN TECHNOLOGY
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2006

ISBN 974-15-2466-8

COPYRIGHT 2006

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
ของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
ศิริธัญญ์ ศิริพันธ์บุปผา

ชื่อนักศึกษา

รหัสประจำตัว

44064816

ปริญญา

ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์ อุดมศักดิ์ สาริบุตร

รองศาสตราจารย์ นพคุณ นิสามณี

บทคัดย่อ

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาลักษณะเฉพาะงานหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี (2) ศึกษาความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี (3) เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี (4) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี ที่ออกแบบและพัฒนา

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ ช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 คน ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10 คน และผู้สนใจผลิตภัณฑ์ จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์และงานวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ แบบบรรยายผล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ลักษณะเฉพาะของงานหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี

1.1 ช่างทอผ้าโดยส่วนใหญ่เป็นหญิง โดยมีอายุ 25-30 ปี ร้อยละ 20.00 อายุ 36-45 ปี ร้อยละ 40.00 อายุ 46-55 ปี ร้อยละ 30.00 และมากกว่า 56 ปี ร้อยละ 10.00 โดยมีประสบการณ์ในการทอผ้าน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 20.00 5-10 ปี ร้อยละ 73.00 และมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 07.00

1.2 ลักษณะเฉพาะของผ้าทอชาวไทยทรงดำ วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นฝ้ายรองลงมา คือไหม มีศิลปการตกแต่งผ้า 2 ประเภท คือ การปะผ้าและการปักผ้า สีหลักที่ใช้ในการตกแต่งมี 4 สี คือ เขียว ขาว แดง และเหลืองหรือส้ม รูปแบบการทอผ้าเป็นผืน มีการข้อมฝ้ายด้วย 2 สีหลักคือ สีคราม และสีดำ ตกแต่งด้วยวัสดุ เงินและกระจก

2. ความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี ของผู้จำหน่าย

2.1 ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำมีความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกในสัดส่วนที่ต่างกันอย่างไรเห็นได้ชัด โดยมีความต้องการของที่ระลึก ประเภทเครื่องใช้บนโต๊ะอาหารมากที่สุด ร้อยละ 90.00

2.2 ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำมีความต้องการผสมผสานผ้าทอชาวไทยทรงดำร่วมกับวัสดุอื่น ใช้ร่วมกับโลหะเงินร้อยละ 30.00 กระจก ร้อยละ 60.00 กะลาร้อยละ 10.00

3. ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี

การประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน เลือกแบบที่จะนำมาผลิต ได้แก่ รูปแบบที่ 5 ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($X = 4.44$) ซึ่งมีลักษณะเหมาะสมทางด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านกรรมวิธีการผลิต และด้านการออกแบบ

4. ศึกษาความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี ที่ออกแบบและพัฒนา

พบว่าผู้สนใจ และผู้จำหน่ายมีความคิดเห็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X=3.79$) เมื่อพิจารณารายด้านรวมพบว่า ด้านความสวยงามมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($X=3.89$) ด้านหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($X=3.68$) ด้านแสดงลักษณะเฉพาะถิ่นมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($X=3.80$)

Thesis Title	Study and Development of Souvenir Handcraft Product Thai Song Dam Textile in Phetchaburi
Student	Miss. Sirithan Siriphanbubpha
Student ID.	44064816
Degree	Master Of Science in Industrial Education
Programme	Industrial Design Technology
Year	2006
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Lertlak Klinhom
Thesis Co- Advisor	Associate Professor Udomsak Saributr Associate Professor Noppakun Nisamane

ABSTRACT

The main purposes of this research were to study the specific characteristics and the souvenir features needs of handicrafts as well as to study and develop souvenir handcraft product “Thai Song Dam” textile in Phetchaburi. Last, this research also covered the opinions from both the producers and the users on the existing products.

The total population of this study was 240 people, divided into three groups that were 30 “Thai Song Dam” textile clothes makers, 10 retailers, and user 200 users.

This data was collected by interviewing and surveying their opinions. There was three methodologies used in analyze this study i.e. description analysis, percentile and mean, and standard deviation.

The results of this research were as follows:

1. The primary materials used in “Thai Song Dam” textile clothes were cotton and silk. In this place, the two typical decorated for the fabric were stickiness and embroidery mixed with 4 major colors i.e. green, white, red, and yellow or orange. Furthermore, those materials were made to the fabric sheet with dying indigo in and black and decorating with pieces of silver and mirror.

2. Obviously, the need of clothes was 10 percents where as that of dinning accessory was 90 percents. Also, the makers needed to decorate the textile with silver at 30 percents, mirror at 60 percents, and coconut shell at 10 percents.

3. From estimating 6 handicrafts' characteristics and the specialists of materials, production, and design, in terms of product design, and product development, they would consider a production and design, and materials respectively

4. New product needed to focus on beautiful, utilize and unique design.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ อุดมศักดิ์ สาริบุตร และ รองศาสตราจารย์ นพคุณ นิสามณี อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจและช่วยตรวจสอบ ตลอดจนการปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ จนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์ รองศาสตราจารย์ สถาพร ดีบุญมี ณ ชุมแพ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุกสังข์ ที่ช่วยในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ และให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน ที่ประสิทธิประสาทความรู้ ตลอดจนข้อคิดต่างๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า และแนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์จนประสบความสำเร็จ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์เพียว อุ่นศิริ ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอมือ สำนักพัฒนาอุตสาหกรรม ในครอบครัวและหัตถกรรมกรมส่งเสริมการส่งออก อาจารย์สุปรียา สุธรรมจารีกุล หัวหน้าสาขาแฟชั่นดีไซน์ คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยรังสิต และอาจารย์เพียงจิตต์ มาประจง นักวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ 8 ว. ส่วนอุตสาหกรรมสิ่งทอ ผอ.สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ที่ให้ความกรุณาและเสียสละเวลาให้คำแนะนำและแนวทางในการออกแบบเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่น้องและผู้เป็นที่เคารพยิ่งทุกท่าน ที่ได้ให้ความรักและกำลังใจ ให้ความสนับสนุน และช่วยเหลือในทุกด้านตลอดมา

ขอขอบคุณเพื่อนๆ และบุคคลที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวไว้ในที่นี้ ที่ให้การสนับสนุน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ และเป็นกำลังใจต่อผู้วิจัยมาโดยตลอด

คุณค่า และประโยชน์ใดๆ ที่เป็นผลจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอบอบแด่ คุณพ่อ คุณแม่ พี่น้องและครูอาจารย์ทุกท่าน ด้วยความเคารพยิ่ง

ศิริชัย ศิริพันธ์บุปผา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	VIII
สารบัญภาพ.....	IX
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 ชาวไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี.....	7
2.2 แนวทางศึกษาลักษณะเฉพาะศิลปหัตถกรรมผ้าทอไทยทรงดำ.....	11
2.3 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก.....	35
2.4 แนวทางการออกแบบ.....	47
2.5 อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดโต๊ะอาหาร.....	49
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	62
3.1 แหล่งที่มาของข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล.....	62
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
3.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก.....	65
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	68

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	100
5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	100
5.2 ผู้ให้ข้อมูล.....	100
5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	100
5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	102
5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
5.6 สรุปผลการวิจัย.....	102
5.7 อภิปรายผลการวิจัย.....	103
5.8 ข้อเสนอแนะ.....	105
บรรณานุกรม.....	106
ภาคผนวก.....	107
ภาคผนวก ก หนังสือขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย.....	108
ภาคผนวก ข หนังสือขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจการออกแบบ.....	114
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ใช้เครื่องมือในการวิจัย.....	118
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	122
ภาคผนวก จ การออกแบบและการเขียนแบบเพื่อการผลิต.....	132
ประวัติผู้เขียน.....	153

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ตารางค่าเนนการวิจัย.....	69
3.2 ตารางค่าเนนการวิจัย.....	70
3.3 ตารางค่าเนนการวิจัย.....	71
3.4 ตารางค่าเนนการวิจัย.....	72
4.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของช่างทอผ้า.....	74
4.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละความต้องการประเภทผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำของผู้จำหน่าย.....	82
4.3 แสดงจำนวน และค่าร้อยละความต้องการผสมผสานวัสดุกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำของผู้จำหน่าย.....	83
4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ออกแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ.....	85
4.5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้สนใจ.....	88
4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้สนใจ และผู้จำหน่ายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าชาวไทยทรงดำ ที่ออกแบบและพัฒนา.....	90

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	ลายดอกจันทร์ซ้อน.....20
2.2	ลายขาวดอกบัว.....20
2.3	ลายดอกไม้แล้ว.....21
2.4	ลายดอกจันทร์ขาแหลมซ้อน.....21
2.5	ผ้าชั้นลายแดง โม.....25
2.6	เสื่อฮีหญิงด้านนอก.....27
2.7	เสื่อฮีหญิงด้านใน.....27
2.8	การแต่งกายของผู้หญิง.....28
2.9	เสื่อฮีชาย.....29
2.10	ลายดอกเป็ยวใช้ตกแต่งผ้าเป็ยว.....30
2.11	ย่ามชาวไทยทรงดำ.....32
2.12	ลูกตะกร้อที่ใช้เล่นในกลุ่มผู้หญิงตามประเพณีต่างๆ.....34
2.13	ผ้าหน้าหมอนลายดอกมะลิ.....34
2.14	หมวกผู้หญิงลายดอกจันทร์.....35
2.15	แสดงลักษณะการออกแบบลงตารางพื้นฐาน.....48
2.16	แสดงลักษณะการออกแบบลงตารางพื้นฐาน.....48
2.17	แสดงลักษณะการออกแบบ.....49
2.18	แสดงลักษณะการออกแบบ.....49
2.19	ซ้อน ส้อม มีดที่ใช้ในการรับประทานอาหาร.....50
2.20	การพับแบบแขนเสื้อ.....54
2.21	การพับแบบหมวกคนครัว.....54
2.22	การพับแบบเดินที่.....55
2.23	การพับแบบพับ.....56
2.24	การพับแบบเทียน.....57
3.1	ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ.....67
4.1	ผ้าลายแดง โม.....78
4.2	ลายผ้าดอกเป็ยว ดอกแปด และลายดอกแต่งเสื่อฮี.....78
4.3	ลายผ้าดอกเป็ยว และลายดอกแต่งเสื่อฮี.....79
4.4	ลายดอกมะลิแบบต่างๆ.....79

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.5	การตกแต่งด้วยโลหะเงินและกระจก.....81
4.6	ลูกเต๋าลายดอกจันทร์ขาแหลม.....81
4.7	รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ออกแบบ.....84
4.8	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ชุดบนโต๊ะอาหารที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว.....92
4.9	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ชุดบนโต๊ะอาหาร ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว.....93
4.10	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ชุดบนโต๊ะอาหาร ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว.....94
4.11	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ชุดบนโต๊ะอาหาร ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว.....95
4.12	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ปลอกใส่กล่องกระดาษทิชชู.....96
4.13	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ที่รองแก้ว.....96
4.14	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ซองใส่ตะเกียบ.....97
4.15	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ผ้ากันเปื้อน (ผ้าเช็ดปาก).....97
4.16	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ผ้ารองจาน.....98
4.17	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ผ้าคาดโต๊ะอาหาร.....98
4.18	แสดงภาพผลิตภัณฑ์ผ้าปูโต๊ะอาหาร.....99

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีงานหัตถกรรมอยู่คู่กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงก่อให้เกิดวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อต่างๆของกลุ่มชน ซึ่งรวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มและยังสะท้อนให้เห็นคุณค่าและศิลปงานหัตถกรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ลักษณะเช่นนี้ สะท้อนไปยังลักษณะของงานหัตถกรรมที่สร้างขึ้น ซึ่งในกลุ่มชนหรือท้องถิ่นนั้นๆจะมีงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองแตกต่างกันไป (วิบูลย์ ลีสุวรรณ.2538:17) ความแตกต่างเหล่านี้เป็นตัวกำหนดในการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งของเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มชน อาทิ การทำเครื่องจักสาน การทอผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา และอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งในแต่ละภูมิภาคของไทยก็มีกลุ่มชนต่างๆหลายกลุ่มซึ่งทำให้งานหัตถกรรมมีความแตกต่างออกไป

ภาคกลางเป็นภาคที่มีงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความโดดเด่นไม่แพ้ภาคอื่นๆในประเทศ ตัวอย่างหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่โดดเด่นของภาคกลางคือ งานหัตถกรรมของกลุ่มชนชาติไทยเชื้อสายลาว ไม่ว่าจะเป็นชาวลาวโซ่ง(ชาวไทยทรงดำ) ลาวครั่ง ลาวพวน ที่มาตั้งถิ่นฐานในไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ในบรรดาชาวไทยเชื้อสายลาวนั้นมีกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจอย่างมากคือ ชาวไทยทรงดำ หรือชาวลาวโซ่งที่อาศัยอยู่มากในจังหวัดเพชรบุรี(วิบูลย์ ลีสุวรรณ.2540:114)

ชาวไทยทรงดำเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีและงานหัตถกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจ อาทิ การจักสาน และการทอผ้า โดยเฉพาะการทอผ้านั้นจะมีความโดดเด่นในเรื่องของลวดลายการทอ การตกแต่งผ้าด้วยการปักผ้าและการประฟ้ายที่ไม่เหมือนที่อื่นซึ่งในปัจจุบันได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ภาค 8 กระทรวงอุตสาหกรรมในด้านการทอผ้า โดยการก่อตั้งเป็นองค์กรสนับสนุนและให้ความรู้ในการพัฒนารูปแบบของผ้าทอเพื่อเป็นสินค้าประจำจังหวัดสำหรับผู้ที่สนใจ อีกทั้งมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำขึ้นที่อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรีขึ้นเพื่อส่งเสริมและรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำไว้ด้วย โดยมีภารกิจวิถีชีวิต การสาธิตการทอผ้า การขายสินค้าที่ได้จากผ้าทอ เพื่อให้เด็กรุ่นใหม่ๆตระหนักและเห็นคุณค่า ซึ่งเด็กรุ่นใหม่ๆในปัจจุบันไม่สนใจที่จะทอและขาดความเข้าใจในการอนุรักษ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุคคลส่วนใหญ่ในการทอผ้าจะเป็นคนรุ่นเก่าที่อายุค่อนข้างมาก (นิยม ออไอศุรย์.2538:147) และเป็นที่ทราบกันดีว่าหัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้านของชาวไทยทรงดำนั้น คือ ผลงานที่มีคุณค่าที่คนไทยทรงดำในอดีตได้คิดประดิษฐ์และสั่งสมสืบทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน และน่าที่จะนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งที่ผ้าทอ

พื้นบ้านของชาวไทยทรงดำนั้นเป็นสิ่งที่บ่งบอกเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำในอดีต ที่ควรจะสนับสนุนให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งการสนับสนุนในสิ่งที่กล่าวมานี้ ตรงกับแนวทางการพัฒนาใน ส่วนของการส่งเสริมการทอผ้าเพื่อสร้างรายได้สู่การพัฒนาแบบยั่งยืนของหน่วยงานสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัยที่กล่าวไว้ว่า “การทอผ้าพื้นบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ช้านานของคนไทย ในอดีตการทอผ้าจะมีแทบทุกครัวเรือน ในทุกภูมิภาคของประเทศ เพราะผ้าเป็น สิ่งที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ผ้าของแต่ละท้องถิ่นจะมีศิลปะและความงดงามที่เป็น เอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความชำนาญ ค่านิยม และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น นั้นๆ ต่อมาเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปคนไทยจำนวนมากเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตจากภาคเกษตร มาเป็นภาคอุตสาหกรรมและการบริการ สินค้าอุตสาหกรรมจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการ ดำรงชีวิตของคนไทย การทอผ้าเพื่อประโยชน์ใช้สอยค่อยๆ ลดจำนวนลงอย่างมากในระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมา การทอผ้าเพื่อสร้างรายได้เริ่มเข้ามามีบทบาทแทนการทอผ้าเพื่อใช้สอย หรือทอผ้าเพื่อ ประเพณีอย่างแต่ก่อน

การพัฒนาและส่งเสริมการทอผ้าเพื่อสร้างรายได้โดยหน่วยงานของภาครัฐและองค์กรการ พัฒนาเอกชน ได้ดำเนินการติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนานกว่า 20 ปี แต่เป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องและ ขาดทิศทางที่ชัดเจน ทำให้อาชีพการทอผ้าไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นอาชีพที่มีศักยภาพทาง เศรษฐกิจสำหรับชุมชนได้ ในปัจจุบัน ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ก่อให้เกิด คำถาม และการแสวงหาทางเลือกที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ผ้าทอพื้นบ้านสามารถพัฒนาเป็น ผลิตภัณฑ์ที่เข้าสู่ตลาดได้หลายรูปแบบ อาทิเช่น เสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน ของที่ระลึกหรือบางชิ้นสามารถขายเป็นงานศิลปะได้” (คณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สภาผู้แทนราษฎรร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.2542 : 1-3) เช่นเดียวกับผ้าทอของ ชาวไทยทรงดำนั้นเป็นผ้าทอที่ผลิตจากผ้าฝ้ายและไหม เป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นแบบวัสดุดั้งเดิมที่ ทอกันในอดีตและฝ้ายเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่ปลูกมากเป็นอันดับสองในจังหวัดเพชรบุรี ผ้าทอชาว ไทยทรงดำนี้ในปัจจุบันมีการนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์บ้างแต่ยังไม่มีความหลากหลาย อาทิ การทอ ขายเป็นผืน ดัดเป็นเครื่องแต่งกาย เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้วัสดุอื่นๆ มาผสมผสานด้วย เช่นเครื่องแต่งกายมีการใช้ โลหะเงินเข้ามาตกแต่งเป็นกระดุมเพื่อให้เกิดความสวยงาม เพื่อขายแก่ ผู้สนใจที่มาเยี่ยมชมและเที่ยวชมในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งในอดีตทอเพียงเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันและ งานพิธีต่างๆ และในปัจจุบันนี้รัฐบาลได้ส่งเสริมการนำศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในแต่ละจังหวัดมา พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ให้ชุมชนเหล่านั้นนำของดีที่มีเอกลักษณ์มาสร้าง รายได้ให้แก่ในชุมชนและเป็นสินค้าของจังหวัดและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดมากขึ้น

จากประเด็นต่างๆที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของหัตถกรรม ผ้าทอพื้นบ้านของชาวไทยทรงดำและเพื่อเป็นการส่งเสริมนโยบายของรัฐบาลในการดำเนิน โครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นให้สามารถ

พึ่งพาตนเองได้ มีรายได้มีงานทำอย่างยั่งยืน และที่สำคัญเพื่อลดปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน และปัญหาการเคลื่อนย้ายของแรงงานมายังเขตเมืองใหญ่ โดยส่งเสริมการสร้างอาชีพเน้นการผลิตหรือการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอไทยทรงดำ เพื่อช่วยในการอนุรักษ์ให้คนรุ่นหลังตระหนักและเห็นคุณค่าของผ้าทอชาวไทยทรงดำและยังสามารถส่งเสริมรายได้แก่ชุมชนในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดอีกทางหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของงานหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สนใจและผู้จำหน่ายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ออกแบบและพัฒนา

1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งได้กรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

1.3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษาลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ วิบูลย์ ธีสุวรรณ (2538:90-93) ดังนี้

1. วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่นำมาผลิต
2. ขั้นตอนการผลิต
3. รูปแบบและการตกแต่ง

1.3.2 กรอบแนวคิดในการศึกษาความต้องการรูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิด ของ ประเสริฐ ธีรัตน (2531:57-60) ดังนี้

1. ประเภทของรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก โดยเลือกเพียงบางประเภทที่สอดคล้องกับวัสดุในท้องถิ่น มีดังนี้คือ

- 1.1 เครื่องแต่งกาย
- 1.2 ของใช้บนโต๊ะอาหาร
- 1.3 ของใช้สำนักงาน
- 1.4 ของประดับตกแต่ง

1.3.3 กรอบแนวคิดในการศึกษาการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิด ของ ธีระชัย สุขสด (2544:17-18) ดังนี้

1. ด้านวัสดุ คือ ใช้วัสดุที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนและผสมผสานกับวัสดุท้องถิ่นอื่นๆ หรือวัสดุสังเคราะห์อื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม
2. ด้านกรรมวิธีการผลิต คือ สามารถผลิตได้ตามความชำนาญของช่าง ใช้วิธีแบบดั้งเดิมผสมผสานกับการใช้เครื่องทุ่นแรงในการผลิตได้
3. ด้านการออกแบบ คือ เป็นรูปแบบที่มีลักษณะแสดงลักษณะเฉพาะถิ่นและการพัฒนารูปแบบตามความเหมาะสมตามความต้องการของตลาดมุ่งประโยชน์ใช้สอยและมีความสวยงาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว หรือเป็นของที่ระลึก

1.3.4 กรอบแนวคิดในการศึกษาความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิด ของ ธีระชัย สุขสด (2544:88-91) ดังนี้

1. ด้านความงาม
2. ด้านประโยชน์ใช้สอย
3. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี โดยเลือกการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เป็นกรณีในการวิจัยที่ศึกษาไว้ดังนี้

1.4.1 แหล่งที่มาของข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล

1.4.1.1 แหล่งที่มาของข้อมูล

แหล่งข้อมูลด้านลักษณะผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของผ้าทอชาวไทยทรงดำ

1.4.1.2 ผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้ให้ข้อมูลด้านลักษณะเฉพาะศิลปะหัตถกรรมของผ้าทอชาวไทยทรงดำ ได้แก่ ช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำ อำเภอหนองหญ้าปล้อง ตำบลท่าตะคร้อ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลด้านความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ได้แก่ ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรีจำนวน 10 คน ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ร้านเพชรบุรีพันธ์ จังหวัดเพชรบุรี

3. ผู้ให้ข้อมูลด้านความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ออกแบบและพัฒนา ได้แก่ ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10 คน และผู้สนใจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จำนวน 200 คน

1.4.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1. ลักษณะเฉพาะศิลปะหัตถกรรมของผ้าทอชาวไทยทรงดำ
2. ความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
3. ความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ออกแบบและพัฒนา

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.6.1 **ไทยทรงดำ** หมายถึง ชาวไทยเชื้อสายลาวมีถิ่นกำเนิดอยู่ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมี การถิ่นฐานที่เข้ามาในจังหวัดเพชรบุรี เป็นชุมชนชาวไทยทรงดำที่มีขนาดใหญ่ ชาวไทยทรงดำมีความชำนาญในการทอผ้าและการจักสานอย่างสวยงาม มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

1.6.2 **ผ้าทอชาวไทยทรงดำ** หมายถึง ผ้าทอของชาวไทยทรงดำ ทอด้วยฝ้าย และย้อมสีครามที่ได้จากต้นคราม และมีการตกแต่งด้วยการปักผ้าที่เรียกว่า “เอื่อแส่ว” และการปะผ้าโดยส่วนใหญ่ปะเป็นรูปทรงเรขาคณิต โดยมีสีหลักคือ แดง ขาว เขียว เหลืองหรือส้ม

1.6.3 **ลักษณะเฉพาะศิลปะหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ** หมายถึง ลักษณะเฉพาะของผ้าทอชาวไทยทรงดำ วัสดุที่ใช้ คือฝ้ายและไหมที่มีลักษณะการตกแต่งและการทอผ้าที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ประกอบไปด้วย

1.6.3.1 ลายปะผ้า หมายถึง การพับผ้าเป็นมุม แล้วปะดั่งซ้อนกันเป็นลายที่ต้องการ ในระยะหลังนี้ มีการใช้กระจกหรือเลื่อม ตีคกลางลายให้ดูแวววาวขึ้นด้วยลวดลายที่ทำขึ้นด้วยวิธีนี้เป็นลายที่ดัดแปลงมาจากดอกไม้ต่างๆ และรูปทรงเรขาคณิต

1.6.3.2 ลายปัก หมายถึง การปักโดยใช้การนับเส้นด้ายเป็นหลัก ใช้ในการทำ ลวดลายหน้าหมอน ผ้าเป็ย และปักประกอบลายปะผ้าในเสื้อสี ชื่อลายที่ปรากฏ มีทั้งลายที่มาจากเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่าง และลายดอกไม้คล้ายๆกับลายปะผ้า ได้แก่ ลายชอกูด ลายดอกเค็ด ลายดอกผักแว่น ลายหยักหรือลายเรขาคณิตคล้ายลายทอผ้าของอีสาน สีที่ใช้ก็เส้นเดียวกันกับลายปะผ้า คือ เขียว ขาว แดง และเหลืองหรือส้ม

1.6.3.4 ลายทอ หมายถึง การทอผ้าของชาวไทยทรงดำในเพชรบุรีแต่เดิม มักจะทอเป็นลายขั้ดธรรมดา หรือลายสองลวดลายที่ได้จากการทอมักจะเกิดจากการสลับสีเส้นด้ายเป็น ลวดลายเส้นตรงไม่เป็นลวดลายสลับซับซ้อนเหมือนลายจีคของผ้าอีสาน ลายทอผ้าจีน ประกอบด้วยหลายลาย เช่นลายดาหมู่ ลายตาคีบหรือตาคู่ ลายก้านกางหรือตาส้ว ลายประ และเมื่อประกอบรวมแล้วเรียกว่าลายแดงโมหรือแดงไทย สีที่ใช้ได้จะเป็นสีที่ย้อมจากธรรมชาติ การทอผ้านุ่งจะใช้สีนิต คือสีน้ำเงินแก่สลับขาวหรือฟ้าส่วนการทอย่ามมักนิยมทอลายเส้นสีแดงสลับขาว

1.6.4 ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจากผ้าทอชาวไทยทรงดำโดยมี จุดประสงค์เพื่อการเตือนความทรงจำให้ระลึกนึกถึงจังหวัดเพชรบุรี และชาวไทยทรงดำ

1.6.5 เอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของผ้าทอและการตกแต่งผ้าที่เป็นของท้องถิ่นชาวไทยทรงดำ

1.6.6 ช่างทอ หมายถึง ผู้ที่มีความชำนาญในการทอผ้าแบบอย่างชาวไทยทรงดำในจังหวัด เพชรบุรี

1.6.7 ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกผ้าทอชาวไทยทรงดำ หมายถึง ผู้ขายและ ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ในจังหวัดเพชรบุรี

1.6.8 ผู้สนใจผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผู้ที่สนใจที่มาเยี่ยมชมหรือซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจากร้านที่จำหน่ายในจังหวัดเพชรบุรี

1.6.9 ความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หมายถึง การต้องการในผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ของผู้จำหน่ายและผู้สนใจ

1.6.10 ความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หมายถึง ความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและ ผู้สนใจเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ ผู้บริโภคต้องการและมีแนวโน้มความเป็นไปได้ในการผลิต ที่แฝงไปด้วยประโยชน์ใช้สอย ความ สวยงามและลักษณะเฉพาะถิ่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีทางด้านเอกสารตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมี ข้อมูลที่ทำการศึกษาคงต่อไปนี้

- 2.1 ประวัติชาวไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี
- 2.2 แนวทางการศึกษาลักษณะเฉพาะศิลปหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ
- 2.3 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึก
- 2.4 แนวทางการออกแบบ
- 2.5 อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดโต๊ะอาหารและการตกแต่ง
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ชาวไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี

โครงการพัฒนาผ้าทอพื้นเมืองในทุกจังหวัด (2543 : 153-154) ได้กล่าวถึงจังหวัดเพชรบุรี ที่มีชาวไทยทรงดำอาศัยอยู่ว่า เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคกลาง เพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีชายทะเลสวยงาม เป็นจังหวัดที่มีพระราชวังหลายแห่ง อย่างเช่น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ สร้างพระที่นั่งต่างๆ บนเขาวิ้ง พระราชทานชื่อว่า “ พระนครคีรี” ในรัชสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์ให้สร้าง พระราชวังบ้านปืน ในจังหวัดเพชรบุรีเล่ากันว่าในสมัยอยุธยาหาคเจ้าสำราญเป็นสถานที่ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เคยเสด็จมาที่นี่พร้อมสมเด็จพระเอกาทศรถ ทรงพอพระราชหฤทัยในความงดงามของหาดแห่งนี้มาก ทรงประทับอยู่หลายวัน จนชาวบ้านในแถบนี้เรียกหาดแห่งนี้ว่า “หาดเจ้าสำราญ” ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าให้สร้างพระราชตำหนักหาดเจ้าสำราญ เอาไว้เป็นที่ประทับ ณ บริเวณริมหาดแห่งนี้ และยังทรงโปรดเกล้าให้สร้างพระราชนิเวศน์มฤคทายวันขึ้นอีกแห่งหนึ่งด้วย

การปกครอง

จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6,225.138 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ

อำเภอเมืองเพชรบุรี	อำเภอแก่งกระจาน	อำเภอเขาย้อย
อำเภอชะอำ	อำเภอท่ายาง	อำเภอบ้านแหลม

อำเภอบ้านลาด	อำเภอหนองหญ้าปล้อง
อาณาเขตติดต่อ	
ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ สาธารณรัฐสังคมนิยมเมียนมาร์

2.1.1 ชาวไทยทรงดำในเพชรบุรี

สมทรง นุรุษพัฒน์ (2540:3) ได้กล่าวถึงประวัติชาวไทยทรงดำโดยสังเขปไว้ว่า ชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่ง มีถิ่นกำเนิดอยู่ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีการอพยพเข้ามาในสยามประเทศอยู่หลายครั้ง ตั้งแต่สมัยของกรุงธนบุรี ในปี พ.ศ. 2322 สาเหตุของการอพยพเนื่องจากเมื่อต้นแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เจ้านครเวียงจันทน์ได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อครั้งที่ดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ยกกองทัพขึ้นไปตีนครเวียงจันทน์ ในปี พ.ศ. 2321 ครั้นปี 2322 กองทัพยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกกำหนดให้กองทัพเมืองหลวงพระบางยกกำลังกองทัพไปตียังเมืองม่วย เมืองทัน (ญวนเรียกว่า เมืองซื่อหง) ซึ่งเป็นเมืองของผู้ไทยดำ หรือชาวไทยทรงดำนั่นเอง ตั้งอยู่ริมเขตแดนเมืองญวนเหนือ แล้วกวาดต้อนครอบครัวลาวเวียงจันทน์และชาวไทยทรงดำลงมายังประเทศไทยให้ลาวเวียงจันทน์ตั้งบ้านเรือนอยู่อำเภอสระบุรี ราชบุรี และจันทบุรี ส่วนชาวไทยทรงดำให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรี โดยเฉพาะในอำเภอเขาชัย เป็นชุมชนไทยทรงดำที่มีขนาดใหญ่ สืบทอดนับถือผู้เฒ่าคนแก่เป็นผู้อาวุโสที่ต้องให้ความสำคัญเคารพนับถืออย่างสูง ให้เป็นผู้ถ่ายทอดทางวัฒนธรรมมีภาษาพูดของตนเองที่ยังใช้กันจนถึงทุกวันนี้

มนู อุคมเวช และคณะ (2536:81-82) ได้สรุปว่า ในจังหวัดเพชรบุรีปัจจุบัน มีชนเชื้อสายชาวไทยทรงดำ อยู่ในท้องถิ่นดังต่อไปนี้

2.1.1.1 อำเภอเมือง ในตำบลหนองพลับ สะพานยี่หนัน วังตะโก หนองปรัง และทุ่งเพ็ญ

2.1.1.2 อำเภอบ้านแหลม มีอยู่ในตำบลบางครก

2.1.1.3 อำเภอบ้านลาด มีที่บ้านกรวย ห้วยซ้อง บ้านหนองโสน

2.1.1.4 อำเภอท่ายาง มีที่ท่าคอก แม่ประจันต์ ท่าไผ่ และเขากระฉิว

2.1.1.5 อำเภอหนองหญ้าปล้อง มีอยู่ในตำบลหนองหญ้าปล้อง โดยอยู่ที่บ้านจะโปรง บ้านหนองหญ้าปล้อง บ้านหนองไผ่ บ้านท่าตะคร้อ บ้านสามเรือน

2.1.1.6 อำเภอชะอำ ไม่มีชาวไทยทรงดำ

2.1.1.7 **อำเภอเขาย้อย** มีชาวไทยทรงดำหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “ลาวโซ่ง” มากที่สุด จำแนกเป็นรายตำบลได้ดังต่อไปนี้

- (1) ตำบลหนองชุมพลเหนือ ที่บ้านคุ้มแฝก บ้านหัวเขาจีน บ้านหนองแก บ้านโป่งกระต่าย และบ้านหนองกระพ้อ
- (2) ตำบลหนองชุมพลใต้ ที่บ้านเนิน บ้านหนองโพ บ้านหนองคู และบ้านหนองซอ
- (3) ตำบลบางเค็ม มีอยู่มาก โดยเฉพาะที่บ้านเนินศาล
- (4) ตำบลสระพัง ไม่มีชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่งมีแต่ชนเชื้อสายที่ชาวเพชรบุรีทั่วไปเรียกว่า “ลาวเวียง” ซึ่งอาศัยอยู่ทั้งตำบล
- (5) ตำบลเขาย้อย มีที่บ้านวัง บ้านคินขัว บ้านห้วยกระแทก
- (6) ตำบลทับคาง มีที่บ้านหนองแหน บ้านคอนทราย บ้านกลาง และบ้านท่าหอย
- (7) ตำบลหนองปรัง เป็นชาวไทยทรงดำทั้งตำบล เช่น หมู่บ้านเจียงแล บ้านหนองยวน บ้านหนองท่อม บ้านวัด บ้านหนองเหลื่อม บ้านเมืองคง บ้านหนองแซ่ บ้านหัวคอนทราย และบ้านเก่อเป็นต้น
- (8) ตำบลหนองปลาไหล ส่วนใหญ่เป็นชนเชื้อสายลาวพวน มีชาวไทยทรงดำอยู่บ้างเล็กน้อย ที่เขาสมรบัง
- (9) ตำบลห้วยโรง ไม่มีชาวไทยทรงดำ
- (10) ตำบลห้วยท่าช้าง เป็นชาวไทยทรงดำทั้งตำบล คือที่บ้านน้ำก่อ บ้านบ่อฮั่ว บ้านใหญ่ และบ้านน้อย

ชาวไทยทรงดำจากเพชรบุรี ได้อพยพไปอยู่ในท้องถิ่นจังหวัดอื่นอีกหลายจังหวัด เช่น ราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี สระบุรี ลพบุรี พิจิตร สุโขทัย และพิษณุโลก ชาวไทยทรงดำในท้องถิ่นเหล่านี้บางแห่งยังติดต่อกับญาติพี่น้องที่เพชรบุรีอยู่ และควรเชื่อได้ว่า ตำบลหนองปรัง ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นชุมชนไทยทรงดำที่ใหญ่โตเก่าแก่มากแต่เดิม และชาวไทยทรงดำในท้องถิ่นที่น่าจะอพยพจากที่นี่เป็นส่วนใหญ่ เพราะชาวไทยทรงดำในท้องถิ่นอื่นยังเรียกหนองปรังว่า “บ้านเก่า” ในความหมายว่าเป็นถิ่นฐานเดิมของตน

2.1.2 แหล่งทอผ้าชาวไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี

โครงการพัฒนาผ้าทอพื้นเมืองในทุกจังหวัด (2543 : 153-154) ได้รวบรวมข้อมูลการทอผ้าชาวไทยทรงดำในอำเภอต่างๆในจังหวัดเพชรบุรีซึ่ง ได้แก่ อำเภอเขาย้อย อำเภอบ้านลาด อำเภอท่ายางอำเภอหนองหญ้าปล้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

2.1.2.1 อำเภอเขาย้อย

การทอผ้าจะพบมากที่สุดอยู่ใน ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ (ลาวโซ่ง) และพิพิธภัณฑสถานถนอม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตั้งอยู่ใน โรงเรียนเขาย้อยวิทยา จัดตั้งโดยอาจารย์ถนอม คงอิมละไม เป็นสถานที่เก็บรักษาผ้าเก่า ผ้าบางผืนที่รักษาเอาไว้เป็นผ้าที่หายากมีอายุเกิน 100 ปีขึ้นไป มูลเหตุที่ทำให้ไม่ได้พบเห็นผ้าเก่ากันมากนักเป็นเพราะคติความเชื่อของชาวไทยทรงดำที่ว่า เวลาตายจะต้องแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าของตนเองที่เคยใช้เมื่อพบญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้วจะได้จำกันได้ จากมูลเหตุนี้เองที่ทำให้หาผ้าเก่าได้ยากมาก ผ้าเก่าเหล่านั้นจึงถูกเผาไปกับศพ

2.1.2.2 อำเภอบ้านลาด มีการทอผ้าประปราย ชาวบ้านจะใช้เวลาที่ว่างมารวมกลุ่มทอผ้ากันหลังฤดูเก็บเกี่ยว

2.1.2.3 อำเภอท่ายาง มีการทอผ้าประปราย มีแหล่งปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหมทอผ้ามัดหมี่เอง ชาวบ้านจะใช้เวลาที่ว่างมารวมกลุ่มทอผ้ากัน

2.1.2.4 อำเภอหนองหญ้าปล้อง มีการทอผ้าที่บ้านสามเรือน ส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้าย มีทอไหมบ้างแบบประปราย ที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม ภาค 8 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

มนู อุดมเวช และคณะ (2536:76) ได้สรุปไว้ว่า กลุ่มชนไทยทรงดำ เป็นชนชาติไทยกลุ่มหนึ่งที่มีวัฒนธรรมโดดเด่น มีเอกลักษณ์ของตนเองอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งวัฒนธรรมในเรื่องผ้าที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ขณะเดียวกันก็เป็นกลุ่มชนชาติไทย ที่ส่วนหนึ่งต้องอพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่ หลายยุคหลายสมัย ด้วยเหตุต่างๆมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง เช่น จากตอนเหนือของเวียดนาม ปัจจุบัน เข้าไปในดินแดนลาว ดินแดนกลุ่มแม่น้ำมูล แม่น้ำชี ไปไกลจนถึงเพชรบุรี เป็นต้น การอพยพโยกย้ายนี้มีปรากฏตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในช่วงของการอพยพย้ายถิ่นนี้ วัฒนธรรมเกี่ยวกับผ้าของชาวไทยทรงดำ ทั้งในด้านการผลิต รูปแบบ การใช้สอย ภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้า ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ยังคงเดิมบ้างด้วยเหตุผลต่างๆกัน ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมเกี่ยวกับผ้าของชาวไทยทรงดำ ที่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นต่างๆในปัจจุบัน ย่อมเป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่ง อีกทั้งจะยังประโยชน์ และเป็นกรณีตัวอย่างของการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมอีกด้วย

มูลนิธิสารานุกรมไทย (2542:4587-4588) ได้กล่าวถึง สภาพเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของจังหวัดเพชรบุรีประกอบด้วย การเกษตร มีการปลูกข้าว สับปะรด อ้อยและการปลูกฝ้าย รวมทั้งอุตสาหกรรมในครอบครัว และหัตถกรรมไทยซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของจังหวัด และเพชรบุรีเป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่มีสถานที่สำคัญจังหวัดหนึ่งของประเทศ และด้วยเหตุนี้เพชรบุรีจึงมีนักท่องเที่ยวและพ่อค้า นักลงทุนเดินทางเข้ามาจังหวัดเป็นจำนวนมาก

2.2 แนวทางการศึกษาลักษณะเฉพาะศิลปหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ

วิบูลย์ ธีสุวรรณ (2538 : 89) ได้สรุปแนวคิดเรื่องแนวทางการศึกษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ว่า การศึกษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไม่ว่าในด้านใดก็ตามควรจะศึกษาปัจจัยแวดล้อม ประกอบกับการศึกษาศิลปหัตถกรรมโดยตรง ทั้งนี้เพราะปัจจัยแวดล้อมจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ หัตถกรรมพื้นบ้านได้ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2.2.1 การศึกษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านประกอบไปด้วยปัจจัยต่างๆดังต่อไปนี้คือ

2.2.1.1 การศึกษาปัจจัยแวดล้อม

ที่ควรศึกษา ได้แก่ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือของกลุ่มชนพื้นบ้าน ซึ่งจะช่วยให้ทราบเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ และความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่นนั้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยอธิบายการสร้างรูปแบบของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ตัวอย่างเช่น ถ้าจะศึกษาศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชนเชื้อสายลาว โข่ง(ไทยทรงดำ) หรือกลุ่มชนเชื้อสายจีน ในบริเวณจังหวัดราชบุรี ผู้ศึกษาจำเป็นจะต้องศึกษาการอพยพการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนทั้งสอง จึงจะเข้าใจรากเหง้า การสร้างศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของกลุ่มชนนั้นๆ นอกจากนี้ ควรศึกษาสภาพภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่เป็นผู้สร้างศิลปหัตถกรรม ทั้งนี้เพราะสภาพภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดการใช้วัสดุ และเป็นสิ่งกำหนดรูปแบบของหัตถกรรม ซึ่งต้องทำให้สอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิตของชุมชน ปัจจัยแวดล้อมอย่างสุดท้ายที่ควรศึกษาคือ ระบบวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ ขนบประเพณีความเชื่อและวิถีชีวิต ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปแบบ และกรรมวิธีในการสร้างหัตถกรรมพื้นบ้าน

2.2.1.2 การศึกษาดัชนีหัตถกรรม

นอกจากการศึกษาปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวแล้ว ควรจะต้องศึกษาและมีความรู้ขั้นตอนและกระบวนการสร้างศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านด้วย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมขั้นตอนการผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน แสดงให้เห็นว่าขั้นตอนแรกของการสร้างศิลปหัตถกรรมคือ จุดมุ่งหมายของการสร้างหัตถกรรมพื้นบ้านตามความจำเป็นในการดำรงชีวิตและเพื่อสนองความต้องการในด้านต่างๆ คือ ความต้องการใช้สอย การซื้อขายแลกเปลี่ยน รวมทั้งการสนองความต้องการทางจิตใจ สิ่งต่อไปที่ผู้สร้างหัตถกรรมจะต้องคิดถึง คือ การแสวงหาวัสดุตามธรรมชาติในท้องถิ่นเท่าที่จะหาได้ และสามารถนำมาสร้างด้วยเครื่องมือเครื่องใช้เท่าที่มีอยู่ตามสภาพท้องถิ่นของตนพร้อมกับการกำหนดรูปแบบ รูปแบบในที่นี้ หมายถึง รูปทรง โครงสร้าง และลวดลายของศิลปหัตถกรรมประเภทต่างๆ รูปแบบของศิลปหัตถกรรมนั้นจะอยู่ในกรอบของสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนที่สืบทอดกันมาจนเป็นประเพณีนิยมของท้องถิ่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของแต่ละชุมชน รูปแบบจึงถูกกำหนดด้วยสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เห็นได้ชัดเจนมีมากมาย เช่น รูปทรงของอาคารพื้นบ้านของ

ภาคเหนือที่ต่างกับอาคารบ้านเรือนภาคอื่นๆ งาม เครื่องสวมศีรษะป้องกันแดด ผืน ของภาคใต้ที่เรียกว่า เปี้ยว กับ กู๊บ ของภาคเหนือแม้จะมีประโยชน์ใช้สอยเหมือนกันแต่ด้วยพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชนที่ต่างกัน ทำให้เครื่องจักสานสำหรับสวมศีรษะชนิดนี้มีรูปแบบและชื่อที่แตกต่างกัน ไปอย่างเห็นได้ชัดเจน เป็นต้น โดยนัยนี้ จะเห็นว่างานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นเรื่องราวของชุมชนผู้เป็นเจ้าของลึกลงไปในอดีต และความเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมได้ส่วนหนึ่ง ถัดจากการกำหนดรูปแบบของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านก็คือ กรรมวิธีหรือเทคนิคในการสร้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีลักษณะเช่นเดียวกับรูปแบบ คือ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาแต่อดีตเป็นกรอบที่สำคัญ กรรมวิธีในการสร้างศิลปหัตถกรรมแต่ละถิ่นส่วนมากจะได้รับการสืบทอดจากช่างรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งด้วยการบอกเล่าแบบมุขปาฐะ แบบพ่อสอนลูก เพื่อนบ้านสอนเพื่อนบ้าน เป็นส่วนใหญ่ มากกว่าการเรียนหรือการถ่ายทอดกันอย่างมีระบบ และกรรมวิธีนั้นๆ จะต้องใช้เวลาในการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ จนเมื่อได้รูปแบบและกรรมวิธีในการผลิตลงตัว คือ สามารถใช้สอยได้สมบูรณ์ที่สุดแล้ว จึงเริ่มคิดถึงความงดงามทางด้านศิลปะ ทั้งนี้รูปแบบที่สร้างขึ้นในช่วงแรกๆ นั้นจะคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความงามและความเป็นศิลปะ การสร้างงานศิลปหัตถกรรมระดับศิลปะเกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาจนเกิดทักษะและความชัดเจนของช่าง ซึ่งได้ผ่านพ้นขั้นตอนของความจำเป็นและความต้องการในขั้นตอนแรกของการผลิตมาแล้ว อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่าว่างานหัตถกรรมเช่นนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย ซึ่งจำเป็นจะต้องรักษาไว้ มิควรทำลายด้วยการพัฒนาเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคหรือสนองความต้องการของตลาดอย่างฉาบฉวย เพราะสิ่งเหล่านั้นต้องใช้เวลาในการสั่งสมหลายชั่วอายุคน และต้องใช้ทักษะของช่างชั้ดเกล้าให้เกิดความสมบูรณ์มาเป็นเวลาช้านานกว่าจะปรากฏเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยในปัจจุบันช่างผู้สร้างศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จะแสดงความสามารถเชิงศิลปะและความงามให้ปรากฏในลักษณะของสำนึกทางศิลปะที่มีอยู่ในตัว ที่ผ่านการฝึกฝนบ่มเพาะมาเป็นเวลานานปี มิได้ขึ้นอยู่กับการเรียนและหลักวิชาเหมือนการสร้างศิลปะของนักศึกษาศิลปะหรือศิลปิน ดังนั้น คุณค่าศิลปะและความงามของงานหัตถกรรมพื้นบ้านในแต่ละถิ่น แต่ละที่ จึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันออกไป และทรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาของช่างแต่ละท้องถิ่น นอกเหนือจากคุณค่าศิลปะและความงามของหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากช่างหรือผู้สร้างหัตถกรรมแล้ว หัตถกรรมยังมีลักษณะพิเศษที่ต่างไปจากงานศิลปะประเภทอื่นๆ อีกประการหนึ่งคือ ความมีชีวิต ซึ่งเกิดจากการใช้สอย เพราะการใช้สอยจะช่วยชั้ดเกล้าให้งานหัตถกรรมมีความประสานกลมกลืนกันในตัวเอง การนำมาใช้งานเป็นเวลานาน ยังทำให้งานหัตถกรรมได้ดูดซับเอาชีวิตและวิญญาณของท้องถิ่นไว้ ช่วยให้เกิดความรู้สึกมีชีวิต มีวิญญาณแผ่อยู่ นอกจากนี้ งานหัตถกรรมส่วนมากจะมีความสมบูรณ์ในตัว เพราะได้ผ่านการแก้ปัญหาการออกแบบที่ตรงไปตรงมาชัดเจน เพื่อให้สนองความต้องการได้อย่างเหมาะสมมาเป็นเวลานานนับร้อย นับพันปี

2.2.1.3 การศึกษาศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านในด้านวัฒนธรรม

การศึกษาศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านนั้น อาจเริ่มด้วยการตั้งคำถามง่ายๆ ขึ้น เพื่อหาคำตอบจากศิลปะหัตถกรรมนั้น เช่น สิ่งนั้นมีการใช้สอยอย่างไร ใครเป็นคนใช้ ใช้ในภูมิภาคอย่างไร สร้างขึ้นด้วยวัสดุอะไร สร้างมาตั้งแต่สมัยไหน มีความสำคัญและผูกพันกับชีวิตความเป็นอยู่และขนบประเพณีของคนในถิ่นกำเนิดนั้นมากน้อยเพียงใด

จากคำถามเหล่านี้ เราสามารถจะหาคำตอบได้จากวัตถุซึ่งเป็นงานศิลปะหัตถกรรมได้ ตัวอย่างเช่น คุ หรือ ครุ ของภาคเหนือซึ่งสานด้วยไม้ไผ่สำหรับตีข้าวออกจากรวงเพื่อให้ได้เมล็ดข้าว ถ้าจะหาคำตอบตามแนวคำถามข้างต้นก็จะได้ว่า ครุเป็นเครื่องจักสานสำหรับตีข้าวให้เมล็ดข้าวหลุดจากรวงแทนการนวดข้าวอย่างภาคกลาง ผู้ใช้คือ ชาวนาในภาคเหนือ ใช้ในเขตภาคเหนือที่มีเนื้อที่เป็นเนินและไหล่เขา ครุจึงใช้ได้สะดวก สามารถยกไปตีข้าวตามไร่นาได้เหมาะสมกับภูมิประเทศ จากการสร้างครุแสดงให้การใช้วัสดุท้องถิ่นคือไม้ไผ่ และสร้างรูปแบบให้สามารถใช้สอยได้อย่างดี แต่จะเริ่มทำกันมาตั้งแต่สมัยไหนนั้นยากที่จะหาหลักฐานได้แน่นอน ความสำคัญของครุนั้นนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการนวดข้าวหรือการตีข้าวตามไร่นาในภาคเหนือ ซึ่งเป็นที่ที่มีภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง ต่างจากการนวดข้าวในภาคกลางที่ใช้ลานนวดข้าวที่มีพื้นที่กว้างขวาง ครุจึงเป็นเครื่องมือที่สะท้อนให้เห็นสภาพการทำมาหากิน การทำนาตามสภาพภูมิประเทศในท้องถิ่นที่สร้างครุภัณฑ์

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นการพิจารณาการใช้สอยศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่สะท้อนให้เราเห็นได้ถึงวัตถุประสงค์ของการสร้าง ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กับความต้องการต่างๆ ดังที่เราตั้งคำถามไว้ข้างต้นด้วย การศึกษาเชิงวิเคราะห์หัตถกรรมพื้นบ้านจึงเท่ากับเป็นการ “อ่าน” (เชิงตีความ Interpretation) เรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในสิ่งนั้นนั่นเอง การอ่านหรือการศึกษาเชิงวิเคราะห์หัตถกรรมนั้น อาจจะอาศัยสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ เริ่มจากการพิจารณาวัตถุประสงค์ของการสร้าง (Purpose) รูปทรง (Form) การสร้างรูปแบบ (Design) โครงสร้าง (Structure) เทคนิคหรือกรรมวิธี (Technique) วัสดุดิบ (Raw Material) ตลอดจนถึงเนื้อหาสาระ (Content) ว่าองค์ประกอบเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นเราผู้เราเข้าใจถึงสภาพต่างๆ ของมันมากน้อยเพียงใด การศึกษาในลักษณะนี้ จะต้องวิเคราะห์หรือมองให้ลึกลงไปกว่าการมองเพียงว่ามันเป็นอะไร ใช้ทำอะไรเท่านั้น จะต้องอ่านให้ออกว่า การที่มันมีรูปแบบ มีรูปทรง โครงสร้าง เทคนิค และใช้วัสดุดิบเช่นนี้ มีความสัมพันธ์กับการใช้สอยอย่างไร และเกี่ยวเนื่องกับประเพณีวัฒนธรรม ค่านิยมในท้องถิ่นนั้นอย่างไร

2.2.1.4 การศึกษาศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านจากการใช้สอย

ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านมีคุณค่าในการใช้สอย (Functional Value) ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ดังนั้น จุดประสงค์ของการสร้างสรรค์ประการแรกอยู่ที่ประโยชน์ใช้สอย ก่อนที่หัตถกรรมพื้นบ้านจะอำนวยประโยชน์ได้อย่างเต็มที่จะต้องผ่านการใช้งานมาแล้ว จึงก่อให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขความบกพร่องเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการในการใช้สอย

ได้เป็นอย่างดี การพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านให้ดีขึ้นนั้น มักจะพัฒนาแก้ไขในองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้คือ ในการสร้างรูปทรง โครงสร้าง ลวดลาย และการเลือกใช้วัสดุ ตัวอย่างของการพัฒนาแก้ไข และการหาวิธีการเพื่อให้ได้งานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ดีโดยทั่วไปจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความนึกคิดหรือสัญชาตญาณของมนุษย์ ที่พยายามจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อให้เกิดประโยชน์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น ความคิดในการสร้างสรรค์รูปทรงอย่างง่าย ๆ ของ “ ช้องเป็ด ” หรือ “ ตะข้องเป็ด ” ซึ่งเป็นเครื่องจักสานสำหรับขัง กุ้ง ปู ปลา ของชาวชนบท เป็นข้องสานด้วยไม้ไผ่ มีรูปทรงเหมือนเป็ดจึงเรียก ช้องเป็ด และการที่ตะข้องชนิดนี้มีรูปร่างเหมือนเป็ด ก็น่าจะมาจากความบังคาลใจของช่างผู้สานเห็นว่าเป็ดเป็นสัตว์ที่มีคุณสมบัติในการลอยน้ำหรือว่ายน้ำได้ดี ช่างจึงนำรูปทรงนั้นมาเป็นแบบอย่าง เพราะตะข้องชนิดนี้จะใช้ลอยน้ำตามผู้เป็นเจ้าของเวลาจับปลาตามแม่น้ำ คู คลอง หนอง บึง ตะข้องเป็ดจึงถูกสร้างให้มีรูปทรงคล้ายเป็ดแต่ตัดส่วนละเอียดปลีกย่อยออกเสีย คงเอามาแต่เค้าโครงและรูปร่างคร่าวๆ แล้วเพิ่มท่อนซึ่งทำด้วยไม้ไผ่หรือไม้โสนเข้าไปเพื่อให้สามารถร่อนน้ำได้ดียิ่งขึ้น จากข้องเป็ดนี้แสดงให้เห็นความคิดอย่างง่าย ๆ ในการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งแต่เดิมอาจจะทดลองทำรูปทรงอื่นๆ มาแล้วหากแต่ไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ถ้าวิเคราะห์ให้ลึกลงไปอีก จะเห็นถึงความพยายามและพัฒนาการของการสร้างรูปทรง ลวดลาย โครงสร้าง และการเลือกใช้วัสดุที่เป็นไปอย่างง่าย ๆ แต่ก็ผ่านขั้นตอนของการทดลองเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดมาแล้ว จนยึดถือเป็นแบบอย่างของหมู่บ้านหรือท้องถิ่นสืบต่อกันมา อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นความพยายามแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วพัฒนารูปทรงองค์ประกอบของเครื่องมือเครื่องใช้หรือหัตถกรรมพื้นบ้านให้สามารถตอบสนองความต้องการใช้สอยได้ดี เช่น กระจับปี่ของภาคเหนือแบบหนึ่ง ซึ่งพัฒนาในด้านการต่อตัวกระจับปี่ การต่อตัวกระจับปี่หรือกระจับปี่เข้ากับด้าม โดยทั่วไปมักจะเจาะกระจับปี่ด้านข้างเป็นช่องแล้วสอดหัวไม้ที่เป็นด้ามเข้าไป แล้วใช้ไม้เล็กๆ เสียบเป็นสลัก ทำให้ด้ามและตัวกระจับปี่ติดกันใช้งานได้ แต่มีข้อบกพร่อง คือ เมื่อใช้ไปนานๆ จะทำให้เกิดการสึกหรอแล้วหลวม ทำให้ด้ามและตัวกระจับปี่สั่นคลอน แต่ชาวชนบทบางท้องถิ่นได้แก้ปัญหานี้ได้อย่างชาญฉลาดคือใช้สลักไม้ที่ทำจากไม้ไผ่เหลาให้กลมเรียวยาวเมื่อใส่แล้วปลายสลักจะโค้งไปตามรูปกระจับปี่ทำให้เกิดแรงกด ดันด้ามกระจับปี่และตัวกระจับปี่ให้ติดแน่นอยู่ตลอดเวลา แม้จะใช้งานไปนานเท่าใดก็ตาม ทั้งนี้เพราะ ไม้ไผ่เป็นไม้ที่มีสปริงหรือแรงคืดอยู่ในตัว สปริงหรือแรงคืดของสลักไม้ไผ่จะทำให้กระจับปี่และด้ามมีความกระชับอยู่ตลอดเวลาอายุการใช้งาน การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาของกระจับปี่ดังกล่าวแล้ว นับเป็นคุณค่าด้านการใช้สอยของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่มักจะได้รับการพัฒนาปรับปรุงมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและเป็นไปตามสัญชาตญาณมากกว่าการเรียนรู้ด้วยหลักวิชา เพราะถ้าเป็นการแก้ปัญหาด้วยการเรียนรู้และทดลองตามหลักวิชา งานเหล่านั้นก็จะเป็นศิลปะประยุกต์ไป อย่างไรก็ตาม ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชีวิตของคนส่วนใหญ่อย่างมาก จนบางครั้งเรียกว่า “ ศิลปะประชาชน ” (People Art) ซึ่งวัตถุประสงค์ของการสร้างงานหัตถกรรมพื้นบ้านขึ้นก็เพื่อการใช้สอยโดยตรง ลักษณะของการสร้างเป็นไปตามสัญชาตญาณมิได้

เรียนรู้ว่าเป็นวิชาการแต่อย่างไร หัตถกรรมพื้นบ้านจึงมีความผูกพันขั้นมูลฐานกับประชาชน โดยมักจะคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้ประโยชน์ได้มากที่สุดด้วย เช่น กะต่า หรือตะกร้าของชาวอีสาน เป็นตะกร้าสารพัดประโยชน์หรืออเนกประสงค์ เพราะใช้ได้ตั้งแต่ใส่ข้าวของต่างๆ ใช้หาบ หิ้ว ใช้ใส่ปลา ไปจนถึงใช้เป็นตะกร้าหมากสำหรับคนเฒ่าคนแก่ จึงนับว่ามีคุณค่าและคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการสร้าง นอกจากนี้ งานหัตถกรรมและศิลปกรรมพื้นฐานทั่วไปมักจะใช้ได้สะดวก ไม่มีวิธีการยุ่งยาก ใช้ได้อย่างตรงไปตรงมา เช่น การสานงอบ สานหมวก ก็สานจากวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น สานเสร็จก็สวมใส่ได้ทันทีไม่ต้องผ่านขั้นตอนอื่น หรือถ้าต้องการจะประดับตกแต่ง หรือทำอย่างประณีตเพื่อความสวยงามให้พิเศษออกไป ก็ขึ้นอยู่กับเวลาและความสามารถของช่างแต่ละคน หรือเป็นการทำขึ้นใช้เอง มิได้ทำขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนซื้อขายที่ต้องการปริมาณมากๆ

2.2.1.5 การศึกษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านด้านความงาม

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นเครื่องมือที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนมาแต่อดีต แม้ว่าการสร้างหรือการผลิตจะคำนึงถึงความเหมาะสม รูปทรง ขนาดที่จะสามารถอำนวยประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ แต่ก็มีความงาม และความสะดวกในการใช้สอยด้วย ซึ่งผู้ผลิตได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา แล้วปรับปรุงพัฒนาเรื่อยมาหลายชั่วชีวิตคน จนได้รูปทรงที่งดงามและสนองการใช้สอยได้สมบูรณ์

ดังนั้น แม้ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจะสร้างขึ้นเพื่อการใช้สอยก็ตาม แต่ผู้ทำหรือผู้สร้างก็มีได้มองข้ามความงามไป หากแต่ได้พิจารณาถึงรูปทรงและความงดงามนำไปประกอบไปด้วย และยิ่งช่างผู้ทำมีประสบการณ์มากจนเกิดความชำนาญมากขึ้นแล้ว ก็จะแสดงฝีมือให้ปรากฏคุณค่าทางศิลปะ (Artistic Value) ออกมา ดังจะเห็นได้ว่า งานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณภาพในการใช้สอยที่ดีมักจะมี ความงามและคุณค่าทางศิลปะประกอบไปด้วยอย่างแยกกันไม่ออก

ถ้าสังเกตให้ดีแล้วจะเห็นว่า เมื่อเราพบเห็นหัตถกรรมพื้นบ้าน เรามักจะตั้งคำถามว่า สิ่งนั้นทำขึ้นเพื่อใช้อะไร ใครเป็นผู้ใช้ ทำที่ไหน และทำขึ้นเมื่อใด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โดยความรู้สึกทั่วไป เราจะมุ่งความสนใจไปที่คุณค่าในการใช้สอย หรือสารประโยชน์ของสิ่งเหล่านั้นก่อนที่จะให้ความสนใจในเรื่องของความงามและคุณค่าทางศิลปะ เมื่อเรารู้ถึงจุดประสงค์ของการสร้างและคุณค่าประโยชน์ในการใช้สอยแล้ว เราจึงนึกถึงคุณค่าในความงามและศิลปะ จนเกิดความรู้สึกตามมาว่า มันสวยดี (Beautiful) น่ารักดี (Pretty) น่าตื่นตะลึงใจ (Overwhelming) น่าประหลาดใจ (Amazing) หรือบางทีอาจจะรู้สึกเรื่องความงามและคุณค่าทางศิลปะไปพร้อมๆ กัน หรืออาจจะเห็นคุณค่าทางความงามและศิลปะก่อนประโยชน์ใช้สอยเสียด้วยซ้ำไป แต่เราอาจจะเคยชินกับการใช้สอยจึงมุ่งไปเรื่องการใช้สอยก่อน การประเมินคุณค่าด้านความงามของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอาจจะพิจารณาได้ทั้งแบบที่พิจารณาจากคุณค่าของหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นเป็นหลัก (Objective View) และการพิจารณาออกไปจากตนเองหรือแบบอัตนัย (Subjective View) หรือพิจารณาที่ชนะใดที่ชนะหนึ่งหรืออาจจะพิจารณาควบคู่กันไปก็ได้

คุณค่าทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Value) ของหัตถกรรมพื้นบ้าน อาจพิจารณาจากองค์ประกอบของสิ่งเหล่านี้ คือ ความสมดุล สัดส่วน (Proportion) จังหวะ (Rhythm) ความประสานกลมกลืน (Harmony) ความขัดแย้ง (Contrast) และจุดเด่นในงานศิลปะ (Dominance) องค์ประกอบของความงามหรือสุนทรียภาพเหล่านี้ก็นำไปพิจารณางานหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยพิจารณารูปทรง โครงสร้าง ลวดลาย และวัสดุ

ความสมดุลของงานศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน อาจเกิดจากรูปทรงและเส้นรอบนอก โครงสร้าง ลวดลาย ตลอดจนถึงวัสดุที่ใช้ว่ามีลักษณะของความสมดุล เป็นแบบที่เท่ากัน (Symmetrical Balance) หรือเป็นแบบความสมดุลที่ไม่เท่ากัน (Asymmetrical Balance) คือ มีลักษณะของความสมดุลโดยสายตา โดยประมาณความสมดุลของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมักจะเป็นแบบความสมดุลชนิดที่สองข้างเท่ากัน เพราะเป็นความเคยชินตามสัญชาตญาณมากกว่า เช่น การสร้างรูปของเครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ก็ตาม มักจะมีความสมดุลแบบสองข้างเท่ากันมากกว่าแบบความสมดุลที่ไม่เท่ากัน เพราะการสร้างรูปแบบสองข้างเท่ากันจะก่อให้เกิดความรู้สึกที่ลงตัวงดงามได้ง่ายกว่า หรือแม้แต่การสร้างลวดลายประกอบก็มักเป็นแบบความสมดุลที่เท่ากันมากกว่า ลักษณะของความสมดุลแบบเท่ากันนี้จะปรากฏในรูปทรง โครงสร้าง ลวดลายของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และมักปรากฏออกมาในรูปแบบที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน อันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

(1) สัดส่วน หมายถึง การสร้างรูปทรงให้มีขนาดที่เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยและองค์ประกอบอื่นๆ เช่น การปั้นน้ำดินหรือคนโทน้ำของภาคเหนือ ก็จะต้องคำนึงถึงขนาดและสัดส่วนที่จะทำให้เครื่องปั้นดินเผานั้นสามารถใช้งานได้ดี ไม่เล็กหรือใหญ่ หรือมีเนื้อหนาเกินไป ซึ่งจะทำให้ไม่งดงามและใช้ประโยชน์ได้ไม่ดีเท่าที่ควร สัดส่วนนี้จะสัมพันธ์กับลวดลาย โครงสร้างและคุณสมบัติของวัสดุแต่ละชนิดด้วย

(2) จังหวะ หรือช่วงจังหวะ หมายถึง ความเคลื่อนไหวที่มีความซ้ำและต่อเนื่องกันเป็นระยะ หมายถึง เส้นรอบนอกของหัตถกรรมที่มีความโค้งเว้าหรือคอคดหยักซ้ำๆ กัน แต่จะต้องก่อให้เกิดความประสานกลมกลืนกันหรือการวางลวดลายให้มีจังหวะที่สัมพันธ์กับรูปทรงและโครงสร้าง ลักษณะเช่นนี้จะปรากฏในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ในลักษณะที่มักเป็นไปโดยธรรมชาติ มีท่วงทีลีลาที่ก่อให้เกิดความงามได้จังหวะ ในงานศิลปะอาจปรากฏออกมาได้ 3 ลักษณะ คือ จังหวะของรูปร่าง (Shape Rhythm) จังหวะของค่าน้ำหนัก (Value Rhythm) และจังหวะของขนาด (Size Rhythm)

(3) ความประสานกลมกลืน หมายถึง ความพอดี ความเหมาะสมของส่วนประกอบของสิ่งนั้นๆ ความพอดีนี้จะก่อให้เกิดเอกภาพ (Unity) มีความงามที่มีความประสานกลมกลืนกัน เกิดขึ้นได้หลายลักษณะ เช่น ความประสานกลมกลืนกันด้วยเส้นของวัตถุนั้น ความประสานกลมกลืนกันด้วยรูปทรง ความประสานกลมกลืนกันด้วยรูปลักษณะ (Form Harmony)

ความประสานกลมกลืนกันด้วยสี ขนาดและน้ำหนักความเข้ม เป็นต้น ความประสานกลมกลืนของงานหัตถกรรมพื้นบ้านก็อาจพิจารณาได้จากตัวอย่างงานหลายชนิด เช่น งานทอผ้าชนิดต่างๆ แต่เดิมจะมีความประสานกลมกลืนกันอย่างมาตั้งแต่การเลือกใช้วัสดุ การเลือกสี การใช้ลวดลายที่ประสานกลมกลืนกันแทบทั้งสิ้น และยังมีความประสานกลมกลืนกันกับประโยชน์ใช้สอยด้วย

(4) ความขัดแย้ง คือ ความไม่ประสานกลมกลืนกัน ซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับความประสานกลมกลืนความขัดแย้งจะช่วยทำให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านดูไม่จืดชืดเกินไป ลักษณะของความขัดแย้งก็มีลักษณะต่างๆ เช่นเดียวกับกับความประสานกลมกลืน และจะต้องมีความพอดีด้วย หากมีมากเกินไปก็จะทำให้ดูจืดจางไม่คงงามได้ เช่น การทอผ้าที่ใช้สีวิทยาศาสตร์มาใช้ย้อมเส้นไหม เส้นด้าย ทำให้มีสีจืดจาง ไม่ประสานกลมกลืนกับลวดลาย รูปแบบของผ้าพื้นบ้านดั้งเดิมทำให้ความงามด้อยไปหรือการใช้ลวดหรือเชือกพลาสติกเข้าไป ประกอบกับเครื่องจักรสาน จะทำให้เกิดความขัดตาได้เช่นกัน

(5) จุดเด่นในงานศิลปะ หรือจุดที่มีลักษณะเด่นที่เกิดจากการเน้น (Emphasis) ซึ่งก่อให้เกิดจุดสนใจแก่ผู้พบเห็นเป็นพิเศษ จุดเด่นเหล่านี้จะเกิดได้ด้วยการเน้น หรือการสร้างจุดเด่นอาจจะเกิดจากการเน้นด้วยรูปทรง โครงสร้าง ลวดลาย วัสดุ และสี

2.2.2 การศึกษาศิลปหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ

มนู อุคมเวช และคณะ (2536:83-87) ได้ศึกษากรรมวิธีการผลิตและลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมผ้าทอไทยทรงดำไว้ดังนี้คือ

2.2.2.1 วัสดุในการผลิต

(1) การเก็บฝ้าย เมื่อเห็นฝ้ายแตกสมอ และมีฝ้ายที่โตเต็มที่แล้ว ก็จะมีเริ่มมีการเก็บฝ้ายที่แตกสมอแล้วจะเก็บง่ายกว่าสมอที่ยังแตกไม่เต็มที่ โดยจะเลือกเก็บแต่ฝ้ายที่สะอาดเท่านั้น ระวังอย่าให้มีเศษใบไม้แห้งติดปนมาด้วย การเก็บมีวิธีเก็บคือ เก็บดึงเอาเฉพาะฝ้ายออกจากกลีบสมอ ใส่ถุงผ้าหรือกระสอบ หากมีฝ้ายที่สกปรก และปุ๋ยสมอแตกไม่เต็มที่ ควรแยกเก็บต่างหากไม่ควรเก็บรวมกับฝ้ายดี ที่ควรระวังคือเก็บฝ้ายเมื่อยังมีน้ำค้างอยู่บนใบจะทำให้ฝ้ายที่เก็บขึ้นรา หากจำเป็นต้องเก็บฝ้ายเมื่อยังเปียกก็ควรผึ่งแดดให้แห้ง ปุ๋ยฝ้ายที่แห้งสนิทจะฟูขึ้น สะดวกในการแยกเมล็ดฝ้ายออกจากปุ๋ย โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “อ้วฝ้าย”

(2) การเตรียมเส้นใย

อ้วฝ้าย ใช้เครื่องมืออ้วฝ้ายเพื่อเอาเมล็ดออก แล้วจึงเอาไปตีหรือ “ถาบฝ้าย” ถาบฝ้าย (ตีฝ้าย) เครื่องถาบฝ้าย จะทำให้ฝ้ายฟูๆ แล้วนำไปเข้าเครื่องมือปั่นฝ้าย

ม้วนฝ้าย ม้วนเข้าเครื่องมือปั่นฝ้าย หรือภาษาชาวไทยทรงดำเรียก

“ล้อฝ้าย” ก่อนจะนำไปปั่น

ปั่นฝ้าย เป็นการปั่นให้เป็นเส้น บางทีเรียกว่าไนฝ้าย

เปียฝ้าย เป็นการทำให้เป็นเจ็ด เป็นใจ ก่อนนำไปย้อมหรือทอ

สีและการย้อม ใช้สีธรรมชาติ ใช้ต้นคราม ภาษาชาวไทยทรงดำเรียก

“ กอจ้าม ” ซึ่งปลูกเอง ปลูกก่อนฝน หรือช่วงฝนตก โดยปลูกอยู่รอบบ้าน ตามเขาตามป่าก็มีขึ้นเอง บางทีก็ไปเก็บที่อำเภอชะอำ ที่ปลูกเองใช้เมล็ดพันธุ์ปลูก และใช้ต้นสดในการย้อม

วิธีการทำสีย้อม ใช้ต้นครามทั้งต้นทั้งราก แช่น้ำให้ท่วมใบ 1 คั้น เช่น แช่ตอนบ่าย เช้าก็เอาออกได้ โดยรอให้ใบเน่าเสียก่อน ปกติจะเอาต้นครามออกเวลาเดียวกับที่แช่พอดี หรืออาจคว่ำใบครามขুবแล้วหรือยัง จากนั้นจึงเอาปูนแดงละลายในน้ำคราม ก่อนใส่ปูน น้ำครามจะเป็นสีตองอ่อน แต่เมื่อนำปูนใส่จะทำให้เกิด “ น้ำส้ม ” ซึ่งเป็นสีคราม ขณะเอาปูนใส่ต้องกระแทก (ภาษาไทยดำเรียกกะชัวะ) ด้วยไม้กะชัวะ จนกระทั่งน้ำส้มเป็นฟองแล้วจึงกวาดออกไปจนฟองขุบ จากนั้นจึงปล่อยทิ้งไว้ น้ำจะใส และตกตะกอน รินน้ำใสๆ ทิ้งเหลือไว้แต่น้ำขุ่นๆที่เป็นสีคราม เก็บน้ำสีครามนี้ไว้ย้อมได้นานเป็นปีแต่ต้องคอยเติมน้ำบ่อยๆและปิดฝาไม่ให้แห้ง เรียกว่า “ แจจ้ามในอุ ” (แจครามในอุ) สักส่วนที่ใช้ ใช้คราม 1 ปีบ น้ำท่วมคราม ปูนแดงเท่าลูกมะขวิด การแช่หากแช่ไม่พอดีเวลาจะเซ้ง หรือน้อม คือ เสีย ใช้ไม่ได้ น้ำครามที่ใช้ได้ดี ฟองที่เกิดขึ้นจะเป็นสีม่วงน้ำเงินเรืองแสง ปูน ถ้าใส่น้อยน้ำครามจะเน่า ใช้ไม่ได้ ใส่มากไม่เป็นไร

การย้อม เตรียมน้ำหลัง โดยใช้ขี้เถ้าหมัก ใส่ครุที่ร่ว เหยียบให้แน่น เอาน้ำใส่ให้หยด เอากาละมังรองไว้ เรียกว่า น้ำหลัง เอาน้ำครามที่หมักได้ (สูบน้ำส้ม) 1 ปีบ ใส่น้ำหลัง 1 แก้ว น้ำส้ม (ที่ชั้นอยู่ข้างล่าง) 1 แก้ว มาผสม กวนให้เข้ากัน ทิ้งไว้ 5-6 วัน คว้าสีที่ได้ออก สีเขียวเหลืองหรือสีเรืองแสง ทดสอบสีโดยดูที่มือ ถ้าคิดสีทั้งหน้าและหลังมือ แสดงว่าน้ำย้อมนั้นใช้ได้ ถ้าคิดแต่หลังมือแสดงว่าเค็มเกินไป ถ้าเค็มไปต้องแก้โดยคว่ำมันชอบกินอะไร เช่น ใส่น้ำตาลทรายหรือน้ำตาลโดนดหรือข้าวหมาก หรืออ้อย จะเป็นตัวทำให้ย้อมครามสีติดทน ในบางกรณีอาจทดสอบโดยการเติมน้ำหลังหรือปูน ก็ได้ แต่ถ้าเติมแล้วไม่ติด แสดงว่าน้ำครามหรือน้ำนินั้นต้องกินน้ำตาล หรือข้าวหมาก หรืออ้อย สำหรับอ้อยจะใช้วิธีปลอกเปลือกทุบให้นุ่ม แล้วนำไปแช่ในน้ำนิน เอ้าฝ้า หรือปอย หรือค้าย ขย่ำลงไปด้วยมือ ครั้งแรกนาน 30 นาที แล้วเอาค้ายหรือฝ้าที่ย้อมออกมาบีบน้ำ หรือกระตุกๆ ตากพอหมาด แล้วนำไปซัก แล้วตากให้แห้ง ถ้ายังไม่ได้ที่ก็ย้อมอีกจนกระทั่งเป็นสีนิน สีฝ้าที่ย้อมออกมาเรียกว่าสีนิน วิธีย้อมแบบนี้เรียกว่าย้อมเย็น เสื้อจะทอเป็นผืนก่อนแล้วจึงนำไปย้อม ส่วนจีนจะย้อมเป็นเส้นเป็นปอยก่อนแล้วจึงนำไปทอ น้ำส้มและน้ำนิน คือคำเรียกน้ำอย่างเดียวกัน น้ำนิน ถ้าทำไม่ดี ผสมไม่ดี นิลจะปาย นิลปายคือนิลเสีย จะไม่มีชีวิต ไม่มีฟองไม่มีปฏิกิริยา ต้องเททิ้งทั้งหมด

อุปกรณ์ในการย้อม ใช้อุจัน หรือกระบวยสำหรับควงน้ำนิน ปีบ ไม้กระ

ชัวะ ครุ

สภาพปัจจุบัน ครามมักไม่ค่อยมีผู้ปลูก ที่ปลูกไว้ก็ไม่พอ จึงนิยมซื้อ โดยไปซื้อที่หาดเจ้าสำราญชะอำ หัวหิน ที่ชาวบ้านไปหาไว้ โดยซื้อเป็นต้นๆ กิโลละ 2 บาท น้ำ ครา 1 ปีบ (20 ลิตร) ต้องใช้คราม 80-100 กิโลกรัม

ข้อดีข้อเสีย ผลดีของการใช้สีธรรมชาติ คือสมัยก่อนที่ทำอยู่นั้น เป็นวัสดุ หาง่าย และไม่ต้องลงทุนสูง ใช้ย้อมผ้านุ่มห่ม ที่นอน หมอน มุ้ง สีนิลของชาวไทยทรงดำไม่นิยม ย้อมด้วยสีสังเคราะห์ แต่สีย้อมด้วยธรรมชาติมักเกิดการติดได้ง่าย

2.2.2.2 การทอ

มีทั้งผ้าไหมและฝ้าย แต่เดิมมีการทอด้วยมือ และทอที่กระตุก ส่วนทอโดยวิธีอื่น ไม่มี มีแต่ปัก อุปกรณ์ประกอบในการทอมีดังต่อไปนี้

(1) **พืม หรือ ฟันหวี** สำหรับกระทบเส้นด้ายให้แน่นตามความกว้างของ ผ้าที่จะทอ

(2) **ตะกอลำหรับตั้งลาย** ทำลายผ้า เป็นเครื่องยกเส้นด้าย เป็นไม้ไผ่หรือ ไม้จริง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 ซม. ตะกอล 1 ตัว ใช้ไม้ประมาณ 4 อัน ด้ายที่ใช้ทำตะกอล ใช้ด้าย หลอดตราสมเบอร์ 8 ส่วนจะมากหรือน้อยเส้นนั้นขึ้นอยู่กับพืม

(3) **กระสวย** สำหรับใส่หลอดด้ายพุ่ง ความยาวราว 12.5 นิ้ว ทำด้วยไม้

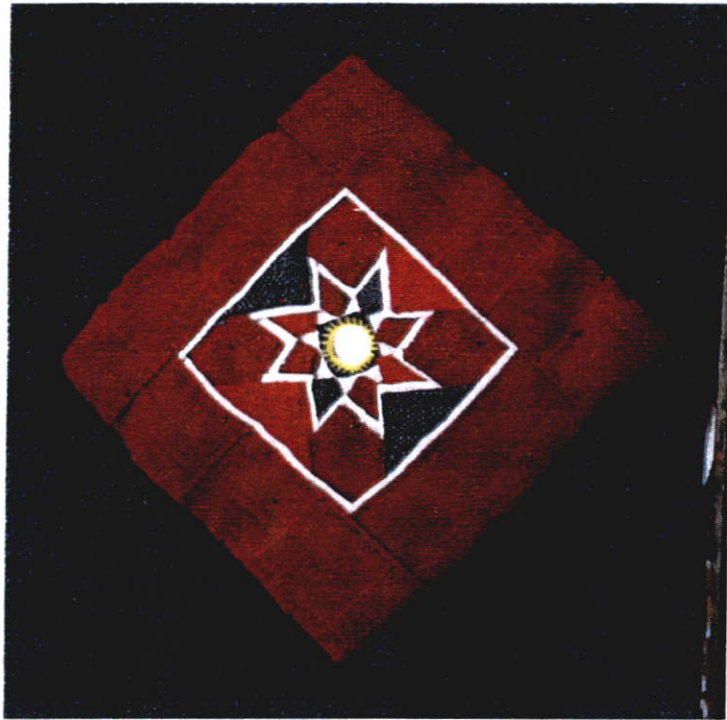
(4) **ไม้สะปั่น** ใช้หมุนผัดเวลาทอ

ในตำบลหนองปรุง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมี 6 หมู่บ้าน ประชากร 3,000 คนเศษ ยังมีการทอผ้าใซ้อยู่ ประมาณร้อยละ 70 เป็นการทอเพื่อใช้ในครัวเรือนและใช้ในพิธีกรรม ส่วนที่ทอ เป็นอาชีพมีไม่มาก และมีการทอผ้าประยุกต์ซึ่งเป็นแบบสมัยใหม่ ผ้าทอแบบมัดหมี่ เคยมีราว 100 ปีมาแล้ว เห็นแต่ผืนผ้าที่ตกทอดมา ปัจจุบันนี้ไม่มีใครทำได้

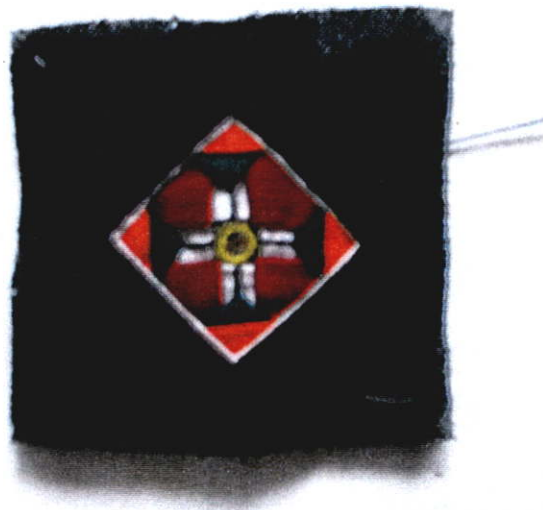
2.2.2.3 ลวดลายการตกแต่งผ้าและสีของผ้าทอชาวไทยทรงดำ

ลวดลายการตกแต่งผ้าชาวไทยทรงดำที่ เพชรบุรี อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

(1) **ลายปะผ้า** เป็นรูปแบบที่ใช้มาก โดยใช้ทำเป็นลายหน้าหมอน ลาย เสื่อสี ลายกระเป๋าคาดเอวผู้ชาย และลายตกแต่งมุ้งสำหรับคู่บ่าวสาว ลายปะผ้าทำด้วยวิธีพับผ้าเป็น มุม แล้วปะดิ่งซ้อนกันเป็นลายที่ต้องการ ในระยะหลังนี้ มีการใช้กระจกหรือเลื่อม ติดกลางลายให้ ดูแวววาวขึ้นด้วยลวดลายที่ทำขึ้นด้วยวิธีนี้เป็นลายที่คัดแปลงมาจากดอกไม้ต่างๆ เช่น ลายดอกจัน ลายดอกบัว ลายดอกพรม ลายดอกเต้า (ดอกน้ำเต้า) ลายดอกแปด (ดอกแปดกลีบ) สีที่ใช้มาแต่ ดั้งเดิม เป็นสีที่ย้อมด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น เปลือกไม้ และดอกไม้ต่างๆมีสีหลัก 4 สี คือ เขียว ขาว แดง และเหลืองหรือส้ม

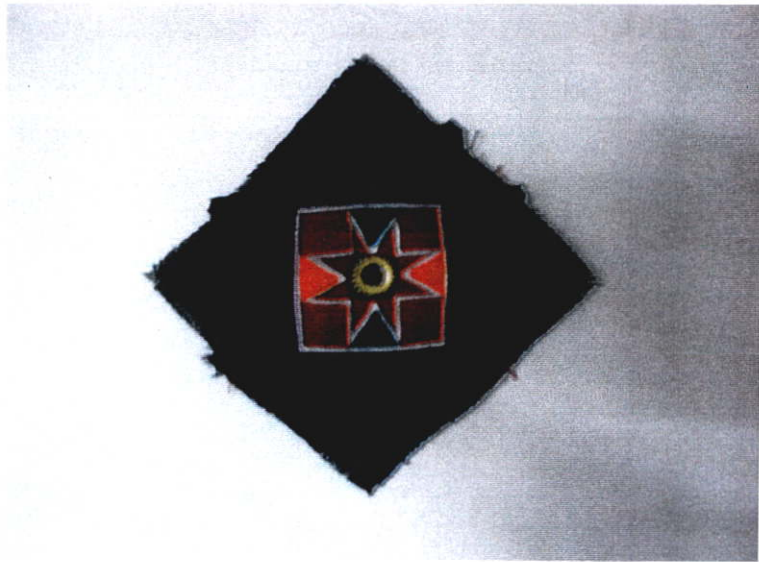
ภาพที่ 2.1 ลายดอกจันทร์ซ้อน

ภาพที่ 2.2 ลายขาวดอกบัว

ภาพที่ 2.3 ลายดอกไม้แล้ว

ภาพที่ 2.4 ลายดอกจันทร์ขาแหลมซ้อน

(2) ลายปัก ลายปักหรือลายเสว เป็นการปักโดยยึดการนับเส้นด้ายเป็นหลัก ใช้ในการทำลวดลายหน้าหมอน ผ้าเปี้ยว และปักประกอบลายปะผ้าโนเสื่อฮี ชื่อลายที่ปรากฏ มีทั้งลายที่มาจากเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่าง และลายดอกไม้คล้ายๆกับลายปะผ้า ได้แก่ ลายขอกูด ลายดอกเต้า ลายดอกผักแว่น ลายหยักหรือลายเรขาคณิตคล้ายลายทอผ้าของอีสาน สีที่ใช้ก็เส้นเดียวกับลายปะผ้า คือ เขียว ขาว แดง และเหลืองหรือส้ม

(3) **ลายทอ** การทอผ้าของชาวไทยทรงดำในเพชรบุรีแต่เดิม มักจะทอเป็นลายขั้ดธรรมดา หรือลายสองลวดลายที่ได้จากการทอมักจะเกิดจากการสลับสีเส้นด้ายเป็นลวดลายเส้นตรงไม่เป็นลวดลายสลับซับซ้อนเหมือนลายขิดของผ้าอีสาน ลายทอผ้าชิ้นประกอบด้วยหลายลาย เช่นลายตาหมู ลายตาก๊ีบหรือตาคู่ ลายก้านกางหรือตาฮั่ว ลายประ และเมื่อประกอบรวมแล้วเรียกว่าลายแดงโมหรือแดงไทย สีที่ใช้ได้จะเป็นสีที่ย้อมจากธรรมชาติ การทอผ้าจะใช้นิตล คือสีน้ำเงินแก่สลับขาวหรือฟ้าส่วนการทอย้อมมักนิยมทอลายเส้นสีแดงสลับขาว

มนู อุคมเวช และคณะ (2536:88-93) ได้ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ตลอดจนความเชื่อ ของชาวไทยทรงดำ เกี่ยวกับการใช้ผ้า ผู้วิจัยจึงได้แบ่งผ้าของชาวไทยทรงดำ ออกเป็นประเภทต่างๆตามลักษณะของการใช้ ดังต่อไปนี้ คือ

2.2.3 ผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2.3.1 **เครื่องแต่งกาย** ชาวไทยทรงดำในเพชรบุรี ใช้ผ้าประกอบกับการแต่งกายในชีวิตประจำวัน ดังนี้

(1) **ผ้าชิ้น** เป็นสัญลักษณ์ของหญิงไทยทุกเผ่า ที่จะนุ่งผ้าชิ้นหรือผ้าถุงที่ทอกันขึ้นมาใช้เอง ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ชาวไทยทรงดำก็เช่นกัน ทุกครัวเรือนผู้หญิงจะเป็นผู้ทอผ้าชิ้นใช้เอง ถ้าชิ้นของชาวไทยทรงดำเป็นผ้าฝ้ายทอมือ ย้อมครามจนเป็นสีน้ำเงินเข้มเกือบดำ นำมาทอสลับลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยทรงดำ ประกอบไปด้วยผ้าชิ้น หัวชิ้นหรือเชิงบน และตีนชิ้นหรือเชิงล่าง ชิ้นของชาวไทยทรงดำจะทอเป็นลายพื้นเมือง เรียกลายแดงโมหรือแดงไทย เป็นลักษณะเฉพาะของชาวไทยทรงดำ ซึ่งคงเนื่องจากการสังสมด้านวัฒนธรรมการดำรงชีวิตด้านสังคมเกษตรกรรม

(2) **ตัวชิ้น** คือ ส่วนที่เป็นผ้าถุงใหญ่สำหรับพันรอบตัว ต่อจากเชิงบนหรือหัวชิ้น มีสีครามและมีลายตาหมู ลายก้านกาง ลายตาก๊ีบหรือตาคู่ และลายประ เป็นลายทางสีขาวอมฟ้า แทรกตามเส้นยืนของเสื่อผ้า เป็นระยะๆไป แต่ละลายเส้นห่างกันประมาณ 1.5 นิ้ว หรือ 30 เส้นด้าย ซึ่งชาวไทยทรงดำจะเรียกลายผ้าชิ้นโดยรวมๆว่า ลายแดงโม หรือ ลายแดงไทย เท่าที่เห็นในปัจจุบันมีแบบเดียว แต่ได้พบผ้าไทยทรงดำแบบมัดหมี่สลับลวดลายอายุ 100 ปีเศษ ตกทอดมาก็เป็นที่น่าศึกษาว่า แต่ก่อนมีลวดลายหรือไม่ ซึ่งอาจจะได้ศึกษาต่อไป

(3) **หัวชิ้น หรือเชิงบน** คือแถบผ้าส่วนบนของตัวชิ้น เป็นผ้าทอสีพื้น ย้อมครามเข้มไม่ต้องใส่ลวดลาย สีจะต้องกลมกลืนกับตัวผ้า เป็นส่วนที่ใช้คลุมโอบเข้ากับเอว ด้านซ้ายและขวาให้กระชับแนบตัว ความกว้างของแถบผ้าเท่ากับความกว้างของตัวชิ้น สูงขึ้นมาจากตัววันประมาณสี่เศษๆการต่อชิ้นผ้า ชาวไทยทรงดำจะใช้เข็มสอยด้วยมือ มีฝักเข็มที่ละเอียดมาก

(4) **ตีนซิ่น** หรือเชิงซิ่น คือส่วนของแถบผ้าซิ่นล่างสุด ที่เย็บต่อจากตัวซิ่น เป็นผ้าทออย่างละเอียดแน่นและทนทาน มีลวดลายสีชาวมฟ้า เป็นลายเส้นเรียกลายกายกวางลายประหรือตากับ ตามแนวขวางตัดกับเส้นยืน โดยมีความกว้างจากที่ต่อกับตัวซิ่นเพียงประมาณ 1-2 นิ้วเท่านั้น

ในการใช้สอยแต่เดิมมาชาวไทยทรงดำที่เป็นหญิงจะทอผ้าซิ่นไว้ใช้เอง และนุ่งซิ่นในหลายลักษณะไม่ว่าจะในการไปไร่ไปนา เก็บผัก ตักน้ำ หรือการไปช่วยงาน ที่เวียงงาน หรือไปวัดทำบุญ เพียงแต่เมื่อต้องการให้ตะมัดตะแมงคล่องแคล่วก็จะยกผ้าแถวสะโพกทั้งสองข้าง ขึ้นมาเหน็บไว้ที่ข้างเอว ทำให้ผ้าหยักรั้งขึ้นมา เดินเหินแคล่วคล่องว่องไวขึ้นกว่าเดิม การนุ่งผ้าซิ่นหรือนุ่งผ้าไทยทรงดำ ผู้นุ่งจะให้กางหนีบชายหัวซิ่นด้านหน้าไว้ แล้วกางผ้าที่เหลือออกทั้ง 2 ข้างซ้ายขวา แอนส่วนท้องเล็กน้อย ให้ผ้าด้านหน้าแนบตัว จากนั้นจึงคลบพับหัวซิ่นทั้งด้านซ้ายและขวา ให้เข้ามาทับกันที่ด้านหน้า แล้วพับลงแค่อเอว คาดทับด้วยเข็มขัดเงิน ผ้าซิ่นที่นุ่งแล้วจะมีลักษณะชายหน้าสูง ชายหลังต่ำ มีผ้าทับกันเป็นจีบแหวกกลางคูดงามแปลกตา และโดยวิธีนี้เมื่อต้องการให้ตะมัดตะแมง เช่น ลงสู่มปลาในหนองน้ำหรือเก็บผักหักพินก็จะจับผ้าบริเวณสะโพกขึ้นมาเหน็บไว้ที่ข้างเอว ก็จะคุ้งนัยรั้งขึ้นมาสั้นประมาณหัวเข่า ซึ่งทำให้คล่องตัวดี ถ้าไม่คาดทับด้วยเข็มขัด ชาวไทยทรงดำทุกคนจะมีเชือกควั่นเกลียวเส้นเล็กๆผูกติดไว้รอบเอวทุกคน ไว้สำหรับยกมาทับคาดส้วง หรือกางเกงของเขาทุกคน เพื่อมิให้หลุดง่าย ซึ่งสามารถนำมาคาดทับผ้าซิ่นที่นุ่งอยู่นั้นได้เช่นกัน

2.2.3.2 ผ้าที่ใช้ในประเพณี พิธีกรรม

ผ้าที่ใช้ในประเพณี ของชาวไทยทรงดำ ยังมีอีกมากมาย พอดีจะยกตัวอย่างได้ดังนี้

- (1) **จาวอ้วน** คือ ธงนำหน้า ใช้ปักไว้ที่แสว เวลาทำบุญกระดุกบางที่เรียกธงดาว ทำด้วยผ้าไหมสีต่างๆ
- (2) **ตับงาบ** คือ ป้ายบ้าน แสดงความเป็นเจ้าของบ้าน แขนงอยู่ที่หอฮาหรือหอแก้ว คือเรือนชาวไทยทรงดำจำลองบนหลุมฝังกระดูก
- (3) **ปติ** มีลักษณะคล้ายนกหรือหัวปติ ใช้เป็นพาหนะนำผู้ตายไปสวรรค์ ใช้ในกรณีที่ผู้ตายเป็นชาย
- (4) **ใบไม้** เป็นพาหนะนำผู้ตายที่เป็นหญิงไปสู่สวรรค์ ทำด้วยผ้าไหมสี
- (5) **ผ้าซิ่นลาว** คือผ้าเช็ดหน้า ต้องปักลายแบบผ้าเปี้ยวเพื่อบอกให้รู้ว่าเป็นคนลาวคนหนึ่ง ตายไปจะได้ไม่ไปที่อื่น
- (6) **เชียน** คือ ร่ม ทำเป็นลักษณะเหมือนกลดเล็กๆ ใส่เงินไว้ที่ยอด

โครงการพัฒนาผ้าทอพื้นเมืองในทุกจังหวัด (2543 : 155-154) ได้สรุปเรื่องตำนานและเอกลักษณ์ของผ้าซิ่นลายแดงโมที่ถือว่าเป็นธรรมเนียมของชาวไทยทรงดำที่ผู้หญิงชาวไทยทรงดำทุกคนต้องทออีกทั้งรูปแบบและลวดลายของผ้าชาวไทยทรงดำลักษณะต่างๆ ดังนี้

2.2.4 ตำนานและเอกลักษณ์ของผ้าจีนลายแดงโม

เป็นคำบอกเล่าสืบต่อกันมา การที่ผ้าจีนลายแดงโมใช้เส้นยืนสีแดงเป็นหลัก เส้นพุ่งเป็นสีดำหรือคามเข้มเกือบดำนั้น เรื่องราวก็มีอยู่ว่า เป็นธรรมเนียมมาตั้งแต่โบราณกาล ผู้ชายที่เป็นสามีเป็นผู้นำของครอบครัว มีหน้าที่ออกจากบ้านไปเข้าป่าห้กร้างถางพง เป็นแหล่งทำมาหากินทำไร่ไถนาหาเผือกหามัน ปล่อยให้ภรรยาอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน จนกว่าสามีจะกลับบ้าน สาวเจ้าจะนั่งทอผ้าไป ใจก็กระหวั่นึกถึงสามีที่เข้าป่าไปหลายวัน อันความรักความคิดถึงย่อมจะมีอยู่ในตัวของทุกคน มันวิ่งเล่นอยู่ทุกลมหายใจ ยิ่งกว่ากระสวยที่พุ่งผ่านเป็นเส้นซัดให้เป็นผืนผ้าในที่ทอผ้าที่กำลังทออยู่ สาวเจ้าจึงใช้สีแดงย้อมเส้นยืน ซึ่งเป็นสีที่ให้แทนหัวใจที่โหยหาอาวรณ์ในคนรักที่จากกัน ส่วนเส้นพุ่งใช้สีครามเข้มเกือบดำแทนตัวเอง ใช้ทอทับเป็นเส้นซัดให้เกิดเป็นเนื้อผ้า โดยซ่อนเส้นยืนสีแดงเอาไว้ เมื่อเวลานุ่งผ้าจีนลายแดงโมคอยสามี ต้องแสงแดดความแฉะวับของเกลือป่นสีแดงสะท้อนออกมา เสมือนเป็นสื่อสัญญาณแห่งความรักที่มีต่อกัน แม้จะเห็นเพียงรางๆก็ตาม ที่เป็นเช่นนี้ก็เพื่อปกปิดความอายที่เป็นคุณสมบัติของหญิงสาวชาวไทยทรงดำโดยแท้ ผ้าจีนลายแดงโม จะต้องนำมาต่อหัวขึ้นสีครามเข้มเกือบดำ ส่วนตีนขึ้นเย็บต่อให้มีความหนาเพื่อป้องกันไม่ให้ชายผ้าจีนขาดงายเกินไป

โดยหลักการของการทอผ้าทั่วไป เส้นยืนจะมีขนาดเล็กกว่าเส้นพุ่ง การทอผ้าแบบชาวไทยทรงดำจึงสามารถที่จะซ่อนสีแดงของเส้นยืนเอาไว้ได้อย่างมิดชิด แต่ไม่สามารถจะซ่อนออกของสีเหลืองเอาไว้ เมื่อเวลาต้องแสงแดดจะมีสีของเส้นยืนสะท้อนออกมาให้เห็น นี่แหละภูมิปัญญาของพื้นบ้าน ซึ่งผ้าจีนลายแดงโมประกอบไปด้วย

2.2.4.1 ผ้าจีน

การใช้ผ้าจีนเป็นเอกลักษณ์ของหญิงสาวชาวสยามประเทศทุกเผ่าพันธุ์ ส่วนใหญ่จะนุ่งผ้าที่ทอกันขึ้นมาใช้เองตั้งแต่อดีตถึงยุคปัจจุบัน ชาวไทยทรงดำก็เช่นกัน ทุกครัวเรือนผู้หญิงจะเป็นผู้ทอผ้าขึ้นใช้เองเป็นผ้าฝ้ายทอมือ ประกอบไปด้วยเชิงบนซึ่งเป็น “หัวจีน” “ตัวจีน” เชิงล่างซึ่งเป็น “ตีนจีน” ย้อมครามจนเป็นสีครามเข้มเกือบดำ นำมาทอสลับลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยทรงดำ

2.2.4.2 ลักษณะผ้าจีนลายแดงโม

จีนของชาวไทยทรงดำจะทอเป็นลายพื้นเมือง เรียกว่า “ลายแดงโม” หรือ “แดงไทย” เป็นลักษณะเฉพาะของชาวไทยทรงดำ ซึ่งคงเนื่องจากการสังสมทางด้านวัฒนธรรม การดำรงชีวิตทางด้านสังคมเกษตรกรรม

(1) หัวจีน หรือ เชิงบน คือแถบผ้าส่วนบนของตัวจีน ความกว้างของแถบผ้าเท่ากับความกว้างของตัวจีน เป็นผ้าทอสีพื้นย้อมครามเข้มเกือบดำ ไม่ต้องไล่ลวดลาย สีจะต้องกลืนกับตัวจีน เป็นส่วนที่ใช้คล้องโอบเข้ากับเอวด้านซ้ายและขวาให้กระชับแนบตัว สูง

ขึ้นมาจกตัวซิ่นประมาณกึ่งเศษๆ การต่อซิ่นผ้าชาวไทยทรงดำจะใช้เข็มเย็บด้วยมือ มีฝั้เข็มที่ละเอียดมาก

(2) **ตัวซิ่น** คือส่วนที่เป็นผ้าผืนใหญ่สำหรับพันรอบตัว ต่อจากเชิงบนหรือหัวซิ่น มีสีครามและมีลายตาหมูหรือหมู่ ลายก้านกาง ลายตาคีบหรือตาคู่ และลายประเป็นลายทางสีขาวอมฟ้า แทรกตามเส้นยืนของเสื่อผ้า เป็นระยะๆ ไป แต่ละลายเส้นห่างกันประมาณ 1.5 นิ้ว หรือ 30 เส้นฝ้าย ซึ่งชาวไทยดำ จะเรียกลายผ้าซิ่น โดยรวมๆว่า ลายแดงโม หรือ ลายแดงไทย

(3) **ตีนซิ่น หรือเชิงซิ่น** คือส่วนของแถบผ้าซิ่นล่างสุดที่เย็บต่อจากตัวซิ่น เป็นผ้าทออย่างละเอียดแน่น และทนทาน มีลวดลายสีขาวอมฟ้า เป็นลายเส้นเรียกว่า “ลายก้านกาง” “ลายประ” หรือ “ลายตาคีบ” ตามแนวขวางตัดกับเส้นยืน โดยมีความกว้างจากที่ต่อกับตัวซิ่นเพียงประมาณ 1-2 นิ้วเท่านั้น ในการใช้สอยแต่เดิมมาผู้หญิงชาวไทยทรงดำ จะทอผ้าซิ่นไว้ใช้เอง มีการนุ่งในหลายลักษณะไม่ว่าจะในการไปทำไร่ทำนา เก็บผัก ตักน้ำ หรือการไปช่วยงานที่ข่วงงานหรือไปวัดทำบุญผ้าซิ่นที่นุ่งแล้วจะมีลักษณะชายหน้าสูงชายหลังต่ำ มีผ้าทับกันเป็นจีบแหวกกลางดูงดงามแปลกตา ถ้าไม่คาดทับด้วยเข็มขัด หญิงชาวไทยดำทุกคนจะมีเชือกข้วนเกลียวเส้นเล็กๆ ผูกติดไว้รอบเอวทุกคนไว้สำหรับยกมาทับคาดส้วง หรือกางเกงของเขาทุกคน

ภาพที่ 2.5 ผ้าซิ่นลายแดงโม

2.2.5 เสื่อก้อม

เสื่อก้อม เป็นเสื่อของผู้หญิงชาวไทยทรงดำ สีดำด้วยการย้อมครามดัดเย็บด้วยมือ ฝั้เข็มละเอียดจนสามารถสวมได้ทั้งสองด้าน ลักษณะเป็นเสื่อคอกกลมผ่าหน้า แขนกระบอก เข้ารูปติด

กระดุมเงินถี่มาก ประมาณ 9-11 เม็ด ถ้าฐานะดีจะคิด 2 แแถว กระดุมนั้นทำด้วยเงินเก่า ตีด้วยฝีมือนั้น เป็นขูดแหลมเป็นลายกลีบบัว ดิคห่วง ปัจจุบันหายากมาก เสื้อก้อมเป็นเสื้อที่ใช้คู่กับผ้าจีน เป็นชุดลำลองหรือชุดประจำเผ่าของชาวลาวโซ่งหญิง ใช้สวมไปทุกแห่ง ถ้าไปวัดก็พาดผ้าเปียว หรือผ้าสบไบบอก 1 ผืน ถ้าไปตลาดก็สะพายกะเหล็บ ซึ่งสานด้วยไม้ไผ่ละเอียดขยับ ใช้แทนกระเป๋า หรือถ้าจะเข้าป่าก็สะพายย่าม ใช้ผ้าเปียวก็นำมาโพกศีรษะแทนหมวก

2.2.6 เสื้อไต

เสื้อไต หรือ เสื้อโท เป็นเสื้อชุดลำลองสำหรับผู้ชายใช้สวมเมื่อไปงานต่างๆหรือไปเที่ยว งาน สวมก็ยวสาว เป็นชุดประจำเผ่าที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน ถ้าค่อนข้างเป็นพิธีการ ก็จะสวม เสื้อไตนุ่ง ส้วงฮี หรือ ส้วงขาสี (กางเกงขาขาว) คาดกระเป๋าพื้นเมืองของชาวไทยทรงดำทับที่เอว ถ้าใส่ไปประกอบกรงานตามปกติ ก็จะเปลี่ยนจากส้วงฮีเป็นส้วงก้อม (กางเกงขาสั้น) โดยกระดุมเสื้อไม่ต้องติดหมุดก็ได้

ลักษณะของเสื้อไต เป็นผ้าข้อมสีครามเข้มเกือบดำ เป็นเสื้อคอตั้ง ผ้าหนา แขนกระบอก ตัวเสื้อเข้ารูปตรงเอว แล้วยาวออก ขาวลงมากลุมสะโพกตอนบน ตัดเย็บด้วยมือทั้งหมด ดิค กระดุมเงินของชาวไทยทรงดำเรียงแถวถี่ยิบประมาณ 21 เม็ด ถ้าฐานะดีจะคิดกระดุมถึง 2 แแถวละ 21 เม็ด เสื้อไตของผู้ชายจะยาวกว่าเสื้อก้อมของผู้หญิง มีกระเป๋าทิ้ง 2 ข้างตรงชายล่าง จะติดกระดุมถึงสองแถวๆ ละ 9 เม็ด

2.2.7 ส้วงก้อม ส้วงฮี (ส้วงก้อม ส้วงฮี)

2.2.7.1 ส้วงก้อมหรือ ส้วงขาก้อม คือ กางเกงขาสั้นชาวไทยทรงดำ มีความยาวของกางเกงเพียงเข่า

2.2.7.2 ส้วงฮี หรือ ส้วงขาสี คือ กางเกงขาขาวของชาวไทยทรงดำ มีความยาวจรดข้อเท้า

2.2.7.3 ส้วงก้อม ส้วงฮี ลักษณะรูปทรงคล้ายกางเกงจีน เอวปลิ้นกว้างไว้สำหรับจับทบเข้าหาตัว ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายทอมือ ข้อมสีครามเข้มเกือบดำ เมื่อนุ่งแล้วจะใช้เชือกขึงรัดเอว กางเกงของชาวไทยทรงดำ จะแบ่งแยกเพศไว้ โดยกางเกงผู้ชายด้านหน้าจากเอวลากผ่านเป้าไปจรดด้านหลัง จะเย็บเป็น 2 ตะเข็บ ใช้ผ้า 3 ชั้นต่อกางเกง หนึ่งตัว ถ้าเป็นของผู้หญิงจะมีตะเข็บกลางตะเข็บเดียวซึ่งใช้ทั้ง 2 ชั้น แต่ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่าส่วนใหญ่ใช้ปะปนกันไป ผู้หญิงไม่นิยมใช้กางเกงนี้ เพราะส่วนใหญ่ใช้ผ้าจีนนุ่งไปทำงานประจำวันอยู่แล้ว ทั้งส้วงก้อม และ ส้วงฮี มีที่ใช้ต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือ ส้วงก้อมถ้าใช้กับเสื้อไต ก็จะเป็นชุดลำลองหรือชุดทำงานสบายๆ เป็นชุดประจำเผ่าชาวไทยทรงดำคาดกระเป๋าทับที่เอว ก็จะเป็นชุดออกเที่ยวงานได้ หากใช้กับเสื้อ ม่อฮ่อม หรือเสื้อแบบอื่นๆสะพายย่าม ก็นับเป็นชุดทำงาน เข้าป่าหาพืชได้เช่นกัน แต่ถ้าเป็นส้วง

ขานี้้น เมื่อใช้กับเสื้อไตราคกระเป่า ก็จะเป็นชุดที่เป็นงานเป็นการขึ้น ซึ่งก็เป็นชุดประจำเผ่า เช่นกัน ใช้ไปร่วมงานเที่ยวงานหรือเที่ยวสาวได้เป็นอย่างดี

2.2.8 เสื้อฮี

เสื้อฮีของผู้หญิง ผู้ชายชาวไทยทรงดำจัดเป็นเสื้อชุดใหญ่ แต่ละคนจะมีเสื้อฮีประจำตัว ซึ่ง ถ้านับแบบสากลก็คือเสื้อนอกนั่นเอง เสื้อฮีจะประดับตกแต่งด้วยลวดลายหลายหลาก อย่างวิจิตร งดงาม โดยเฉพาะด้านในของตัวเสื้อ จะมีลวดลายตกแต่งมากกว่าด้านนอก ซึ่งมีสีครามมากกว่า ลวดลายมีทั้งจากการปะ ปัก ประดับประดา ลายดาวกระจาย ลายเบื้อแขน ลายบานแปด ลายขอกูด ปักสลักสีด้วยไหม สีขาว สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีขาว สวยงามแปลกตา ด้านข้างตัวเสื้อจะผ่า ข้างขึ้นมาถึงเอว คอเสื้อเป็นคอกกลม แขนทรงกระบอกหลวมๆลวดลายที่ประดับจะประดับที่คอเสื้อ แขนสาบคอเสื้อ รักแร้ ด้านข้าง และชายเสื้อ เสื้อฮีของผู้หญิงชาวไทยทรงดำ จะเป็นแบบสวมหัว เป็นเสื้อคอกกลม แขนยาวด้วยยาว ตรงสาบเหนือสะคือจะเว้าเข้าประมาณนิ้วครึ่ง เพื่อโชว์หน้าท้อง ของสาวชาวไทยทรงดำ ในขณะที่สวมเสื้อฮี โดยจะคาดเข็มขัดเงินเส้นงาม คาดทับผ้าซิ่นลาย แดงโม ลวดลายของเสื้อฮีจะใช้สีแดงเลือดหมู สีส้ม สีเขียว สีขาว ที่ชุกช่อนความงามของด้าน ในเอาไว้ ลวดลายที่ตกแต่งเรียกว่า “ขอกูด” เสื้อฮีของผู้หญิงจะใช้ได้ทั้ง 2 ด้าน ลวดลายที่เป็นด้าน นอกจะใช้ในงานมงคลตกแต่งไว้ให้เพียงพอกับความสวยงาม ส่วนด้านในที่ใช้สำหรับงาน อวมงคลของตนเอง ใช้คลุมหลังโลงศพในเวลาที่เกี่ยวข้อง จะมีลวดลายที่สวยงาม

ภาพที่ 2.6 เสื้อฮีหญิงด้านนอก

ภาพที่ 2.7 เสื้อฮีหญิงด้านใน

ภาพที่ 2.8 การแต่งกายของผู้หญิง

เสื้อผ้าของผู้ชายชาวไทยทรงดำ จะตัดเย็บแบบเสื้อคอกลม ติดกึ้นรอบคอด้วยสีแดง ที่คอติดกระดุม 1 เม็ด ผ้าหน้าตลอด ตัวยาวคลุมสะโพก แขนทรงกระบอกหลวมๆ เป็นแขนยาว มีการตกแต่งที่ได้รักแร้ด้วยด้ายสีต่างๆติดกระดุมขึ้นเล็กๆเป็นลวดลายที่สวยงาม เสื้อผ้าของผู้ชายจะใช้ได้เพียงด้านเดียว

ในปัจจุบันชาวไทยทรงดำก็ยังมีเสื้อผ้าประจำตัวทุกคน เช่นในอดีต เสื้อผ้ามีความสำคัญมาก เพราะเป็นสิ่งที่ต้องใช้ในเวลาที่มีพิธีกรรม เช่น งานแต่งงาน งานเสนเฮือน และที่สำคัญที่สุดในวันตาย จะต้องใส่เสื้อผ้าของคนไปด้วย ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อกันว่า ถ้าใส่เสื้อผ้าไปจะได้ไปพบญาติพ่อแม่ พี่น้อง ที่ตายไปแล้ว จะได้จำกันว่าเป็นเผ่าพันธุ์สกุลเดียวกัน ถ้าไม่ใส่ไป เชื่อว่าจะไม่ได้พบกัน ในวันตายของชาวไทยทรงดำจะใส่เสื้อผ้าเอาด้านในซึ่งมีลวดลายงดงามออกด้านนอก ส่วนหนึ่งก็เป็นความเชื่อที่ว่า พ่อแม่เห็นลายเสื้อผ้าก็จำได้ และยังมีอีก 2-3 ตัว ที่กลับด้านของเสื้อผ้าเอาด้านในออกด้านนอกคลุมโลงศพไว้ ในขณะที่ตั้งศพตามประเพณีอีกด้วยมากมาย

ภาพที่ 2.9 เสื้อฮีชาย

2.2.9 ผ้าเปียว

ผ้าเปียวเป็นสัญลักษณ์ของคนแก่ที่มีอายุ ชาวไทยทรงดำนิยมแต่งกายด้วยสีดำหรือสีคราม แก่เกือบดำ ผ้าเปียวใช้ห่มเฉียงบ่าไปวัดหรืองานสำคัญๆ แม้แต่คนตายก็ต้องห่มผ้าเปียวสีครามเข้มเกือบดำ โดยมีคิดว่าห่มผ้าเปียวไปเก็บมะม่วงในป่าหิมพานต์ ไปเฝ้าแลน (เฝ้าเทวดา) จะต้องไปพบญาติที่ตายไปก่อนจึงต้องแต่งตัวให้ดี เพื่อให้ญาติที่ตายไปก่อนจำหน้าได้

ผ้าเปียวคือผ้าสไบ หรือผ้าเบี่ยงนั่นเอง ผ้าเปียวของชาวไทยทรงดำ เป็นแถบผ้าฝ้ายทอมือสีครามเข้มเกือบดำ กว้างประมาณ 15 นิ้ว ยาวประมาณ 56 นิ้ว มีลวดลายปักประดับเป็นลวดลายของเส้นด้ายสีต่างๆ สลับสีกันอย่างงดงามที่ริมชายผ้า มีทั้งลายดอกน้ำเต้า ลายดอกผักแว่น ปักเดินเส้นสลับสีกันอย่างสวยงาม ชายของผ้าก็จะเดินเส้นของผ้าสลับสีกัน ปัจจุบันผ้าเปียวนี้อยู่กันอยู่ในกลุ่มชาวไทยทรงดำ แต่เมื่อไปวัดมักเป็นสไบสีขาว ผ้าเปียวใช้เป็นผ้าห่มหน้าอก ใช้ห่มคอ และใช้เป็นผ้าโพกศีรษะได้

ผ้าเปียวของอำเภอเขาย้อย จะทอด้วยฝ้ายขนาด 7 หลบ หญิงสาวที่จะต้องเตรียมตัวเป็นเจ้าสาวนั้นจะต้องหัดทอผ้าเปียวเอาไว้สำหรับไหว้แม่สามี หัดสอยชายให้สวยงามที่เรียกว่า “ฝักแค” มักจะใช้ฝ้ายสีเหลือง (ส้ม) สีแดง สีเขียว สีขาว ทำเป็นช่วงๆ ช่วงละประมาณ 1 นิ้ว ในอดีตมีการทอผ้าเปียว 4 ชนิดด้วยกัน มีดังนี้ ผ้าเปียวเบา ผ้าเปียวดอกผักแว่น ผ้าเปียวสายรุ้ง ผ้าเปียวขาปิว

ภาพที่ 2.10 ลายดอกเป็ชวใช้ตกแต่งผ้าเป็ชว

2.2.9.1 ผ้าเป็ชวเบาะ

ผ้าเป็ชวเบาะ หรือ ผ้าเป็ชวดอก ติดดอกไม้ไว้ชายละ 2 ดอก หรือ 3 ดอก ทำเป็น ขดวงกลม ปักรูปสี่เหลี่ยมไว้ตรงกลางสลับฝ้ายสี “เบาะผักแว่น” แล้วนำมาเย็บลายชอกุกออกมา เป็น 8 แฉก เรียกว่า “ชอกุกลายหอย”

2.2.9.2 ผ้าเป็ชวดอกผักแว่น

ใช้การเย็บเป็นดอกไม้สี่เหลี่ยมต่อกันยาวเกือบตลอดผืน มีบุยห้อยที่ริมชายผ้า มักจะ ใช้ฝ้ายสีแดงเลือดหมู กับสีครีม

2.2.9.3 ผ้าเป็ชวดอกบัว

ชายผ้าที่เป็นลายสี่เหลี่ยมปักไว้ตรงมุมผ้า ให้เป็นมุมสามเหลี่ยมออกไปทั้งสองชาย ผ้า แล้วทำเป็นดอกแทนขึ้นมา “บัว” แปลว่าช่วยกันพยุง หรือรองรับกันไว้ ดังนั้นชายผ้าจะใช้ ฝ้ายสีเดียวกัน

2.2.9.4 ผ้าเป็ชวสายรุ้ง

ทำเป็นดอกแบบเป็ชวดอกทำเป็นแถวตรงหลายๆลาย หลากๆแถว โดยปักเป็นรูป สามเหลี่ยมหัวลูกศรชี้ขึ้นเป็นแนว หันไปในทิศทางเดียวกัน ชี้ขึ้นด้านบนของชายผ้าเป็นริ้วๆจึง เรียกว่า

2.2.10 เอื้อแล้ว

เมื่อเริ่มสาวจะต้องฝึกหัดการเย็บปักปะจนสามารถทำได้ดี ซึ่งเป็นศิลปะการตกแต่งเสื้อ ของชาวไทยทรงดำที่เรียกว่า “เอื้อแล้ว” หรือในภาษาไทยเรียกว่า “เอื้อ” ซึ่งหมายถึงการปักสอด ผ้านั้นเอง “แล้ว” เป็นคำสร้อยของการเย็บปักในภาษาไทยทรงดำนั่นเอง

เอื้อแล้ว เป็นการปักปะโดยใช้ผ้าชิ้นเล็กๆ ที่มีลักษณะสี่เหลี่ยมจตุรัส รูปทรงสามเหลี่ยม ซึ่งเป็นรูปทรงเรขาคณิต โดยใช้เส้นฝ้ายสีเย็บสอยปะปิดติดกับตัวเสื้อในส่วนต่างๆบางลวดลายจะ

ประดิษฐ์ “สนกระจก” แต่ในปัจจุบันกลับหันมาใช้วิธีการปักเลื่อมใส 1 เม็ดแทน สอยปักปะด้วย ลวดลายดอกพุดหม ทำให้คุณค่าทางศิลปะนั้นลดน้อยลงไป มีดังต่อไปนี้

2.2.10.1 ลวดลายเอื้อแส่ว

ลายดอกบัวขาแก้ว	ลายดอกงา	ลายหัวเมงดา
ลายดอกแปด	ลายกลีบมะเฟือง	ลายดอกทานตะวัน
ลายดอกมะลิ		

2.2.10.2 เอื้อแก่นแดง

เป็นการปักสอดด้วยฝ้าย 2 เส้น เป็นการปักขนานกันลักษณะคล้ายการปักลายเม็ดแดงโม้นั้นเอง เอื้อหรือเอื้อแก่นแดง เป็นลวดลายพื้นฐานของการปักปะผ้าของชาวไทยทรงดำ

2.2.10.3 เอื้อตาหลวง เอื้อตาหลวง หรือเอื้อตานกแก้ว เป็นสี่เหลี่ยมใหญ่โดยสี่เหลี่ยมเล็กๆอยู่ตรงกลางคล้ายนกแก้ว “ตาหลวง” แปลว่า “ใหญ่”

2.2.10.4 ลายตีนหมาย่า ลายตีนหมาย่า หรือ ลายขอ มีลักษณะของลวดลายคล้ายรอยตีนหมาเหยียบ

2.2.10.5 เบาะตาแว่น มีลักษณะของลวดลายคล้ายกับดอกทานตะวัน มีแฉกออกมาทางด้านรอบๆข้างของดอก

2.2.10.6 เอื้อตีนจิ้งจก เป็นลวดลายสี่เหลี่ยมเล็กๆคล้ายตีนจิ้งจก การเย็บปักปะเป็นการฝึกหัดที่ให้ความแน่นเ็นทางจิตใจ เป็นการสอนจริยธรรมให้แก่หญิงสาวไปในตัว ให้อยู่ในความหนักแน่น เพราะจิตใจของผู้ปักจะจดจ่ออยู่กับลวดลาย ทำให้จิตใจก่อนแต่งงานแน่นอยู่กับงานที่ทำ ก่อเกิดให้มีความอดทนทำให้เป็นคนที่มีคุณภาพที่ดีในชีวิต ดังคำที่ว่า “ มะฮูฮ่าฮูฮ่า แขนเปลือใหม่เปลือแป ” แปลว่า “ไม่รู้จักการสอยเย็บต่อให้ได้จังหวะ จะเปลือใหม่เปลือแป ”

การทอเอื้อแส่วประกอบหน้าหมอน หรือที่เรียกกันว่า “หมอนหน้าอิฐ” สำหรับชาวไทยทรงดำ เรียกว่า “หมอนลาว” เป็นลูกสี่เหลี่ยมผืนผ้าแบบที่เห็นทั่วไปตามวัดนั่นเอง บางท้องที่เรียกหมอนชนิดนี้ว่า “หมอนตะพานน้ำ” นิยมนำมาทอเป็น “กฐินป่า” นอกจากนี้ยังมีการทำลวดลายหน้าหมอนตัว (หมอนท้าว) หรือที่รู้จักกันว่าหมอนหัวขวา

2.2.11 ขอบเสื้อ เสื้อของไทยทรงดำ ก็คือพู่ที่ใช้ปูนอน จะมีการเย็บปักปะที่ขอบพู่เป็นลวดลายต่างๆที่สวยงามตามแต่ใจของผู้ปัก

2.2.12 ขอบผ้าหยั่ง คือ การแต่งขอบผ้าของมุ้งค่านั่นเอง ฝ่ายหญิงสาวจะต้องเตรียมส่วนเอื้อเอาไว้มากพอที่จะใช้งานเตรียมผ้าทั้งหมด 20 วา ที่จะต้องใช้เย็บเป็นผ้าหยั่งที่มีขนาดมาตรฐาน เตรียมเอื้อเอาไว้สำหรับในส่วนของเสื้อฮีทั้งหญิงและชาย เตรียมเอื้อเอาไว้สำหรับทำผ้าขันเบาะ (ผ้าเช็ดหน้า)

ในปัจจุบันการสืบทอดของเอื้อแล้วไม่ได้สืบทอดกันเอาไว้เลย เพราะผลกระทบของความ เป็นอยู่ในชนบท ที่ทุกคนต้องปากกัดตีนถีบเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว ในลักษณะต่างคนต่าง อยู่ อาจารย์วัลโลภรณ์ มุลกณี เป็นชาวไทยทรงดำ โดยสายเลือด จึงคิดเปิดการสอนเอาไว้ใน หลักสูตรของโรงเรียน ที่ลูกหลานชาวไทยทรงดำที่กำลังเรียนในห้องที่ เช่นที่โรงเรียนเขาย้อยวิทยา

2.2.13 เสื้อตัด เสื้อตัด เป็นผ้าฝ้ายทอมือสีขาวที่ยังไม่ได้ย้อมสี นำมาตัดและเย็บด้านข้าง สวมเมื่อพ่อแม่ถึงแก่กรรม โดยเฉพาะลูกหลายต้องสวมเสื้อตัดในพิธีศพด้วย บางครั้งจะมีผ้า สีเหลืองโพกศีรษะด้วย 1 ผืน เข้าใจว่าจะเป็นที่ประเพณีที่ได้รับอิทธิพลจากจีน

2.2.14 สายกคแหว สายกคแหว หรือ สายคาคแหว ใช้ฝ้ายทอถัก หรือ ขวั้นเป็นสายเล็กๆ คาคคคคคคชาวไทยทรงดำ ไว้ทุกคน เพื่อใช้แทนเข็มขัดในเวลาที่นุ่งขึ้นหรือสวมกางเกงก็จะเอามา รัคคคคคคได้ทันที ผู้ชายบางคนจะมีตะกรุดห้อยไว้กับสายคาคคคคนี้ด้วยคล้ายกับเด็กไทยทั่วไปใน สมัยโบราณ จะคาคคคคคไว้ ห้อย พริก เต่า น้ำมันเอง

2.2.15 กระเป๋้า กระเป๋้า ของผู้ชายชาวไทยทรงดำ ตัดเย็บอย่างประณีตเป็นผ้าฝ้ายสีคราม เข้มเกือบดำซ้อนกันเป็นรูปกระเป๋้า และอีกชิ้นหนึ่งปิดทับลงมาด้านหน้า ปักลวดลายสวยงามด้วย วิธีปัก ปะ ด้วยไหมสลักสี ประดับกระจกแต่ละช่องลายบางครั้งจะใช้ลาย ดอกพรม ดอกบัว ลาย คาวกระจาย

2.2.16 ย่าม ชาวไทยทรงดำ จะมีย่าม ซึ่งใช้ผ้าทอข้อมสีต่างๆ เย็บเป็นย่าม สำหรับสะพาย เมื่อไปเก็บของในป่า หรือไปเที่ยวงาน ย่ามที่ใช้มีอยู่ 2 ชนิด คือ ย่ามแดง และ ย่ามอื่นๆ ย่าม แดง เป็นผ้าฝ้ายทอสลักสี ด้วยสีแดงเป็นส่วนใหญ่ ใช้เมื่อไปต่างบ้านต่างเมือง คือ ใช้แทนกระเป๋้า น้ำมัน ย่ามอื่นๆ เป็นผ้าทอธรรมดา ไม่พิถีพิถัน ใช้เมื่อไปไร่ นา ไร่หมากพลู

ภาพที่ 2.11 ย่ามชาวไทยทรงดำ

2.2.17 ผ้าหิ้น

ผ้าหิ้น หรือ ผ้าหิ้น คือมุ้งของชาวไทยทรงดำ เป็นผ้าฝ้ายสีค้ำสนิททั้งหลัง ตรงมุมหูกมุ้งทั้ง 4 ด้าน ประดับประดาตกแต่งด้วยด้ายปัก หรือไหมสีต่างๆ ใช้กระจกประดับสวยงาม และมีลวดลายตกแต่งไปตลอดขอบบนของมุ้ง จากรูปลักษณะของผ้าหิ้นทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าผ้าหิ้น หรือ มุ้งดำ ให้ความรู้สึกที่เป็นสัดส่วนเป็นส่วนตัว ในขณะที่ถ้าได้เห็นธรรมเนียมการอยู่ร่วมครอบครัวเดียวกัน ของญาติพี่น้องชาวไทยทรงดำแต่เดิมมา มิได้มีห้องเป็นส่วนตัวแต่ประการใด เรือนชาวไทยทรงดำเป็นเรือนที่อยู่ร่วมกัน การที่ฝ่ายหญิงเตรียมทำผ้าหิ้น หรือ มุ้งดำไว้ใช้เมื่อแต่งงานแล้ว ก็เป็นเสมือนการแยกห้องออกเป็นสัดส่วนของคนนั่นเอง แต่ในปัจจุบันชาวไทยทรงดำก็ใช้มุ้งโปร่งสีขาวเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป เพราะสภาพความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น อีกทั้งอากาศในประเทศไทยค่อนข้างจะร้อนอบอ้าว กว่าทางสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของบรรพบุรุษชาวไทยทรงดำ การใช้มุ้งโปร่งขาวย่อมสบายกว่า อย่างไรก็ตามมุ้งผ้าโปร่งขาวนี้ชาวไทยทรงดำเรียกว่า “ก้วง” มิได้เรียกว่าผ้าหิ้นแต่ประการใด

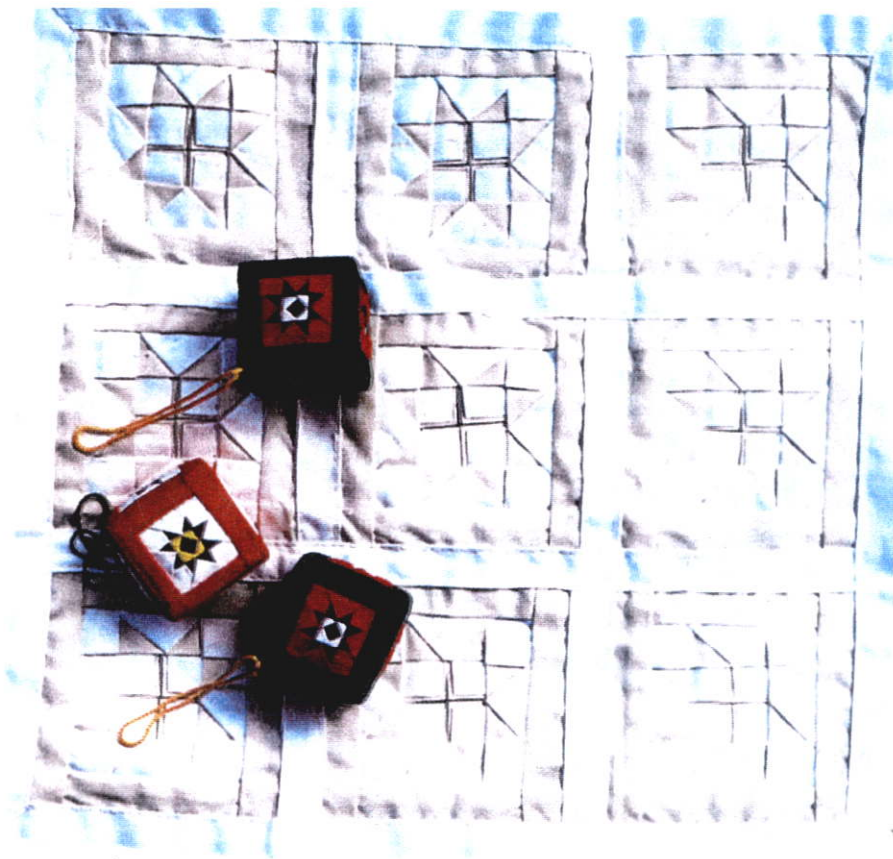
2.2.18 ผ้าหลา

ผ้าหลา เป็นผ้าฝ้ายทอมือย้อมครามสีเข้มเกือบดำอีกชนิดหนึ่งของชาวไทยทรงดำ ใช้สำหรับโอบอุ้มเด็ก สะพายติดไปกับตัวบางครั้งเรียกว่า “ผ้าเสี้ยหลง” ที่ริมผ้าชนิดนี้จะกั้นขอบด้วยสีแดง สีขาว สีเหลือง สีเขียว มีความยาวเพียงพอที่จะห่อตัวเด็กสะพายผูกไว้ด้านหน้า ด้านข้าง หรือด้านหลัง โดยปล่อยชายผ้าไว้ผูกไว้ที่คอ หรือ เจียงพาดบ่าไป สำหรับการดูแลลูกในขณะทำงาน

2.2.19 หมอน

ชาวไทยทรงดำนิยมทำหมอนใช้เองไว้เป็นจำนวนมากมาย โดยที่หน้าหมอนแต่ละใบนั้นจะปัก ปะ ด้วยไหมสีต่างๆ เป็นลวดลายต่างๆที่งดงาม แต่เดิมมาจะเย็บหมอนหน้า 6 ไร่ โดยมีผ้า 6 แแนว แต่ปัจจุบันมักเย็บหมอนหมอน 4 ไร่ โดยมีผ้า 4 แแนวลวดลายต่างๆ ประดับไว้ที่หน้าหมอนทั้ง 4 หน้า มีลวดลายหลายแบบที่สวยงาม ชื่อลายต่างๆส่วนใหญ่ใกล้เคียงกับธรรมชาติแวดล้อม โดยมักเป็นชื่อดอกไม้ต่างๆที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวันนั่นเอง เช่น

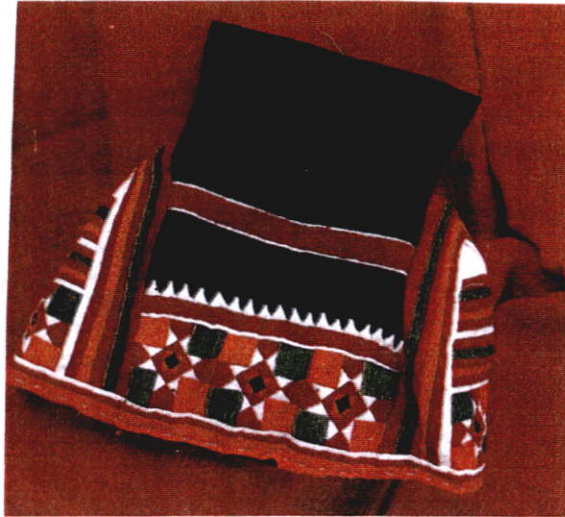
ลายดอกจัน	ลายดอกบัว	ลายดอกพรม
ลายดอกน้ำเต้า	ลายบานแปลค	ลายดอกพรมประยุกต์
ลายแล้ว	ลายเอื้อ	

ภาพที่ 2.12 ลูกตะกร้อที่ใช้เล่นในกลุ่มผู้หญิงตามประเพณีต่างๆ

ภาพที่ 2.13 ผ้าหน้าหมอนลายดอกมะลิ

ภาพที่ 2.14 หมวกผู้หญิงลายดอกจัน

นอกจากที่กล่าวมาแล้วชาวไทยทรงดำยังได้ประดับตกแต่ง ผ้าทอที่ใช้ประกอบในการดำรงชีวิตอีกหลายชนิด เช่น ผ้าห่ม เมาะ เบาะ ที่นอน ผ้ามัดม้วน ม่าน ปลอกหมอน ผ้าเช็ดปาก ซึ่งบางอย่างก็ปรับเปลี่ยนประยุกต์ไปตามสภาพแวดล้อมและความจำเป็นใช้สอยในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความสะดวกสบาย ประหยัดเวลา เพราะในปัจจุบันบางอย่างที่ใช้ผ้าทอมือก็อาจใช้ด้ายหรือสี้อมประยุกต์ขึ้นจากการใช้เส้นน้ำคราม และบางครั้งก็ทอเป็นลวดลายหรือสีอื่น ๆ เพื่อสนองต่อความต้องการ แต่ถึงอย่างไรชุดชาวไทยทรงดำ ก็ยังคงเอกลักษณ์อยู่ ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเลยในปัจจุบัน

2.3 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึก

ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2531:9-71) ได้ศึกษาเรื่องของที่ระลึกและการออกแบบไว้ว่า

2.3.1 สาเหตุที่ทำให้ของที่ระลึกพัฒนา

การพัฒนาของ “ของที่ระลึก” ทั้งในด้านจุดประสงค์แห่งการสร้าง รูปแบบ รูปทรง และในการนำไปใช้นั้น อาจเนื่องมาจากสาเหตุใหญ่ 2 ประการ คือ

1. ประการแรกมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม
2. ประการที่สองมีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.3.1.1 การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

รูปแบบค่านิยมหรือประเพณีในท้องถิ่นที่สร้างวัตถุขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายในการบริโภค จุดมุ่งหมายในการใช้สอย หรือสร้างขึ้นเพื่อใช้ประดับตกแต่งและเป็นวัตถุทางศิลปะ โดยมีเป้าหมายแห่งการนำไปใช้และรูปแบบที่สืบทอดกันมานับชั่วอายุคนของแต่ละท้องถิ่น อันถือว่าเป็น

วัฒนธรรม (Culture) ของท้องถิ่นนั้นๆ เมื่อมีการติดต่อกันในระหว่างกลุ่มชนต่างวัฒนธรรม ไม่ว่าจะด้วยระบบแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายก็ตาม แนวคิดเปรียบเทียบในสิ่งที่แตกต่างกันย่อมทำให้เกิดการลอกเลียน การประยุกต์ การคัดแปลง ในสิ่งที่ได้รับรู้ใหม่ให้เหมาะสมกลมกลืนกับสิ่งเดิมที่มีอยู่ สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ก็จะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปดังเช่น การสร้างเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวบ้านกับชาวเมือง จนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง คือ การสร้างเครื่องปั้นดินเผา เดิมสร้างไหปลาร้าเพื่อการใช้สอย ได้เปลี่ยนหน้าที่และรูปแบบมาเป็นรูปนกสูก ฯลฯ สำหรับใส่หลอดไฟฟ้าหรือสำหรับประดับตกแต่งบริเวณ เปลี่ยนบุคคลผู้ใช้จากชาวบ้านมาเป็นชาวเมือง เปลี่ยนรูปแบบจากดั้งเดิมมาเป็นแบบสมัยใหม่

2.3.1.2 ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

กาลเวลาเมื่อล่วงพ้นไป สภาพสรรพสิ่งย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาคลี่คลายไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นปัจจุบันกาล ซึ่งความเปลี่ยนแปลงในสรรพสิ่งเหล่านี้พอที่จะแยกแยะให้เห็นเป็นระบบตามลำดับแห่งเวลาดังนี้

(1) ในทางเศรษฐกิจ ก่อนที่จะมีระบบการใช้เงิน การผลิตสร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นก็เพื่อประโยชน์เพื่อความปลอดภัย เพื่อคุณค่าทางความงาม และเพื่อความสะดวกสบายในการใช้ เฉพาะคนและสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น ผลงานที่กระทำถูกกำหนดขึ้นมาจากความพึงพอใจ และจากคุณค่าเพื่อประโยชน์ใช้สอย ดังนั้น รูปแบบของงานจึงไม่แน่นอน บุคคลสามารถกระทำในรูปแบบที่ต่างกันออกไป เมื่อเป็นงานส่วนตัวผลงานจึงเป็นรูปแบบเฉพาะตัว มีการกำหนดโครงสร้างและลวดลายตกแต่งตามความพอใจ ซึ่งความพอใจนี้ระยะเวลาหนึ่งอาจผูกพันอยู่กับความเชื่อความศรัทธา ที่บุคคลผู้สร้างงานมีต่อสิ่งต่างๆ ด้วย ระยะต่อมางานส่วนตัวก็เริ่มเปลี่ยนเข้าสู่งานอาชีพ เมื่อบุคคลบางคนได้ใช้ความสามารถพิเศษในการกระทำผลงานเป็นที่สนใจของคนอื่นๆ เกิดมีความปรารถนาในสิ่งของหรือผลงานนั้นร่วมกัน การกระทำผลงานในเรื่องระบบจำนวนจึงเกิดขึ้น เพื่อตอบสนองการเลือกใช้และการแลกเปลี่ยนผลงานซึ่งกันและกัน แล้วพัฒนามาถึงการแลกเปลี่ยนผลงานกับสิ่งของเครื่องใช้ กับอาหารและกลายเป็นระบบซื้อขายขึ้น เมื่อบุคคลคนหนึ่งได้รับความสำเร็จจากการได้กระทำผลงานขึ้นมา บุคคลอื่นซึ่งก็มีความประสงค์จะได้รับความสำเร็จในผลงานจากการกระทำของเขาบ้าง ระบบการทำงานเพื่อการแข่งขันจึงเริ่มขึ้น การแข่งขันก็มักจะแข่งขันกันในเรื่องของอัตราประโยชน์ก่อน จากนั้นก็มาแข่งขันกันในเรื่องรูปแบบส่วน โครงสร้าง เรื่องของขนาดและสัดส่วน ต่อมาจึงแข่งขันกันในเรื่องของความสะดวกสบายในการนำไปใช้ใน เรื่องความปลอดภัย และในเรื่องของความสวยงาม พอมาถึงระยะนี้ผลงานนั้นๆ ก็ได้รูปแบบแน่นอนว่าเป็นอะไรและเป็นอย่างไร เป็นเครื่องมือ เป็นเครื่องใช้ เป็นเครื่องประดับ เป็นวัตถุทางศิลปะ ก็หมายความว่าบุคคลส่วนหนึ่งในกลุ่มในสังคมนั้นๆ ไม่ต้องทำการเพาะปลูก ไม่ต้องเลี้ยงสัตว์ ก็สามารถจะมีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ เพื่อประโยชน์ส่วนตัวได้จากการทำผลงานสิ่งของเครื่องใช้ ฯลฯ ขึ้นมาเพื่อการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขาย ให้ได้มาซึ่งอาหารและเครื่องนุ่งห่มนั้นๆ ก็นับได้ว่าเป็น

การเริ่มต้นงานอาชีพของบุคคล ต่อมาก็เป็นงานอาชีพของครอบครัว และอาจถึงขั้นอุตสาหกรรม โรงงาน แต่เดิมการผลิตงานต่างๆ นับแต่ต้นจนจบมักจะทำโดยคนคนเดียว ต่อมาเมื่อเกิดการผลิตขึ้น เป็นสินค้าในปริมาณที่มากขึ้นจึงมีการแบ่งงานกันทำดังภาพตัวอย่างเดียวกับการทำร่วม

(2) **ในทางสังคม** เมื่อสภาพการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับพัฒนาสภาพ ความเป็นอยู่ของผู้คน จากการสร้างสรรค์เพื่อเพียงพอแก่ความต้องการของตนเองและครอบครัว มา เป็นการสร้างเพื่อแลกเปลี่ยนซื้อขายจากชีวิตความเป็นอยู่ที่มีเอกลักษณ์ของกลุ่ม ของชุมชน ของท้องถิ่น เมื่อมีการแลกเปลี่ยนหรือถูกครอบงำทางวัฒนธรรม จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาวะ การดำรงชีพในสังคม ย่อมทำให้ผลผลิตอันเนื่องมาจากการดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพื่อความเหมาะสมเช่นกัน

(3) **ในทางวัฒนธรรม** ความเจริญทางวัตถุ ความสำเร็จในทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพที่สูงของสังคมแห่งหนึ่ง อาจเป็นเหตุทำให้เกิดความสนใจยอมรับ จากสังคมอีกแห่งหนึ่ง เมื่อสังคมกลุ่มที่รับเอาวัฒนธรรมของผู้อื่นเข้ามาไว้ ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิม ของตนเองถูกทอดทิ้ง ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมค่อยๆ สูญไป รูปแบบสิ่งของเครื่องใช้ในพิธี ประเพณี ตลอดจนความเชื่อต่างๆ ในอดีตสูญหายไป หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป

2.3.2 การจัดแบ่งประเภทของที่ระลึก

ผลิตภัณฑ์ที่ถูกกำหนดสร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นของบริโภค เครื่องใช้ไม่สอย เครื่องประดับ หรือวัตถุทางศิลปะ ย่อมมีความผูกพันกับวัสดุ ความพร้อมของเครื่องมือ และอิทธิพลของสิ่งต่างๆ ตั้งแต่เริ่มสร้างสืบต่อๆ กันมา เช่น ความผูกพันกับความเชื่อ ศาสนา การเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม ฯลฯ ทำให้มีรูปแบบที่ผิดแผกแตกต่างออกไปอย่างมากมาย ซึ่งจุดประสงค์ในการสร้างก็แตกต่างกันออกไป และถ้าจะกำหนดแบ่งผลิตภัณฑ์เหล่านั้น เพื่อจัดประเภทในรูปลักษณะของที่ระลึกแล้วอาจสามารถกำหนดแบ่งได้ดังนี้

1. การกำหนดแบ่งจากจุดประสงค์ในการสร้าง
2. การกำหนดแบ่งจากวัสดุและเทคนิควิธีสร้าง
3. การกำหนดแบ่งตามคุณค่าแห่งการนำไปใช้

2.3.2.1 การกำหนดแบ่งจากจุดประสงค์ในการสร้าง

จุดประสงค์ในการผลิตสร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นเพื่อประโยชน์ใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นเพื่อใช้สอยให้สอดคล้องกับความต้องการของร่างกาย เพื่อสนองตอบต่อความเชื่อความศรัทธาหรือความต้องการทางด้านจิตใจ หรือสร้างขึ้นเพื่อจัดจำหน่ายตามสภาวะความจำเป็นทางเศรษฐกิจและความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ฯลฯ จุดประสงค์ที่แตกต่างกันเหล่านั้น ย่อมทำให้ผลผลิตมีรูปลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามความมุ่งหมายแห่งการสร้างดังนี้

(1) **รูปลักษณะของที่ระลึกที่สร้างขึ้นตามประเพณีนิยม** ประเพณีนิยม คือ การสืบเนื่องรูปแบบและการจัดทำต่อๆ กันมา ดังนั้น รูปลักษณะของที่ระลึกประเภทนี้ จึงเป็นสิ่งที่ สร้างสืบทอดวัฒนธรรมทางรูปแบบแต่ละช่วงอายุคนต่อเนื่องกันมา โดยจุดประสงค์ของคนรุ่นก่อน อาจสร้างสิ่งนั้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นจุดประสงค์หลัก แต่เมื่อสภาวะประกอบหลายอย่างเกิดความเปลี่ยนแปลง จุดประสงค์ในการสร้างของคนรุ่นต่อๆ มาอาจเปลี่ยนเป็นสร้างเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังเช่นผลิตภัณฑ์พื้นบ้านบางชนิดในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบของผลิตภัณฑ์หรือเทคนิควิธีในการสร้างก็ยังคงยึดถือแบบอย่างของอดีตอยู่ อาจพัฒนา คัดแปลง ไปบ้างเพื่อความเหมาะสมกับสภาพกาลแต่รูปลักษณะส่วนใหญ่ยังคงแสดงให้เห็น บุคลิกภาพ และลักษณะทางวัฒนธรรมของชาติหรือของท้องถิ่นอย่างเด่นชัด ซึ่งใช้เป็นตัวกำหนด ในกรอบแนวคิดในการวิจัยในการเลือกรูปแบบของลวดลายในการนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอไทยทรงคำ

(2) **รูปลักษณะของที่ระลึกที่สร้างขึ้นตามสมัยนิยม** เป็นรูปแบบซึ่งอาจถูก แบ่งค่ามาจากเหตุการณ์ ปราบฏกการณ์ ความนิยมในสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง ออกมาเป็นรูปแบบ หรือสัญลักษณ์ของเหตุการณ์ หรือสิ่งที่ปรากฏในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งเป็นที่นิยม ในกลุ่มชน กลุ่มหนึ่ง และอาจแพร่ไปยังอีกกลุ่มชนหนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นก็เสื่อมความนิยม ไปพร้อมกัน มีรูปแบบของสิ่งใหม่เข้ามาแทนที่หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามกาลเวลา แต่ละช่วงเวลาที่ นิยมนี้ เรียกว่า “สมัย” รูปแบบที่ปรากฏในช่วงสมัยหรือช่วงเวลาใดก็เรียกรูปแบบในช่วงที่นิยมนั้น ว่าเป็น “รูปลักษณะตามสมัยนิยม”

(3) **รูปลักษณะของที่ระลึกที่สร้างขึ้นเฉพาะ** ของบริ โภค เครื่องใช้ไม้สอย เครื่องประดับ หรือวัตถุทางศิลปะที่สร้างขึ้นเฉพาะนี้จะถูกสร้างขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายให้เป็น “ของที่ ระลึก” โดยตรง ซึ่งรูปแบบอาจได้รับการออกแบบสร้างเพื่อเฉพาะบุคคล เฉพาะเหตุการณ์ เฉพาะ สถานที่ เฉพาะงาน ฯลฯ เช่น

(3.1) **การสร้างของที่ระลึกประเภทเฉพาะบุคคล** อาจเป็นรูป โล่ เหรียญ ถ้วย ฯลฯ ที่ได้รับการออกแบบจัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดย มอบให้บุคคลนั้นเพื่อเป็นของที่ระลึกเตือนความทรงจำในเหตุผลใดก็ตาม หรือเพื่อจำหน่ายแจก เพื่อเผยแพร่ให้บุคคลอื่นๆ ได้มีไว้เพื่อเตือนใจให้ระลึกถึงบุคคลคนนั้น

(3.2) **การสร้างของที่ระลึกรูปแบบเฉพาะงาน** เป็นการสร้าง เฉพาะเพื่อให้ แจก แลก ซื่อขายในงานนั้นๆ โดยตรง เช่น งานแสดงสินค้า งานประกวด งานแต่ง งานศพ งานฉลองครบรอบ งานวันเกิด งานเลี้ยงส่ง เลี้ยงรุ่น สังสรรค์ งานศิษย์เก่า ฯลฯ ซึ่งงาน เหล่านี้มักจะสร้างสิ่งอนุสรณ์ไว้เป็นลักษณะเฉพาะ เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมในงานได้ระลึกถึงเมื่อเวลา ผ่านพ้นไป

(3.3) การสร้างของที่ระลึกรูปแบบเฉพาะเหตุการณ์ สภาพหรือสิ่งปรากฏขึ้นเป็นเหตุการณ์ อาจเป็นเหตุการณ์ที่ดี ที่ร้ายแรง ที่เป็นตำนาน เป็นประวัติศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งเรื่องราวต่างๆ ทำให้เกิดความสะเทือนใจแก่ผู้รับรู้ ในเหตุการณ์นี้มักจะถูกจับช่วงตอนใดตอนหนึ่งของเหตุการณ์มาถ่ายทอดสร้างสรรค์ สร้าง “สิ่ง” หรือ “ของ” ขึ้นมาไว้เป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึง “สิ่ง” ที่ว่านี้อาจเป็นอนุสาวรีย์ สถานที่ และอื่นๆ ตลอดจนสัญลักษณ์แสดงถึงเหตุการณ์ ส่วน “ของ” ที่สร้างขึ้นอาจเป็นวัตถุ รูปจำลอง สัญลักษณ์แทนหรืออื่นๆ

2.3.2.2 การกำหนดแบ่งจากวัสดุและเทคนิควิธีการสร้าง

การกำหนดแบ่งของที่ระลึก โดยกำหนดยึดความแตกต่างของวัสดุที่นำมาสร้าง หรือวัสดุชนิดเดียวกัน แต่อาจสร้างเป็นรูปลักษณะขึ้นด้วยเทคนิคหรือวิธีการที่ต่างกัน อาจกำหนดแบ่งออกได้ดังนี้

(1) ของที่ระลึกที่สร้างหรือดัดแปลงขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ ของที่ระลึกประเภทนี้อาจนำเอาวัสดุในธรรมชาติมาเสริม เดิม แต่ง ประกอบต่อ ดัดแปลง เป็นเครื่องใช้ไม้สอย เครื่องประดับ หรือวัตถุทางศิลปะ ซึ่งบางลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นจากวัสดุธรรมชาตินี้ยังคงรูปต้นแบบของธรรมชาติเดิม อาจแต่งต่อเดิมบ้างเพียงเล็กน้อย เช่น งานเปลือกหอย งานดอกไม้แห้ง ผลิตภัณฑ์จากน้ำเต้า ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ฯลฯ

(2) ของที่ระลึกที่สร้างขึ้นจากวัสดุสังเคราะห์ วัสดุสังเคราะห์แต่ละชนิดแต่ละประเภทที่มนุษย์ค้นพบและรู้จักนำมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดรูปแบบผลผลิตผสมผสานสอดคล้องกับคุณสมบัติทางกายภาพของวัสดุนั้นๆ อยู่เสมอมา ซึ่งคุณสมบัติทางกายภาพของวัสดุแต่ละชนิดนั้นต่างกัน เมื่อนำมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ก็จะได้รูปลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมือนกัน และกรรมวิธีหรือเทคนิคในการสร้างก็ต่างกัน คุณค่า และความนิยมในผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติทางความรู้สึที่วัสดุแต่ละประเภทสามารถแสดงคุณสมบัติให้ปรากฏด้วย เช่น แก้วมีความใสมีประกาย ทองมีความสุปลั่ง พลาสติกมีสีสันสวย พลาสติกมีความขาว ฯลฯ ดังนั้น ผลิตภัณฑ์จากวัสดุต่างๆ เมื่อสร้างขึ้นก็ถูกจัดแบ่งและเรียกต่างกันตามวัสดุที่สร้าง เช่น เครื่องแก้ว เครื่องทอง ผลิตภัณฑ์โลหะ ผลิตภัณฑ์พลาสติก ฯลฯ

(3) ของที่ระลึกที่สร้างขึ้นจากเศษวัสดุ เศษวัสดุอาจเป็นวัสดุจากธรรมชาติหรือวัสดุสังเคราะห์ที่ถูกนำมาใช้งานแล้วเหลือหรือเกิน หรืออาจเป็นวัสดุที่แยกออกมาจากส่วนต่างๆ ของผลผลิตใดๆ ที่จัดเป็นเศษของส่วนนั้นๆ ของที่ระลึกที่ถูกสร้างประกอบหรือประดิษฐ์ขึ้นจากเศษวัสดุ โดยทั่วไปมักจะแสดงให้เห็นถึงฝีมือที่ประณีตละเอียดอ่อน ความเป็นช่างหรือนักประดิษฐ์สร้างสรรค์ผลงานที่ถูกสร้างขึ้นเหล่านี้ส่วนมากถูกนำไปใช้เป็นของที่ระลึกเพื่อประโยชน์ในทางประดับตกแต่งมากกว่าอย่างอื่น การกำหนดแบ่งประเภทในลักษณะนี้ นอกจากกำหนดจากลักษณะเด่นของวัสดุคงที่กล่าวมาแล้ว ยังมีของที่ระลึกที่สร้างขึ้นจากวัสดุผสมอีกประเภทหนึ่ง เป็น

การสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นโดยใช้วัสดุธรรมชาติประกอบเข้ากับวัสดุสังเคราะห์ เช่น พวงกุญแจหล่อด้วยพลาสติกภายในมีสตั๊ดเล็กๆ จำพวกปูหรือหอย เขี้ยวหรืองา สัตว์เลื้อยโลหะ ฯลฯ เป็นต้น

2.3.2.3 การกำหนดแบ่งตามคุณค่าแห่งการนำไปใช้

การจัดแบ่งประเภทของที่ระลึกในลักษณะนี้ เป็นการจัดแบ่งโดยถือเอาเป้าหมายการนำผลิตภัณฑ์ไปใช้เป็นสำคัญ คือ

(1) ของที่ระลึกประเภทของบริโภค นั่นคือ ของที่ระลึกที่อยู่ในรูปลักษณะของ “อาหาร” ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า อาหาร เป็นรูปลักษณะของ “ของ” สิ่งหนึ่งที่มีการให้เป็นแก่นกันมานานนับตั้งแต่อดีตกาล ทั้งนี้เนื่องจากอาหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยังชีพ อดีตการให้ปันอาหารอาจอยู่ในลักษณะกรูแบบธรรมชาติเดิม คือ ผลไม้ก็อยู่ในรูปแบบผลไม้ เนื้อก็อยู่ในรูปแบบของเนื้อ ฯลฯ ไม่มีการปรุงแต่งเปลี่ยนจากรูปลักษณะเดิม ครั้นต่อมาเมื่อนมนุษย์สามารถเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ได้ แทนที่จะเอาเวลาออกไปหาอาหาร ก็เอาเวลาส่วนนั้นมาประดิษฐ์สร้างปรุงแต่งอาหารให้มีรูปมีรสที่แลดูน่าบริโภคขึ้น เมื่อมีการแบ่งกลุ่มแรงงานของมนุษย์ในสังคมผู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหารโดยตรงก็พยายามพัฒนาทั้งรูปแบบและรสชาติของอาหารให้สามารถกระตุ้นเร้าความต้องการของผู้คนยิ่งขึ้น เช่น การแกะสลักผักผลไม้ การประดิษฐ์สร้างสรรค์อาหารในรูปและรสที่แปลกและใหม่ การใส่ภาชนะหรือบรรจุหีบห่อที่สวยงาม ดังนี้ เป็นต้น จนในปัจจุบันอาหารเป็นของสิ่งหนึ่งที่นอกจากเป็นเครื่องยังชีพที่สำคัญแล้ว ยังถูกนำมามอบให้แก่กันซื้อขายแลกเปลี่ยนในรูปแบบของขวัญ ของชำร่วย ของที่ระลึก ฯลฯ อีกด้วย เช่น เล็ก กระเช้าผลไม้ ขนมลูกชุบ ขนมเทียน เสวย เครื่องระปอง ของหวานที่บรรจุในกล่องที่กะทัดรัด ขนมปัง ฯลฯ และด้วยเหตุที่อาหารเป็นสิ่งหรือของบริโภคที่ไม่สามารถเก็บไว้ในระยะเวลาต่างๆ อีกทั้งเมื่อได้รับแล้วมีการบริโภคในช่วงระยะเวลาสั้นๆ อาหารจึงมักไม่ค่อยได้รับการยอมรับว่าเป็นของที่ระลึกคั้งสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นถาวรวัตถุอื่นๆ

(2) ของที่ระลึกประเภทประโยชน์ใช้สอย เครื่องมือเครื่องใช้ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์มานับตั้งแต่อดีตกาล และมีการให้ปัน หรือซื้อขายแลกเปลี่ยนแก่กันเพื่อการนำไปใช้ แต่เครื่องมือเครื่องใช้บางชนิดที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นอย่างเป็นพิเศษต่างจากรูปแบบที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการตกแต่งด้วยสีสันท ลวดลาย การใช้วัสดุที่ทรงคุณค่า ฯลฯ เครื่องมือเครื่องใช้นั้นมักจะถูกนำไปเป็นของที่ระลึก และประดับมากกว่าการนำไปใช้ ยิ่งในปัจจุบันเครื่องจักรกลได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีพ ด้วยการเป็นเครื่องแทนการใช้มือหรือใช้เครื่องมือรูปลักษณะของสิ่งใช้สอยประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ นับวันก็จะสูญไปเพราะไม่มีความจำเป็นทางด้านการนำมาใช้ ดังนั้น การผลิตจึงเบนเป้าหมายไปเป็นของที่ระลึกไป เครื่องใช้ไม้สอยที่เป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ของใช้ในสมัยอดีต เช่น นาฬิกา โคมไฟ ตะเกียง ฯลฯ ที่ปรากฏให้เห็นได้ตามร้านขายของเก่าหรือร้านขายของที่ระลึกแก่ชาวต่างประเทศ และแม้กระทั่งอาวุธที่ใช้ในการศึก

สงครามไม่ว่าจะเป็นคาบ หอก โล่ และอื่นๆ ปัจจุบันก็กลายเป็นของที่ระลึกไปแล้ว ของที่ระลึกประเภทประโยชน์ใช้สอย ประกอบไปด้วย

(2.1) เครื่องแต่งกาย ส่วนใหญ่ได้แก่ เสื้อผ้า เนกไท ผ้าพันคอ กระเป๋า หมวก เป็นต้น

(2.2) ของใช้บนโต๊ะอาหาร ส่วนใหญ่ได้แก่ ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน ผ้ากันเปื้อน ถ้วยกระดวยทิชชู เป็นต้น

(2.3) ของใช้สำนักงาน ส่วนใหญ่ได้แก่ สมุดบันทึก ถ้วยใส่ปากกา ของใส่ปากกา เข็ม ที่เก็บที่เก็บเอกสารและซองจดหมาย เป็นต้น

(2.4) ของประดับตกแต่ง ส่วนใหญ่ได้แก่ โคมไฟ ฝ้าม่าน เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น

(3) ของที่ระลึกประเภทประโยชน์ตกแต่ง เครื่องมือเครื่องใช้มักถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกาย แต่สิ่งที่ยังประโยชน์ในด้านการตกแต่ง มักจะถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองต่อจิตใจเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งของที่ระลึกประเภทนี้มีทั้งที่ใช้ในการตกแต่งร่างกาย อันได้แก่ เครื่องประดับ ตกแต่งอาคาร ตกแต่งสถานที่ พิธีการ ฯลฯ

(4) ของที่ระลึกประเภทวัตถุทางศิลปะ ของที่ระลึกประเภทนี้ส่วนใหญ่สร้างสรรค์ขึ้นโดยศิลปินออกแบบและสร้างขึ้นโดยคนคนเดียว อาจด้วยวิธีการใดๆ จนสำเร็จเป็นงานศิลปะ ศิลปวัตถุเหล่านี้แต่เดิมเป็นการถ่ายทอดสร้างสรรค์ของศิลปินเพื่อแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก อันเป็นความงามและความพึงพอใจมากกว่าจะมุ่งสร้างเพื่อประโยชน์ในทางซื้อขาย แลกเปลี่ยน ภายหลังเมื่อสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความจำเป็นในเรื่องปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญต่อการครองชีพ ทำให้ศิลปินเริ่มหันมาผลิตสร้างผลงานเพื่อซื้อขายกันมากขึ้น และผลงานประเภทศิลปวัตถุเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะนำไปใช้ประโยชน์ในการตกแต่งมากกว่าประโยชน์อย่างอื่น

2.3.3 การออกแบบของที่ระลึก

ในปัจจุบันการออกแบบสร้างสรรค์ของที่ระลึก เป็นการทำงานศิลปะในลักษณะประยุกต์ หรือที่เรียกว่า “ประยุกต์ศิลป์ หรือ ศิลปะประยุกต์” มิใช่เป็นการสร้างงาน ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจิตรศิลป์ถือว่าเป็นศิลปะบริสุทธิ์ (Pure Art) เป็นงานสร้างสรรค์ที่มนุษย์แสดงออกมาเพื่อความงาม ความประณีตละเอียดอ่อน อันก่อให้เกิดอารมณ์ความซาบซึ้งสะเทือนใจ และเกิดความประทับใจ มีค่าสูงส่งต่อจิตใจมนุษย์ ซึ่งผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะในลักษณะนี้ จะถ่ายทอดชีวิตจิตใจลงในผลงานปรากฏออกมาเป็นลักษณะพิเศษมีลักษณะเฉพาะตัวของศิลปินแต่ละคน แต่งานประยุกต์ศิลป์หรือ ศิลปะประยุกต์ เป็นลักษณะที่มนุษย์นำเอาวัสดุและเรื่องราวต่างๆ มา ผสมผสานกลมกลืน ประูณแต่ง คัดแปลงสร้างสรรค์ขึ้นให้มีคุณค่าทางความงาม ทางการใช้สอยให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตประจำวัน

การสร้างงานทางด้านนี้จะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค กาลเวลา สมัยนิยม และองค์ประกอบอื่นๆ อีกหลายประการ ดังนั้น เรื่องราวของการออกแบบของที่ระลึก จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิธีการ แนวทาง ความนึกคิด การจัด การจัดรวบรวม การลำดับ การเลือก และความริเริ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่จะสร้างอยู่ที่ประโยชน์ใช้สอยหรือประโยชน์ในการตกแต่งเป็นสิ่งสำคัญ และให้มีรูปลักษณะของสิ่งที่จะสร้างเป็นสิ่งหรือสัญลักษณ์ที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย เร้าใจ มีความเหมาะสม กะทัดรัด ความเป็นระเบียบ และมีความสวยงามเป็นสิ่งสำคัญ

อย่างไรก็ตาม ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการออกแบบของที่ระลึก มักจะเปลี่ยนแปลงไปตามสมัย อาจเป็นเพราะอิทธิพลบางอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับงานออกแบบ และวงการของที่ระลึกมากขึ้นก็ได้ เช่น ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความก้าวหน้าทางความนึกคิด ความต้องการที่ไม่มีวันสิ้นสุดของมนุษย์ การแข่งขันกันในส่วนตัวบุคคล ในตลาด สภาวะทางเศรษฐกิจ สภาพของสังคม แบบใหม่ การค้นพบวัสดุใหม่ทางการผลิต สภาพความจำเป็นของการดำรงชีวิต ความประหยัด วัฒนธรรม และอื่นๆ ตลอดจนไปจนกระทั่งเหตุผลทางการเมือง สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของความซับซ้อนของสังคม อันมีผลต่อความคิดรวบยอดของบุคคลผู้ออกแบบได้ทั้งสิ้น

2.3.3.1 จุดมุ่งหมายและสาเหตุแห่งการออกแบบของที่ระลึก

การที่มนุษย์พยายามที่จะสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นได้นั้น ย่อมมีสาเหตุอันเป็นที่มาแห่งแนวความคิดที่จะทำและจุดมุ่งหมายอันเป็นที่ไปแห่งการกระทำ การออกแบบสร้างสรรค์ของที่ระลึกก็เช่นกัน ย่อมต้องมีสาเหตุและจุดมุ่งหมาย ซึ่งสาเหตุและจุดมุ่งหมายนั้นมีอยู่มากมาย อาทิเช่น

- (1) เป็นการออกแบบเพื่อพัฒนาอาชีพ และแข่งขันกันในการผลิต
- (2) เป็นการออกแบบที่มีผลมาจากความรักในการงานอันเป็นการกระทำด้วยใจรักในการที่จะสร้างสรรค์งานของที่ระลึก
- (3) เป็นการออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดให้เป็นไปตามยุคสมัยที่มีความนิยม
- (4) เป็นการออกแบบเพื่อสร้างผลงานตอบสนองความเชื่อทางลัทธิประเพณี
- (5) เป็นการออกแบบเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกาย ทางจิตใจ และความต้องการทางด้านอื่นๆ ของบุคคลโดยส่วนรวมและ โดยส่วนตัว
- (6) เป็นการออกแบบเพื่อผลประโยชน์ที่พึงได้รับ อาทิ สติน้าง รางวัล หรือเพื่อให้เป็นไปตามสัญญาข้อตกลง ข้อผูกมัด อันเป็นความผูกพันระหว่างผู้ออกแบบกับผู้จ้าง
- (7) เป็นการออกแบบเพื่อทดสอบความมุ่งหมาย กฎเกณฑ์ ข้อกำหนด
- (8) การออกแบบอันเป็นผลเนื่องมาจากความนิยมทางปรัชญาธรรมวัตถุสิ่งที่เป็นอนุสรณ์

(9) เป็นการออกแบบอันมีผลที่ต่อเนื่องจากชาตินิยม เพื่ออนุรักษ์สิ่งที่คิดค้น และแบบแผนดั้งเดิมไว้ให้ปรากฏต่อไป

(10) เป็นการออกแบบตามลัทธินิยมทางศาสนา ความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อรูปวัตถุ

(11) เป็นการออกแบบอันเป็นผลต่อเนื่องมาจากความรัก ความเกลียดชัง ความสมหวัง ความผิดหวัง ความหวาดกลัว รวมทั้งผลกระทบทางจิตใจ ทั้งสิ่งที่เป็นจริงและสิ่งที่เป็นเนื้อความเป็นจริง

(12) เป็นการออกแบบเพื่อสร้างทฤษฎีใหม่ การกำหนดแม่บทหลักของการทำงาน และกฎเกณฑ์

(13) เป็นการออกแบบอันมีผลมาจากความริเริ่ม จินตนาการ และแนวความคิดที่จะสร้างสรรค์ผลงานนั้นๆ ให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

(14) เป็นการออกแบบเพื่อตอบสนองความรู้สึกนึกคิดที่เป็นอิสระเสรี

(15) เป็นการออกแบบเพื่อสร้างรสนิยมใหม่ เปลี่ยนแนวคิดของบุคคลว่าสิ่งของรูปแบบเช่นนั้น ไม่จำเป็นต้องใช้เพื่อประโยชน์เช่นนั้นตลอดไป อาจใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่นอีกก็ได้

(16) เป็นการออกแบบเพื่อความเหมาะสมกับวัสดุ เหมาะสมกับเครื่องมือเครื่องจักร เพื่อความประหยัดและมีประโยชน์ใช้สอย มีความคงทนถาวร

2.3.4 ลำดับขั้นตอนของการออกแบบของที่ระลึก

การออกแบบเพื่อกำหนดสร้างของที่ระลึกในแต่ละครั้ง หากได้มีการกำหนดแน่นอนลงไปทั้งรูปแบบประเภท วัสดุ การนำไปใช้ ฯลฯ โดยมีการสำรวจและวางแผนที่มีเป้าหมายชัดเจน ย่อมทำให้ของที่ระลึกที่จะผลิตสร้างขึ้นนั้น มีความหมายมากกว่าการออกแบบสร้างขึ้นอย่างไร้เป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องจากของที่ระลึกอาจเปรียบได้ดังสื่อสัญลักษณ์สิ่งที่ใช้แทนบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ ฯลฯ อันมีความหมายต่อความรู้สึกนึกคิดในทางการกระตุ้นเร้าใจให้คิดและระลึกถึง ดังนั้น ลำดับขั้นตอนของการออกแบบควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

2.3.4.1 กำหนดประเภทของรูปแบบ

การกำหนดประเภท คือ กำหนดเป้าหมายเบื้องต้นในเรื่องรูปแบบว่าจะให้มีแนวโน้มไปในลักษณะใด เช่น อาจกำหนดให้มีรูปแบบในลักษณะตามประเพณีนิยมก็อาจออกแบบจำกัดให้ชัดเจนไปได้ดีกว่ารูปแบบประเพณีนิยมนั้น จะเป็นประเพณีนิยมแบบสากลทั่วไป หรือเป็นรูปแบบประเพณีนิยมเฉพาะของท้องถิ่น ของภูมิภาค ของหมู่บ้าน ฯลฯ หรืออาจกำหนดสร้างให้มีรูปแบบในลักษณะตามสมัยนิยม ก็อาจออกแบบจำกัดให้ชัดเจนไปได้ว่าจะเป็นรูปแบบที่กำลังนิยมอยู่โดยทั่วไปในปัจจุบัน หรือรูปแบบที่กำลังจะเป็นที่นิยม และรูปแบบที่พยายามจะสร้างให้กลายเป็น

ความนิยมขึ้นใหม่ในโอกาสต่อไป และถ้าจะกำหนดเป้าหมายในเรื่องรูปแบบให้เป็นลักษณะเฉพาะ นั้น เป็นรูปแบบเฉพาะของอะไรของบุคคล เหตุการณ์ งาน สถานที่ ฯลฯ

2.3.4.1 เก็บรวบรวมข้อมูล

การออกแบบสร้างสื่อสัญลักษณ์สิ่งแทนบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ ฯลฯ หรือแทนสิ่งใดๆ ก็ตาม ผู้ออกแบบควรเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบให้มีลักษณะสอดคล้องกับความเป็นสิ่งนั้นอย่างแท้จริง ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจจะเป็นประวัติ เรื่องราวรายละเอียด รูปภาพ หลักฐานเอกสารสิ่งตีพิมพ์ ฯลฯ

2.3.4.2 สำนวนคำนิยม

ในปัจจุบันของที่ระลึกมีส่วนผูกพันกับคำนิยม รสนิยมของบุคคลอยู่มาก คำว่า “คำนิยม” อาจหมายถึงความสนใจ ความพึงพอใจ ความชอบ ความนิยม หน้าที่ พันธะกรณี ความปรารถนา ความอยาก ความต้องการ ความเหนงหน่าย และความดึงดูด หรือความรู้สึกอื่นที่มนุษย์มีต่อผลผลิต มีต่อการกระทำ สิ่งเหล่านี้มนุษย์ยึดถือไว้สำหรับเป็นแนวทางในการใช้เลือกหรือแนวทางในการจัด การรวบรวมองค์ประกอบของสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน ด้วยวิธีการที่เหมาะสม จากคำจำกัดความของคำว่า “คำนิยม” คำเดียว บางครั้งก็ให้ความหมายต่อการทำงานของมนุษย์เป็นอย่างมากในการออกแบบ เพราะมีส่วนผูกพันกับคำนิยมทั้งตัวนักออกแบบเอง แล้วรวมไปถึงผู้ใช้ ผู้บริโภคด้วย คำนิยมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการออกแบบสร้างของที่ระลึกอย่างกว้างขวาง ผู้ที่สร้างสรรค์ต้องใช้ความสังเกตและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคำนิยมของผู้ใช้ผู้บริโภค ไว้เป็นพื้นฐานประกอบการตัดสินใจในการออกแบบ

2.3.4.3 การจับประเด็นสำคัญของข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบ

จากข้อมูลที่เก็บรวบรวม ผู้ออกแบบจะต้องนำมาคัดเลือกถ้อยคำกรองเอาแต่เฉพาะช่วงตอนที่เป็นประเด็นสำคัญ เพื่อถ่ายทอดสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการจับประเด็นสำคัญในข้อมูลนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบต้องการเน้นย้ำในด้านใด ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลทั้งหมดอาจเป็นเรื่องราวของความรัก ความพลัดพราก ความปิติยินดี ความตาย ความกล้าหาญ ความเชื่อ ความศรัทธา ความกล้าหาญ วีรกรรม ฯลฯ ซึ่งเรื่องราวอันก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจจากข้อมูลเหล่านี้ ย่อมสามารถกระตุ้นเตือนหรือเน้นย้ำความทรงจำได้ต่างกัน หากเรื่องราวเป็นที่ประทับใจ ความทรงจำก็จะฝังแน่นยาวนานกว่าเรื่องราวที่เป็นปกติธรรมดา ดังนั้น ผู้ออกแบบจึงควรมีความเข้าใจในการแยกแยะข้อมูล และจับประเด็นความรู้สึกอันถูกกระตุ้นเร้าจากข้อมูลที่ได้ผนวกกับ “คำนิยม” แปรค่าออกมาเป็นสื่อสัญลักษณ์สิ่งแทน

2.3.4.4 กำหนดคุณค่าและการนำไปใช้

การจับประเด็นของข้อมูลที่เป็นเนื้อหาเรื่องราว เพื่อกำหนดถ่ายทอดเป็นรูปแบบให้สอดคล้องกับคำนิยมนั้น สามารถกระตุ้นเร้าทางความรู้สึกให้เกิดความประทับใจอันเป็นคุณค่าทางความรู้สึกหรือคุณค่าภายใน ส่วนคุณค่าอีกประการหนึ่งที่ผู้ออกแบบควรคำนึงควบคู่กันไปด้วย คือ

คุณค่าภายนอกหรือคุณค่าทางกายภาพของวัตถุดิบนี้อาจเกิดจากการนำวัสดุที่มีคุณค่าในตัวเองอยู่บ้างแล้วมาสร้างสรรค์เป็นของที่ระลึก เช่น อัญมณี งาม แก้ว ทอง ฯลฯ หรือค่าของงานอยู่ที่ความเก๋กะทัดรัด แปลกตา น่าทึ่ง สวยงาม มีคุณค่าต่อการมอง สามารถบันดาลให้เกิดความภาคภูมิใจ มีเกียรติ มีสง่าราศี ดังนี้ เป็นต้น และคุณค่าอีกลักษณะหนึ่งก็คือ คุณค่าที่เกิดจากการนำไปใช้ ในปัจจุบันของที่ระลึกมักออกมาในรูปแบบของสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องประดับ ที่ได้รับการออกแบบให้มีความหมายว่าเป็นของที่ระลึก นับว่าเป็นความคิดที่ดีผู้รับสามารถใช้ประโยชน์จากของที่ระลึกได้ด้วยซึ่งดีกว่าตั้งไว้เพื่อคุณค่าทางจิตใจหรือคุณค่าทางความงามเฉยๆ ซึ่งรูปแบบที่ใช้ในการออกแบบอาจคัดแปลงแปรรูปจากสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องประดับที่มีปรากฏอยู่แล้วให้เป็นของที่ระลึก เช่น เอาถ้วยชาม ช้อนส้อม จาน ฯลฯ ย่อขนาด และสัดส่วนลงให้พอเหมาะ แล้วกำหนดสัญลักษณ์ของที่ระลึกลงไป ก็เป็นของที่ระลึกได้โดยสมบูรณ์

2.3.4.5 ข้อควรคำนึงในด้านการผลิตและการตลาด

หากของที่ระลึกที่จะออกแบบนั้นเกี่ยวข้องกับการจัดจำหน่ายโดยผลิตขึ้นเป็นจำนวนมาก ผู้ออกแบบอาจต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ อีกดังนี้

- (1) ของที่ระลึกนั้นจำเป็น หรือมีคนนิยมหรือไม่ ใช้ประโยชน์ได้หรือเปล่า
- (2) ของที่ระลึกนั้นผลิตขึ้นมาได้ง่ายหรือไม่ วัสดุที่จะนำมาประดิษฐ์นั้นมีอยู่พอเพียงและหาได้ยากง่ายประการใด
- (3) จะใช้วัสดุอะไร สีอะไร การชักเงาเคลือบผิวอย่างไร
- (4) การนำออกโชว์ การขนส่ง ทำได้ง่ายหรือเปล่า จะต้องจัดใส่หีบหิ้วหรือต้องระมัดระวังเป็นพิเศษประการใด
- (5) วัตถุดิบอะไร ชิ้นส่วนมากน้อยเพียงไหน ต้องใช้เครื่องมืออะไร เครื่องแรงงานเป็นอย่างไร ออกแบบแล้วผลิตขึ้นได้หรือไม่ จะผลิตให้ถูก มีคุณสมบัติและรวดเร็วขึ้นได้อย่างไร
- (6) จะซื้อวัสดุได้หรือไม่ ควบคุมคุณภาพได้อย่างไร จะใช้วัสดุอะไรแทนกันได้บ้าง และสามารถผลิตวันละเท่าไร เดือนหรือปีละเท่าใด
- (7) ตลาดสินค้าของที่ระลึกนั้นๆ สำหรับคนไทยหรือชาวต่างประเทศ
- (8) ตลาดมีขอบเขตกว้างแค่ไหน เป็นตลาดท้องถิ่น ทั่วประเทศ หรือตลาดต่างประเทศ
- (9) จะนำสินค้าออกสู่ตลาดโดยวิธีใด
- (10) ลูกค้านิยมและไม่ชอบอะไร เช่น สี วัสดุ รูปร่าง ฯลฯ ลูกค้าต้องการอะไร จำเป็นต้องใช้อะไรมีความสามารถซื้อได้หรือไม่

(11) ของที่ระลึกประเภทเดียวกันนี้มีผู้ผลิตแข่งขันรายอื่นหรือไม่ มีอยู่แพร่หลายเพียงไร ราคาเป็นอย่างไร คุณภาพเป็นอย่างไร และรูปร่างเป็นอย่างไร

2.3.5 จากผลงานศิลปหัตถกรรมผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึก

ปัจจุบันงานศิลปหัตถกรรมของแต่ละท้องถิ่นได้กลายเป็นสินค้าของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ด้วยกลายเป็นค่านิยมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่จะต้องซื้อหาสินค้าของที่ระลึกเพื่อเป็นของตนเองและของฝากญาติมิตรกันทุกครั้งที่มีโอกาส จึงเกิดเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับผู้คนในท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งที่มีฝีมือลายมือดีถึงกับกลายเป็นแหล่งผลิตขนาดใหญ่กันทั้งหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นแหล่งขายปลีกและขายส่ง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปด้วยในตัว อาทิเช่น บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง และบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ฉะนั้นท้องถิ่นใดที่สามารถนำงานศิลปหัตถกรรมมาส่งเสริมให้กลายเป็นสินค้าของที่ระลึกได้ จึงเท่ากับเป็นการสืบทอดและฟื้นฟูฝีมือด้านศิลปหัตถกรรมดั้งเดิม และที่สำคัญเป็นการเพิ่มมูลค่าให้วัสดุที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งมีอยู่เดิมแล้วแต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า ต่อเมื่อนำมาผลิตเป็นสินค้าที่ระลึกก็จะได้ราคาดี เพราะนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง รวมทั้งเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับแรงงานในท้องถิ่นซึ่งว่างงานหรืออาจว่างงานหลังฤดูเก็บเกี่ยว โดยสรุปจึงนับเป็นการพัฒนาชนบทที่ได้ผลอย่างสมบูรณ์

2.3.6 แนวทางออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึกโดยมีแนวคิดในการออกแบบดังนี้ (ธีระชัย สุขสด.2544 :88-91) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไว้ดังนี้

2.3.6.1 ด้านวัสดุ คือ ใช้วัสดุที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนและผสมผสานกับวัสดุท้องถิ่นอื่นๆ หรือวัสดุสังเคราะห์ ได้อย่างเหมาะสม

2.3.6.2 ด้านกรรมวิธีการผลิต คือ สามารถผลิตได้ตามความชำนาญของช่างในท้องถิ่น โดย ใช้วิธีแบบดั้งเดิมผสมผสานกับการใช้เครื่องทุ่นแรงในการผลิตได้

2.3.6.3 ด้านการออกแบบ คือ เป็นรูปแบบที่มีลักษณะแสดงลักษณะเฉพาะถิ่นและการพัฒนารูปแบบตามความเหมาะสมตามความต้องการของตลาดมุ่งประโยชน์ใช้สอยและมีความสวยงาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว หรือเป็นของที่ระลึก

2.3.7 แนวการประเมินผลิตภัณฑ์ที่ลดกรรมสินค้าของที่ระลึกโดยมีแนวคิดในการออกแบบ ดังนี้ (ธีระชัย สุขสด.2544:17-18) ได้กล่าวถึงแนวทางการประเมินผลิตภัณฑ์ที่ระลึกไว้ดังนี้

2.3.7.1 ด้านความสวยงาม ในที่นี้เป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีความสวยงามมาก่อนหน้าที่ประโยชน์ใช้สอย คือมีความสวยงามซึ่งผู้ซื้อเกิดความประทับใจในความสวยงามของผลิตภัณฑ์

2.3.7.2 ด้านประโยชน์ใช้สอย คือสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสะดวกสบาย

2.3.7.3 ด้านแสดงลักษณะเฉพาะถิ่น มีรูปแบบและลวดลายแฝงไปด้วยลักษณะเฉพาะถิ่น บ่งบอกลักษณะของกลุ่มชนนั้นๆ

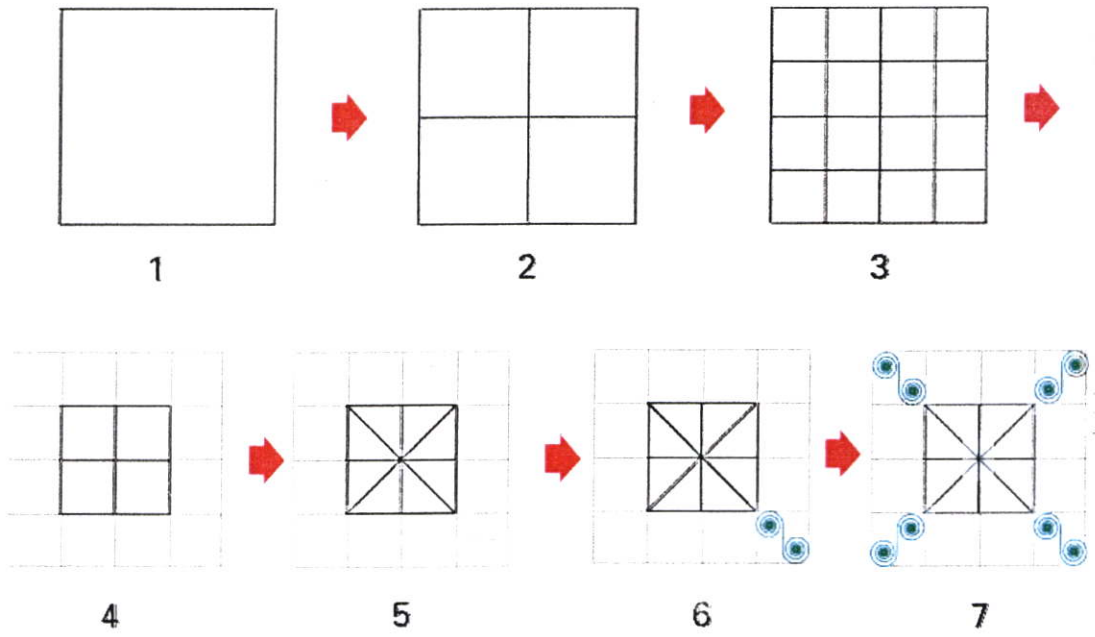
2.4 แนวทางการออกแบบ

2.4.1 เส้นโครงสร้างแบบซ้ำ (Repetition Structure)

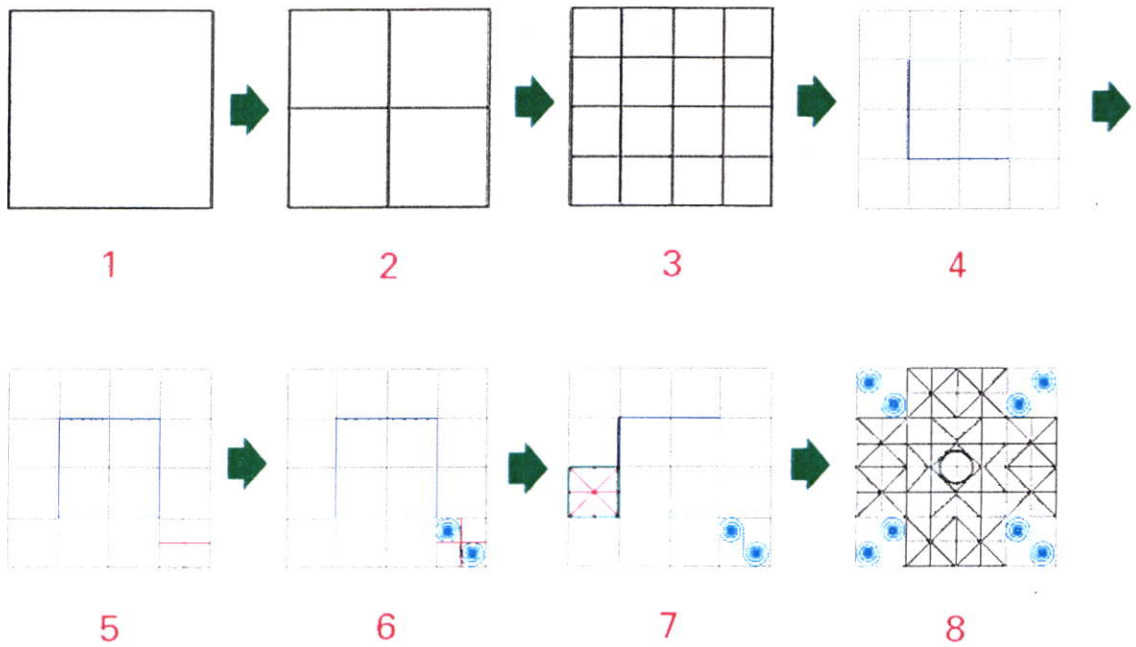
เมื่อหน่วยของรูปทรงถูกจัดวางอยู่ในตำแหน่งสม่ำเสมอมีพื้นภาพด้วยรอบหน่วยทุกหน่วยเท่าๆกัน เราอาจเรียกการใช้เส้นโครงสร้างวิธีนี้ว่า “เส้นโครงสร้างซ้ำ” เส้นโครงสร้างซ้ำ มีระเบียบแบบแผน จะมีโครงสร้างที่ชัดเจนหรือไม่ชัดเจน มองเห็นได้หรือไม่เห็นก็ได้ โครงสร้างชนิดนี้จะแบ่งส่วนย่อยให้มีรูปร่างและขนาดเท่ากัน รวมทั้งพื้นที่ที่เหลือระหว่างส่วนย่อยที่เท่ากันด้วย

2.4.2 ตารางพื้นฐาน (Basic Grid)

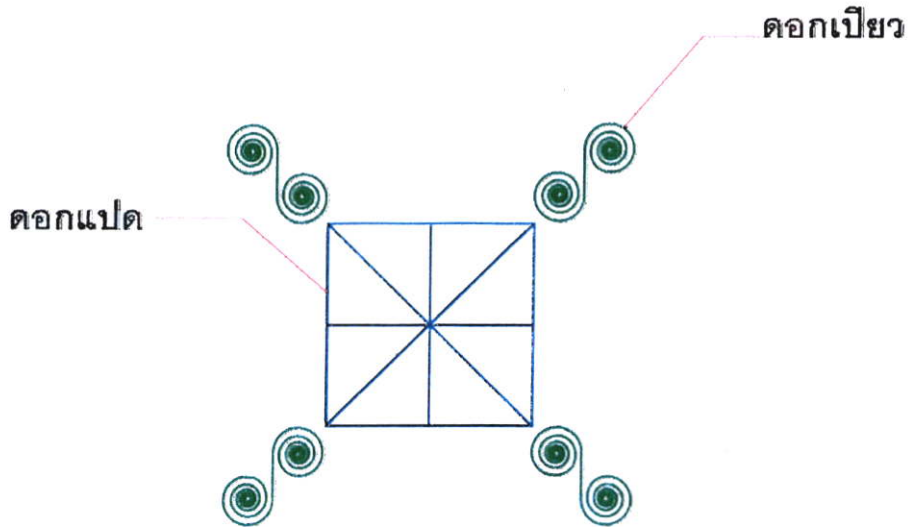
เราใช้ตารางพื้นฐาน (Basic Grid) บ่อยๆ ในโครงสร้างซ้ำ ตารางแต่ละช่องจะมีพื้นที่เท่ากันทั้งทางโครงสร้างแนวตั้งและแนวนอนที่ตัดกัน ผลที่ได้รับคือรูปทรงของส่วนย่อยเป็นรูปสี่เหลี่ยมที่มีขนาดเท่ากัน ตารางพื้นฐานจะให้กำเนิดหน่วยของรูปทรงที่มีพื้นที่ด้านบน ล่าง ซ้าย ขวา ขนาดและรูปร่างเดียวกัน ยกเว้นทิศทางที่อาจเกิดขึ้นได้ เมื่อบรรจุรูปทรงลงไปในส่วนย่อยนั้น แต่ทั้งนี้จะต้อง ไม่มีการชี้นำทิศทางใดอย่างเด่นชัด

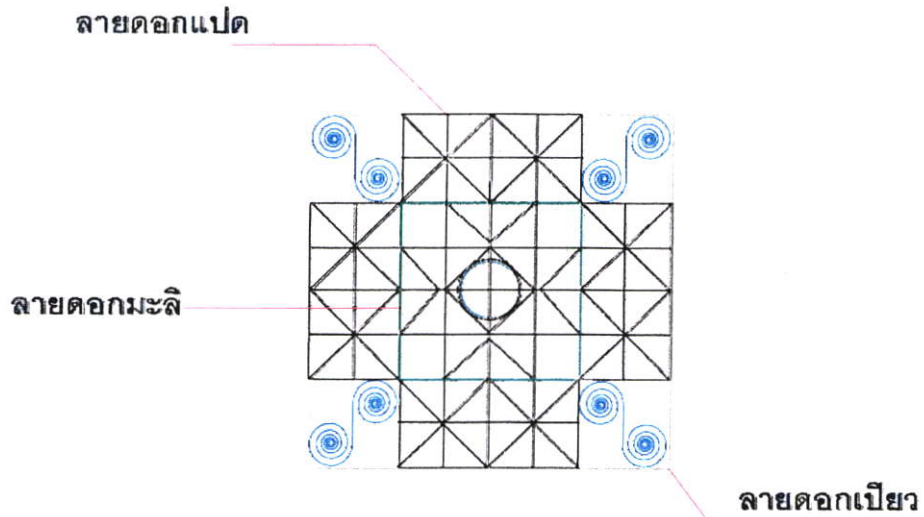
ภาพที่ 2.15 แสดงลักษณะการออกแบบลงตารางพื้นฐาน

ภาพที่ 2.16 แสดงลักษณะการออกแบบลงตารางพื้นฐาน

ภาพที่ 2.17 แสดงลักษณะการออกแบบ

ภาพที่ 2.18 แสดงลักษณะการออกแบบ

2.5 อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดโต๊ะอาหาร

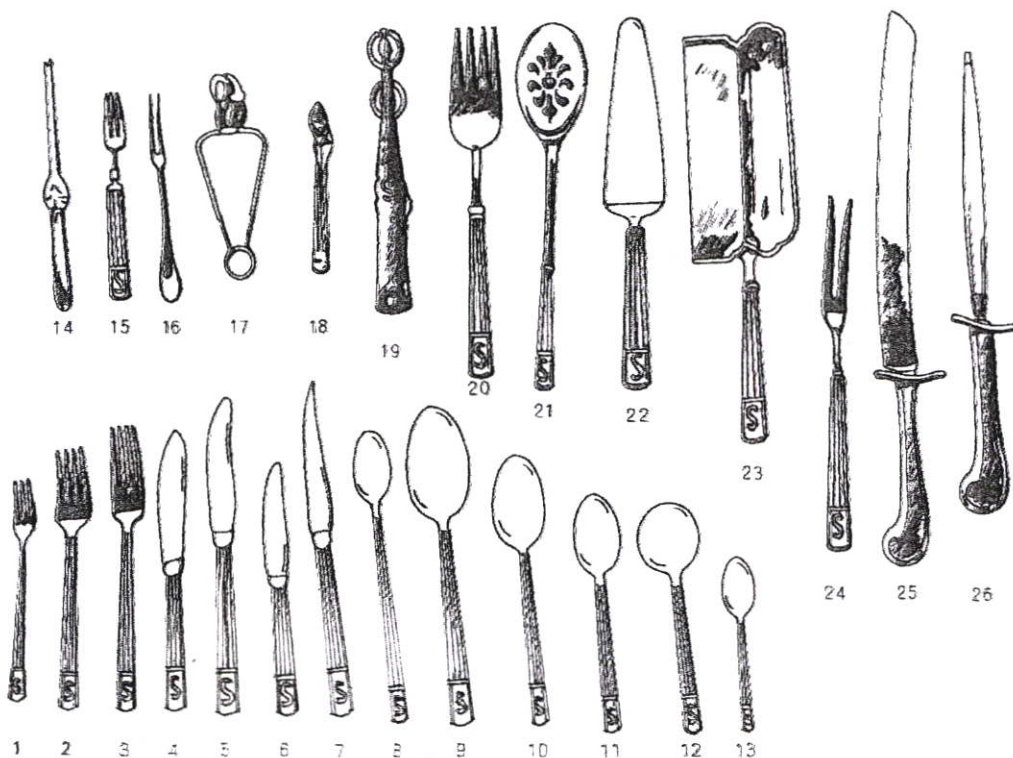
2.5.1 ช้อนและส้อม

ช้อนชุป มีลักษณะเป็นช้อนกลม จู 2-2 1/2 ช้อนชา ช้อนหวาน คือ ช้อนคาวที่เราใช้กัน จู 2 ช้อนชา ช้อนชา, กาแฟ ขนาดยาววัดจากใบถึงด้าม มีความยาวประมาณ 4-4 1/2 นิ้ว จู 1 ช้อนชา ช้อนเล็กหรือช้อนกาแฟหลังอาหาร (Demitasses spoon) มีความจุ 1/2 ช้อนชา ขนาด

ใหญ่ เรานิยมใช้เป็นช้อนกลาง ฝรั่งเศสใช้ช้อนชา ช้อนหวาน (คือช้อนควงของไทย) สำหรับของหวาน หรืออาหารประเภท Cereal และใช้สำหรับขนม เช่น คัสตาร์ด ผลไม้บางอย่าง ส้อมสลัดหรือส้อม Cocktail เป็นส้อมเล็กมี 3 ซี่ ส้อมใหญ่ เสรีฟคู่กับช้อนใหญ่หรือใช้เป็นส้อมกลาง

2.5.2 มีด

มีดใหญ่ สำหรับอาหารเนื้อมือค้ำ ลักษณะมีคมเป็นซี่ วัดความยาวจากด้ามถึงปลาย ประมาณ 7 นิ้ว มีดกลาง สำหรับอาหารลาหรืออาหารทะเล และอาหารกลางวัน

ภาพที่ 2.19 ช้อน, ส้อม, มีด ที่ใช้ในการรับประทานอาหาร

1. ส้อมอาหารทะเล
2. ส้อมปลาหรือส้อมสลัดหรือส้อมหวาน
3. ส้อมควา
4. มีดปลา
5. มีดควา
6. มีดปากเนย
7. มีดสแต็ก
8. ช้อนชาเย็นหรือ parfait spoon
9. ช้อนเสิร์ฟ
10. ช้อนชุปใส
11. ช้อนชา
12. ช้อนชุปชั้น
13. ช้อนเล็ก (Demitasses spoon)
14. ที่แกะกึ่ง
15. ส้อมกุ้ง
16. ส้อมหอย
17. ที่คีบหอย
18. ที่คีบน้ำตาล
19. ที่คีบน้ำแข็งหรือที่คีบอาหาร
20. ส้อมเสิร์ฟ
21. ทัพพีเสิร์ฟ
22. ที่เขะเค้ก
23. ที่สำหรับบดขนมปังให้เป็นชิ้นเล็กๆ
- 24-26. เครื่องชำแหละเนื้อ

2.5.3 จาน (China)

จานขนาด 10 – 12 นิ้ว สำหรับอาหารหลักในการเลี้ยงอาหารค่ำ จานขนาด 8 1/2 นิ้ว สำหรับอาหารกลางวัน จานสลัด 7 นิ้ว (ควรมี 2 เท่าใช้เป็นจานหวานได้) จานขนมปัง เนย ขนาด 6 นิ้ว จานชุปหรือถ้วยมีจานรองพร้อมจานรองถ้วย ชามสลัดขนาดใหญ่ 10 นิ้ว ชาม Cereal (เสิร์ฟอาหารเช้า) จานเปลใหญ่ จานเปลเล็ก โถใส่เกรวี่ ถ้วยกาแฟ จานรอง

2.5.4 แก้ว (Glassware)

แก้วน้ำธรรมดา แก้วน้ำมีเชิงหรือก้าน แก้วน้ำผลไม้ แก้วทรงสูงลึกสำหรับเครื่องดื่มผสมน้ำแข็ง แก้ว Cocktail แก้วเหล้าเชอรี (จุ 2 ออนซ์) แก้วเหล้าแชมเปญ (จุ 5 ออนซ์) แก้วเหล้าทั่วไป (จุ 4 ออนซ์)

2.5.5 ที่ใส่เกลือและพริกไทย

ถ้าไม่ใช่ขวดก็ใช้ถ้วยเล็ก ๆ มีฝา มีช้อนแก้วเล็ก ๆ ใส่ไว้ ถ้าสามารถมีเฉพาะคนก็วางไว้ข้างหน้าชุดที่เสิร์ฟคนนั้น หรือใช้ 2 คนต่อ 1 ที่ก็ได้

2.5.6 ที่รองแก้ว (Coaster)

ที่รองแก้วกั้นไม่ให้น้ำซิมเปียกจาน ชาม โต๊ะ ใช้กับเครื่องดื่มประเภทแช่เย็น หรือใส่น้ำแข็ง ทำด้วยกระดาษ หรือวัสดุอื่น ๆ เช่น พลาสติก แก้ว ไม้ ฯลฯ

2.5.7 ผ้ากันเสียง (Silence Cloth)

ผ้าหนา ๆ ที่ใช้ปูก่อนผ้าปูโต๊ะ จะต้องใช้สีเดียวกับผ้าปูโต๊ะ สำหรับกันไม่ให้เกิดเสียง

2.5.8 ผ้าปูโต๊ะ (Table linen)

ผ้าปูโต๊ะมักจะเป็นผ้าหรือทำจากวัสดุอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติใช้ได้เหมือนผ้า

2.5.9 ผ้าปูโต๊ะที่ใช้ในงานเลี้ยงที่เป็นพิธี

ตามปกติสมัยก่อนนิยมสีขาว สีครีม และใช้ผ้าลินิน ในปัจจุบันนอกจากสีดังกล่าวแล้วยังเลือกใช้สีที่ตัดกับถ้วยชามที่จัดหรือสีที่กลมกลืนกันขึ้นอยู่กับผู้ใช้ ส่วนใหญ่จะนิยมใช้สีเทาเงิน สีเทาเข้ม สีสคอสี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงานเลี้ยงว่าเป็นพิธีมากน้อยแค่ไหน ในบางแห่งนิยมผ้าลูกไม้ ผ้าฉลุวดลายสวยงาม เช่น ผ้าลูกไม้สีชมพู สีเทาเข้มมุก ผ้าปูโต๊ะสำหรับการปูในงานเลี้ยงเป็นพิธี เมื่อก่อนจะปูผ้าปูโต๊ะจะต้องปูผ้ากันเสียงก่อน (Silence cloth)

2.5.10 ผ้าปูโต๊ะที่ใช้ในงานเลี้ยงแบบไม่เป็นพิธี

จะเป็นลวดลายเลือกได้ตามชอบ เช่น ลวดลายดอกไม้เป็นช่อดอกไม้พื้นสีต่าง ๆ เป็นทาง เช่น ดาวหาง จะเลือกใช้ลวดลาย และสีอะไร ต้องเข้ากับภาชนะที่ใช้จัดและแบบของการจัดเลี้ยง เป็นสำคัญ ผ้าปูโต๊ะมีหลายแบบ กลม สี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านเท่า รูปรี ทั้งนี้จะใช้แบบใดต้องดูรูปร่างของโต๊ะว่าโต๊ะเป็นโต๊ะรูปใด

2.5.11 ที่รองจาน (Place mats)

มีทั้งผ้า พลาสติก และวัสดุอื่น ๆ ที่ใช้ทำ มีหลายแบบ กลม รูปรี สี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้เฉพาะที่ จะใช้สำหรับการจัดโต๊ะที่ไม่เป็นพิธี โดยจัดเป็นที่ ๆ (Cover) Place mats ควรมีขนาด 18 นิ้ว x 8 นิ้ว จึงจะจัดวางอาหารได้สะดวก ถ้าเล็กกว่านี้จะใช้สำหรับอาหารเข้า

Place mats แบบต่าง ๆ

Place mats จะมีขนาดกว้าง 12-14 นิ้ว ยาว 16-18 นิ้ว ในการเลือกซื้อต้องดูขนาดของโต๊ะว่าต้องการปูกี่ที่ในโต๊ะอาหาร ที่นั่งกินอาหารพร้อมกันกี่คน เพื่อจะได้เลือกขนาด Place mats ได้พอเหมาะ ในการเลือกขนาดของ Place mats ต้องแน่ใจว่าจะวางทุกสิ่งที่ใช้สำหรับหนึ่งคนได้พอดี

Place mats ทำจากวัสดุหลายอย่าง เช่นทำด้วยผ้า ทำด้วยพลาสติก ทำด้วยใบพืช ทำด้วยไวนิล หรือแบบถักหรือลูกโซ่ หรือกระดาษ หรือไม้สานเป็นลวดลาย แม้แต่กระดิ่งบ้านเราก็ใช้เป็น Place mats ได้

Place mats จะมีแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า กลม รูปไข่ สามเหลี่ยม รูปครึ่งวงกลม มีทั้งเป็นลวดลายและสีพื้น ชนิดเป็นสีพื้นใช้ง่ายกว่าชนิดเป็นลวดลาย ในการเลือกซื้อชนิดที่ซื้อง่าย ดูแลรักษาง่าย

Place mats ที่เป็นผ้าเมื่อซັกแล้วรีดให้เรียบเก็บทั้งผืน ไม่นิยมพับ ชนิดพลาสติก ใช้แล้วเช็ดให้สะอาด ผึ่งให้แห้งเก็บเป็นผืน ๆ ซ้อนกัน ไม่พับ

Place mats นิยมใช้จัดโต๊ะอาหารในบ้าน หรือในงานเลี้ยงแบบไม่เป็นพิธี แต่โต๊ะที่ใช้กับ Place mats ต้องเนื้อไม้สวยสะอาด ไม่มีรอยด่างดำ

2.5.12 ผ้าเช็ดมือ

สำหรับอาหารค่ำใช้ขนาด 22-24 นิ้ว สำหรับอาหารกลางวัน 15-18 นิ้ว ถ้าขนาดเล็กกว่านี้ใช้กับน้ำชาและพันช์

การพับผ้าเช็ดมือ

ผ้าเช็ดมือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้โต๊ะอาหารมีลักษณะแปลกตา สวยงาม ทำให้โต๊ะอาหารน่าสัมผัสชวนกิน ถ้าเป็นการจัดโต๊ะอาหารแบบไม่เป็นพิธี ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องรักษาประเพณี ระเบียบแบบแผน ที่จะต้องพับและวางผ้าเช็ดมือที่ต้องรักษารูปแบบและจัดอย่างซ้ำซาก

ผ้าเช็ดมือเมื่อพับแล้วอาจจะวางในงาน ในแก้วน้ำ แต่ถ้าเป็นการจัดเลี้ยงแบบเป็นพิธี ผ้าเช็ดมือวางไว้ด้านซ้ายมือของแขกหรือของ Cover การพับผ้าเช็ดมือที่ใช้ในการจัดเลี้ยงแบบเป็นพิธีที่นิยมมากคือ พับแบบเปิดมุมคล้ายกับพลิกหน้าหนังสือ การพับผ้าเช็ดมือแบบนี้สะดวกในการใช้เมื่อแขกหยิบผ้า ผ้าก็จะคล้อยออกทันที

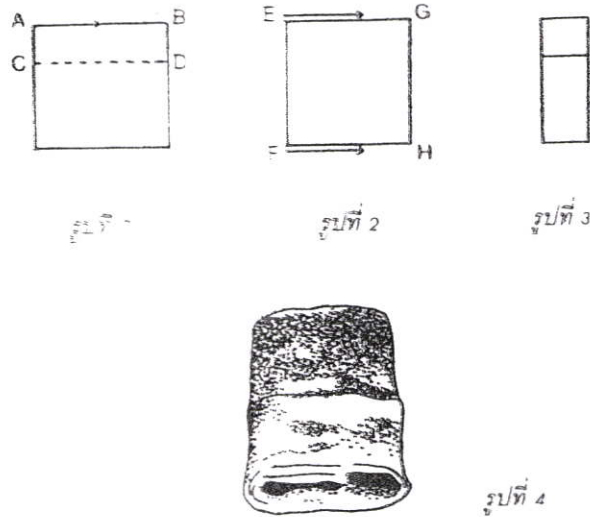
การจัดเลี้ยงแบบเป็นพิธี ไม่นิยมพับผ้าแบบแปลกหรือแบบแฟนซี นิยมพับแบบเรียบเพื่อไม่ให้ผ้ายับมาก และการพับผ้าเช็ดมือแบบแปลกตลกขบขัน ใช้สีแปลกกลดลยสะดุดตา จะใช้ในงานเลี้ยงระหว่างเพื่อนฝูง

ผ้าที่ใช้พับต้องรีดเรียบและมีขนาดอย่างน้อย 12 นิ้ว จึงจะสามารถพับได้สวย และควรเป็นผ้าฝ้ายเนื้อหนา ลงแป้งให้แข็งพออยู่ตัว

2.5.13 วิธีพับผ้าเช็ดมือแบบง่าย ๆ นิยมพับกัน 5 แบบ บางแบบใช้ในการจัดโต๊ะแบบเป็นพิธี

1. พับแบบแขนเสื้อ (The Cuffer Roll)

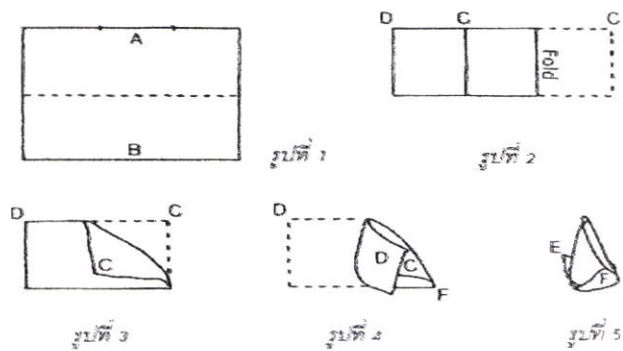
พับผ้าด้าน A-B โดยให้ทับจุด C-D (ตามรูปที่ 1) และให้กลับผ้าโดยด้านที่ถูกพับจะอยู่ข้างล่าง ให้ม้วนผ้าจากด้าน EF ไปยังด้าน GH (รูปที่ 2) เราจะได้ผ้าในลักษณะรูปที่ 3 ดังนั้นผ้าที่ถูกพับในครั้งแรกคือ ABCD จะอยู่ด้านนอก (รูปที่ 4) การพับผ้าเช็ดมือแบบนี้ใช้ในการจัดเลี้ยงแบบ Formal Dinner

รูปที่ 2.20 การพับแบบแขนเสื้อ

2. พับแบบหมวกคนครีว (The Cocked Hat)

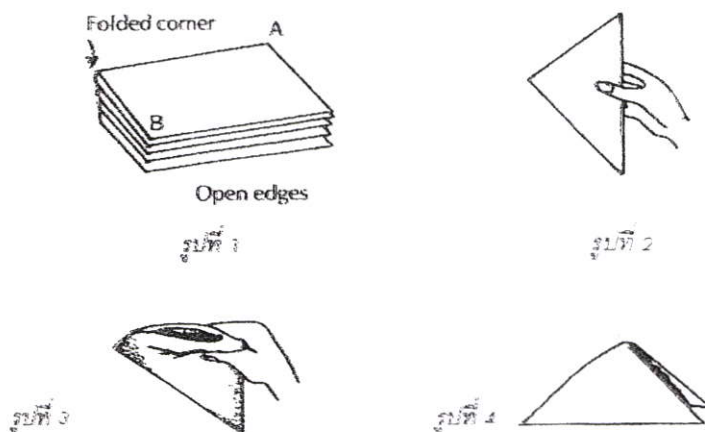
การพับผ้าเช็ดมือโดยวิธีนี้ค่อนข้างง่ายมากและเหมาะสำหรับการเตรียมงานที่มีเวลาน้อย ก่อนอื่นพับผ้าเสยงครึ่งหนึ่ง ซึ่งก็จะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า (ดังรูปที่ 1) พับด้าน A มาทับด้าน B และกรีดให้มีรอยดุกกรีด และพับผ้าตามความยาวอีกประมาณ $1/3$ ของความยาว (ดังรูปที่ 2) คลี่ออกตามเดิม และม้วนกลับคืนเป็นรูปทรงกรวย แต่ไม่ให้ถึงมุมล่างหรือให้เหลือมุมขึ้นมาประมาณ 1 ถึง $1/2$ นิ้ว (ดังรูปที่ 3) และพับอีกด้าน คือมุม D และ มุม C เหมือนกับรูปที่ 3 เราจะได้ผ้าในลักษณะรูปทรงกรวย (ดังรูปที่ 4) และขั้นตอนสุดท้าย ให้พับมุม E และ F เราจะได้ผ้าในลักษณะรูปทรง E และ F ขึ้น เราจะได้ผ้าในลักษณะรูปหมวก เช่นรูปที่ 5 การพับผ้าเช็ดมือแบบนี้ ใช้ในการจัดเตียงแบบเป็นพิธี

รูปที่ 2.21 การพับแบบหมวกคนครีว

3. พับแบบรูปเต็นท์ (The Tent)

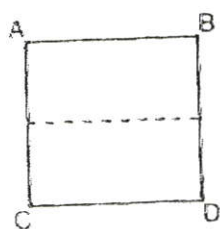
วิธีการพับผ้าเช็ดมือสามารถทำได้ง่าย ๆ ด้วยมือเพียงข้างเดียวในขณะที่อีกข้างหนึ่งนั้นเป็นผู้ช่วยเหลือ เริ่มต้นด้วยวางกองผ้าเช็ดมือสี่เหลี่ยมลงบนโต๊ะ และพับครึ่งสี่เหลี่ยมในลักษณะทแยงมุม โดยหัวแม่มือซ้ายช่วย (ดังเช่นในรูป) โดยเอามุม A มาทับกับมุม B ลักษณะของผ้าเช็ดมือจะเป็นสามเหลี่ยม (ดังรูปที่ 2) เมื่อนำผ้าเช็ดมือไปใช้ อาจจะใช้มือคลี่ผ้าด้านที่วางบนโต๊ะให้เป็นทรงรี หรืออาจจะอาศัยค้ำที่พับทแยงมุมคลี่ออกโดยตลอดก่อนวาง โดยหันด้านคลี่ออกเข้าหาตัวผู้นั่ง

รูปที่ 2.22 การพับแบบเต็นท์

4. พับแบบรูปพัด (The Fan)

การพับผ้าเช็ดมือในลักษณะชนิดนี้ เหมาะสำหรับผ้าที่มีหลายสีสัน เราเริ่มต้นด้วยการพับผ้าครึ่งหนึ่งก่อน (ดังรูปที่ 1) ต่อจากนั้นให้จับกลับตามความยาวของผ้าที่พับแล้ว (ตามรูปที่ 1) การจับกลับให้ดูรูปที่ 2 ซึ่งกลับจากด้าน EF ไปด้าน GH เมื่อพับแล้วให้จัดผ้า (ดังรูปที่ 3) ซึ่งเป็นการคลี่ผ้าที่ทำไว้ในรูปที่ 1 และการจับกลับในรูปที่ 2 ในการคลี่ผ้าตามรูปที่ 3 นั้นเราจะจัดผ้าให้อยู่ดังรูปที่ 4 และให้พับสามเหลี่ยมจุด O ไปยังจุด P ทั้งสองข้างของผ้า ซึ่งผ้าที่พับสามเหลี่ยมนี้จะเป็นลักษณะคล้ายด้ามพัดและให้กักด้วยหมุดที่จุด P เพื่อให้ผ้าอยู่ตัว และในขั้นสุดท้ายให้คลี่ผ้าออกดังรูปพัด

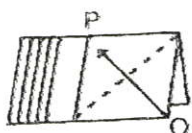
รูปที่ 1

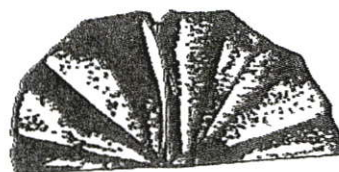
รูปที่ 2

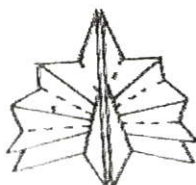
รูปที่ 3

รูปที่ 4

รูปที่ 6

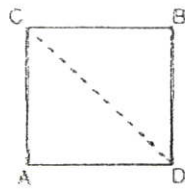

รูปที่ 5

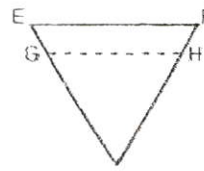
รูปที่ 2.23 การพับแบบพัด

5. พับแบบรูปเทียน (The Candle)

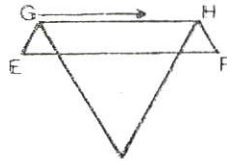
การพับผ้าเช็ดมือรูปเทียนทำได้โดยเริ่มต้นพับสามเหลี่ยม (ดังรูปที่ 1) ให้พับผ้าจุด B ทับจุด A จับผ้าวางตามรูปที่ 2 และให้พับผ้าในแนว GH และม้วนผ้าจาก G ไป H โดยให้ผ้าส่วนที่ถูกพับอยู่ด้านนอก (ตามรูปที่ 3) เมื่อม้วนจนสุดแล้วให้เอาชายผ้า (จุด 1) จับหนีบไว้ในผ้าส่วนที่พับให้แน่น

รูปที่ 1

รูปที่ 2

รูปที่ 3

รูปที่ 4

รูปที่ 5

รูปที่ 2.24 การพับแบบเทียบ

2.5.14 เครื่องประดับโต๊ะ (Centerpieces)

อาจใช้สิ่งเหล่านี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือประกอบกันแล้วแต่ความเห็นของผู้จัด คือ เซิงเทียน ดอกไม้ ใบไม้ ผลไม้ ตุ๊กตา อื่น ๆ

2.5.15 การประดับโต๊ะและการตกแต่งโต๊ะอาหาร

สิ่งที่ดึงดูดสายตาประการแรกของโต๊ะอาหาร คือ ของที่ตั้งตรงกลางโต๊ะหรือของใช้ที่ใช้ประดับโต๊ะ หรือการตกแต่งโต๊ะ ส่วนใหญ่ในการตกแต่งโต๊ะอาหาร นิยมให้กลมกลืนกันกับโต๊ะอาหาร แต่ทำให้โต๊ะอาหารนั้นเด่นและสวยงาม

การที่จะตั้งของที่ใช้ประดับโต๊ะอาหารได้ โต๊ะอาหารนั้นต้องมีขนาดใหญ่ และกว้างพอเมื่อวางของใช้ประดับแล้วมองดูน่าดู อบอุ่น และรู้สึกว่ายินดีต้อนรับ

การแต่งโต๊ะอาหารทำให้หลาย ๆ อย่างที่อยู่บนโต๊ะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และอ่อนหวาน ทำให้โต๊ะบูฟเฟต์นั้นมีชีวิตขึ้น

สิ่งที่ใช้ตกแต่งโต๊ะที่นิยมใช้กันมาก คือ ดอกไม้และใบไม้สีเขียว ดอกไม้ที่ใช้อาจจะใช้ดอกไม้ที่ปลูกในบ้าน เช่น ดอกเข็ม ดอกบานไม่รู้โรย แม้แต่ชบา บานบุรีก็สามารถนำมาแต่งโต๊ะอาหารให้สวยงามได้พอ ๆ กับกุหลาบและกล้วยไม้

หรืออาจใช้ดอกไม้แห้ง หรือดอกไม้ประดิษฐ์จัดกับใบไม้จริง เช่น เฟิร์น ใบปริกก็ทำให้ดอกไม้แห้งหรือดอกไม้ประดิษฐ์มองดูนุ่ม และน่าดูสวยงามขึ้น

นอกจากนี้อาจจะใช้ผลไม้ หรือพืชผักจัดแต่งโต๊ะได้สวยพอ ๆ กับใช้ดอกไม้

ภาชนะที่ใช้จัดอาจใช้ตะกร้า กระเช้า แจกันทำด้วยแก้ว ไม้หรือดินเผา หรือเปลือกหอย หรือโลหะ เช่น ทองเหลือง พิวเตอร์ เหล็ก สแตนเลส ฯลฯ

การวางแจกันหรือสิ่งที่ใช้ประดับโต๊ะ ต้องเลือกวางแล้วไม่เกะกะในการที่แขกจะหยิบภาชนะหรืออาหาร บางครั้งอาจวางกลางโต๊ะ หรืออาจเหมาะวางมุมใดมุมหนึ่งของโต๊ะ หรือเหมาะที่จะวางหัวโต๊ะ หรือซิดไปด้านใดด้านหนึ่งของโต๊ะ แต่ถ้าตั้งโต๊ะติดฝาอาจจะวางซิดด้านในโดยใช้ฝาเป็นแบ็กกราวนด์ และใช้จัดดอกไม้ทรงสูงได้สวย

ถ้าจัดโต๊ะอาหารโดยให้แขกเดินรอบโต๊ะ ตั้งสิ่งที่ใช้ประดับโต๊ะไว้ตรงกลางจะสวยและสะดวกกว่าตั้งมุมอื่นๆ

การจัดดอกไม้ หรือสิ่งตกแต่งโต๊ะที่ตั้งตรงกลาง ต้องให้สวยเหมือนกันทุก ๆ ด้าน คือมองดูแล้วดูดีทุก ๆ ด้านโดยรอบ

ดอกไม้ใบไม้ที่ใช้จัด นอกจากเลือกดอกไม้ที่สมบูรณ์ ก้านแข็งแรงแล้ว ต้องสะอาด ใบไม้ต้องไม่มีคราบดินติด เช่นเดียวกับการใช้ผักและผลไม้ต้องล้างและเช็ดให้แห้ง

2.5.15.1 การตกแต่งโต๊ะอาหารด้วยเทียน

เทียนที่ใช้แต่งโต๊ะอาหารมีหลายแบบหลายสี แต่ถ้าเป็นการจัดเลี้ยงแบบเป็นพิธีนิยมใช้สีขาวหรือสีนวล

เทียนที่ใช้อาจจะเป็นรูปกลม เป็นแท่งยาว เป็นแท่งสี่เหลี่ยม หรือเป็นแท่งใหญ่ หรือเป็นแท่งเหลี่ยม

เทียนทำให้โต๊ะอาหารสวยงามมีเสน่ห์ โดยเฉพาะที่ใช้ในมือค้ำ การแต่งโต๊ะอาหารในการจัดเลี้ยงแบบเป็นพิธี (Formal Dinner) นิยมใช้เฉพาะเทียนที่แบบเรียบ ๆ รูปเรียวยาว คือหลายเล่มฐานใหญ่ แต่ต้องสูงเกินระดับตาเมื่อแขกนั่งโต๊ะแล้ว นอกจากเทียนที่ใช้เป็นสีขาวแล้ว ต้องไม่มีกลิ่น ในปัจจุบันนิยมสีขาวบริสุทธิ์

สำหรับเทียนสีแบบต่าง ๆ จะใช้ในการจัดโต๊ะงานเลี้ยงแบบไม่เป็นพิธี เชิงเทียนมีส่วนสำคัญ อาจจะใช้เชิงเทียนทำด้วยโลหะ กระเบื้อง พลาสติก แก้ว หรือดินเหนียว

วิธีปักเทียนลงในเชิงเทียน ให้ใช้น้ำร้อนเทราดตรงฐานเพียง 2-3 นาที แล้วจึงค่อย ๆ ปักเทียนลงในเชิงเทียน จะง่ายและเทียนจะติดกับเชิงเทียนแน่นไม่โอนเอน

ถึงแม้ว่าจะแต่งโต๊ะด้วยเทียนแล้ว ตรงรอบเชิงเทียนก็ต้องตกแต่งด้วยดอกไม้ ใบไม้ หรือผลไม้ จึงจะทำให้เทียนแต่งโต๊ะสวย

2.5.15.2 การตกแต่งโต๊ะอาหารด้วยผักสดและผลไม้

การจัดผักแทนดอกไม้แต่งโต๊ะอาหาร สามารถทำไว้ล่วงหน้าโดยใช้ผ้าขาวบางชุบน้ำคลุมแล้วใส่ตู้เย็น ทำให้โต๊ะอาหารมองดูแปลกไป เหมาะที่จะใช้กับที่ที่หาดอกไม้ยาก

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิยม ออไอศูรย์ (2538:112-113) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการสืบทอดงานศิลปปะผ้าทอของกลุ่มชนไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ทางด้านการสืบทอดงานศิลปปะผ้าทอไทยทรงดำ มารดาเป็นผู้สอนให้แก่บุตรที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี ผู้เรียนจะเรียนด้วยวิชาฝึกหัดทำด้วยการสังเกตจากของจริง ที่เป็นตัวอย่างหรือซักถามจากผู้รู้ มีการแลกเปลี่ยน การถ่ายทอดคลวคลายจากเพื่อนบ้าน ซึ่งทำให้ได้ลวดลายแปลกใหม่ การสืบทอดผ้าการทอผ้าจึงเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป

2. ทางด้านอื่นๆ

(2.1) ด้านประวัติความเป็นมา การทอผ้าและการใช้ผ้าเป็นการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

(2.2) ด้านสภาพปัจจุบัน ผู้ทอส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป และยังใช้วิธีการแบบโบราณ

(2.3) ด้านคติความเชื่อประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เชื่อว่าการทอผ้าเป็นหน้าที่ของสตรี สตรีใดทอผ้าไม่เป็นหรือไม่ทอผ้าเก็บไว้ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ จะได้รับการดูถูกจากเพื่อนบ้าน และคนส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องผีและขวัญ โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการใช้ผ้าในพิธีกรรมต่างๆ

(2.4) ด้านวัสดุ-อุปกรณ์ ที่ใช้ในการทอผ้า ได้แก่ ผ้าไหม ใบสังเคราะห์ สีย้อมผ้าได้จากต้นคราม และประคูด

(2.5) ด้านเทคนิคกรรมวิธี การทำลวดลายใช้วิธีการทอ การปะผ้าและการปักผ้า

(2.6) คุณค่าทางศิลปะและประโยชน์ใช้สอย การออกแบบและการใช้สีของผ้าทออยู่บนพื้นฐานของหลักองค์ประกอบศิลป์ ผ้าทอได้มีการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมต่างๆ

งานศิลปะผ้าทอของกลุ่มชนไทยทรงดำ สามารถดำรงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชนไว้ได้จนถึงปัจจุบันนี้เพราะความเชื่อดั้งเดิม โดยเฉพาะเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ และการไปอยู่ร่วมกับบรรพบุรุษ หลังจากเสียชีวิตไปแล้ว แต่ในปัจจุบันค่านิยมและความเชื่อเปลี่ยนแปลงไปทำให้เอกลักษณ์การแต่งกายและการทอผ้าถูกละเลยไปจากเดิม จึงควรมีการปลูกฝังความเชื่อและค่านิยมอันเป็นพื้นฐานให้แก่เยาวชน เพื่อเยาวชนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมในกลุ่มชน

เก็บรวบรวมผลงานที่เป็น ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชนไทยทรงดำอย่างจริงจัง อาจรวบรวมไว้ตามศูนย์วัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนในแต่ละจังหวัด เพราะไม่มีการเก็บรวบรวมอาจมีการสูญหายไปได้ในที่สุด ในปัจจุบันมีบุคคลหรือองค์กรเข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในการทอผ้าเชิงพาณิชย์ และไม่ตระหนักถึงรูปแบบของงานดั้งเดิม จึงทำให้รูปแบบเปลี่ยนแปลงไป ควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้ที่ถูกต้องให้กับบุคคลเหล่านั้น

วรวิทย์ องค์กรุทธรักษา (2536:104-105) ได้ทำวิจัยเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการปักผ้าของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านห้วยซ้าย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านวัสดุอุปกรณ์ในการปักปักชาวเขาใช้เข็มเย็บผ้าขนาดใหญ่ ค้ายปักที่นิยมใช้คือไหมพรม เพราะปักง่ายราคาถูกสีไม่ตก ผ้าที่ใช้ปักคือผ้าทอมือย้อมด้วยสีดำ

2. ด้านขั้นตอนในการปัก โดยเริ่มจากการจับเข็ม การสนเข็ม การจับผ้า และการนับเส้นค้ายตามลำดับ

3. ด้านรูปแบบลวดลายปัก เริ่มด้วยการปักปักลาย “โหลงเกียม” ส่วนลายที่นิยมปักคือ “ลายโหลงค้ายัด”

4. ด้านค่านิยมความเชื่อในการปัก ชาวเขาเชื่อว่าผู้หญิงเข้าทุกคนต้องปักผ้าเพื่อให้มีเครื่องนุ่งห่มไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน และมีชุดสวมใส่ไปร่วมงานพิธีเข้า และเชื่อว่าผู้หญิงเข้าทุกคนต้องปักผ้าได้ หากปักไม่ได้บุคคลอื่นจะถูก ซึ่งการปักผ้าแสดงถึงความขยันของสตรีซึ่งจะทำให้บุรุษเข้าให้ความสนใจ และเชื่อว่าการปักผ้าเป็นสิ่งจำเป็นของผู้หญิงเข้าทุกคนต้องสืบต่อไป กระบวนการสืบทอดการปักผ้าของชาวเขาทำโดยมารดาสอนให้แก่บุตรสาวเมื่ออายุ 6-12 ปี ตามความพร้อมของแต่ละบุคคล และเมื่อเริ่มย่างเข้าอายุ 15 ปีก็สามารถเริ่มปักผ้าได้ โดยการสังเกตและได้ถามจากผู้รู้ แล้วฝึกด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนลวดลายอื่นๆ เพื่อให้เกิดลวดลายใหม่ การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้ทำวิจัยได้มีความเห็นว่า ควรมีการเก็บรวบรวม และศึกษาศิลปะการปักผ้าของชาวเขาอย่างจริงจัง เนื่องจากในปัจจุบันสังคมชาวเขาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปซึ่งจะทำให้เอกลักษณ์ของศิลปะการปักผ้าของเขาลูกถูกกลืนและสูญหายไปในอนาคตและให้เยาวชนหันมาสนใจและให้ความสำคัญของศิลปะไทย อันเป็นผลผลิตส่วนปลายของความเชื่อ ค่านิยม ที่ในปัจจุบันเยาวชนถูกครอบงำด้วยค่านิยมตะวันตก ให้ร่วมมือร่วมใจในการดำรงรักษางานศิลปะไทยไว้

คณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสภาผู้แทนราษฎรร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2542:1-3) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์พื้นบ้านไทยให้ได้เปรียบในเชิงแข่งขันกรณีผ้าทอพื้นเมืองและอาหารแปรรูปพื้นบ้าน ผลการวิจัยพบว่า

1. การทอผ้าเป็นองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสะสมและถ่ายทอดกันมายาวนาน มีความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี เครื่องมืออุปกรณ์หรือแม้กระทั่งวัตถุดิบในท้องถิ่นที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดเป็นความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจต่อไปได้

2. ที่ผ่านการทอผ้าได้รับการตีค่าทางเศรษฐกิจต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง เพราะสังคมยึดคิดว่างานทอผ้าเป็นหน้าที่ของผู้หญิง หรือเป็นเพียงอาชีพเสริมเท่านั้น ทำให้ผ้าทอที่มีมูลค่าซ่อนอยู่ถูกมองข้ามไป

3. ผ้าทอพื้นบ้านสามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่เข้าสู่ตลาดได้หลายรูปแบบ อาทิ เสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก หรือบางชิ้นสามารถขายเป็นงานศิลปะได้

4. การพัฒนาผ้าทอพื้นบ้านจะก่อให้เกิดการสร้างงานในชนบทเป็นจำนวนมากและยังก่อให้เกิดการสร้างงานแก่กลุ่มบุคคลที่มีอาชีพต่อเนื่องจากการทอผ้าอื่นๆ เช่น กลุ่มปลูกฝ้าย ผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ผู้ผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทอผ้า ผู้ออกแบบผู้ตัดเย็บเสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้า เป็นต้น

5. การทอผ้าพื้นบ้านสามารถทำควบคู่กับอาชีพทางการเกษตรอื่นๆ ได้ เพราะสามารถเอาเวลาว่างจากงานภาคการเกษตรมาทอผ้าได้ ซึ่งช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ต่อเนื่องตลอดปี รวมทั้งลดการอพยพและเลื่อนย้ายแรงงาน

6. ผ้าทอพื้นบ้านสามารถจำหน่ายได้ทั้งในและนอกประเทศ และในการส่งออกผ้าทอพื้นบ้านได้เปรียบทางการค้า เพราะมีระยะเวลาเก็บได้ยาวนาน ไม่จำเป็นต้องผ่านกรรมวิธีเก็บรักษาที่ทำให้ต้นทุนสูง นอกจากนั้นบางประเทศไม่กำหนดโควตาในการนำเข้า

7. สินค้าที่ได้จากผ้าทอพื้นบ้าน โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ใช้สัทธิธรรมชาติเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และช่วยสร้างจิตสำนึกให้เกิดการดูแลรักษา ปลอดภัยปลูกป่าเพิ่มขึ้น

8. การส่งเสริมการทอผ้าพื้นบ้านจะเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูเอกลักษณ์ทางศิลปหัตถกรรมของชาติรวมทั้งชนเผ่าต่างๆ ไว้ให้ดำรงอยู่สืบไป

9. จากประสบการณ์ในการส่งเสริมการทอผ้าขององค์กรพัฒนาเอกชนบางแห่งพบว่า การส่งเสริมการทอผ้าพื้นบ้านอย่างครบวงจรสามารถก่อให้เกิดการยกระดับศักยภาพของผู้ทอและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนได้อีกด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ได้นำมาศึกษาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัย ได้มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

- 3.1 แหล่งที่มาของข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แหล่งที่มาของข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล

3.1.1 แหล่งที่มาของข้อมูล

3.1.1.1 แหล่งข้อมูลด้านลักษณะผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ

3.1.2 ผู้ให้ข้อมูล

3.1.2.1 ผู้ให้ข้อมูลด้านลักษณะเฉพาะศิลปหัตถกรรมของผ้าทอไทยทรงดำได้แก่ช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำ อำเภอหนองหญ้าปล้อง ตำบลท่าตะคร้อ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 คน

3.1.2.2 ผู้ให้ข้อมูลด้านความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอไทยทรงดำ ได้แก่ ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 แหล่ง ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ร้านเพชรบุรีพันธ์ จำนวน 10 คน

3.1.2.3 ผู้ให้ข้อมูลด้านความคิดเห็นของผู้สนใจที่และผู้จำหน่ายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรีที่ออกแบบและพัฒนา ได้แก่ ผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอไทยทรงดำ จำนวน 200 คน และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 แหล่ง จำนวน 10 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการศึกษาลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมของผ้าทอชาวไทยทรงดำ มีดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการสัมภาษณ์ช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำ ร่วมกับการสังเกตโดยการถ่ายภาพลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมของผ้าทอชาวไทยทรงดำ มีดังนี้

1.1.1 ลักษณะการทอผ้าชาวไทยทรงดำ

1.1.2 ลวดลายและการตกแต่งผ้าทอชาวไทยทรงดำแบบต่างๆ

2. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการศึกษาความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ มีดังนี้

แบบสอบถามใช้สอบถามผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ โดยแบบสอบถามความต้องการประเภทผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ดังนี้

1. ประเภทเครื่องแต่งกาย ได้แก่ เสื้อผ้า เนกไท ผ้าพันคอ กระเป๋า หมวก
2. ประเภทของใช้บนโต๊ะอาหาร ได้แก่ ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน ผ้ากันเปื้อน (ผ้าเช็ดปาก) ปลอกกอล่องกระดาศยทิชชู ที่รองแก้ว ชองใส่ตะเกียบ
3. ประเภทของใช้สำนักงาน ได้แก่ สมุดบันทึก กอล่องใส่ปากกา ชองใส่ปากกา แฟ้ม ที่เก็บที่เก็บเอกสาร และซองจดหมาย
4. ประเภทของประดับตกแต่ง ได้แก่ โคมไฟ ผ้าม่าน เฟอร์นิเจอร์

3. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี

แบบประเมินการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ด้านสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยประเมินตามกรอบแนวคิดทั้ง 3 ด้านดังนี้

1. ด้านวัสดุ
2. ด้านกรรมวิธีการผลิต
3. ด้านการออกแบบ

4. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการศึกษาความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว มีดังนี้

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ที่ออกแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยพิจารณาแต่ละแบบเป็นรายด้านดังนี้

1. ด้านความสวยงาม
2. ด้านประโยชน์ใช้สอย
3. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น

3.2.2 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวการสร้างเครื่องมือและเอกสารงานวิจัยต่างๆเกี่ยวกับขั้นตอนการสร้างและวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามตลอดจนแนวทางในการกำหนดคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

2. สรุประเบียบเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

3. ตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน 5 ท่าน ดังนี้

1. ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์

ประธานหลักสูตร ค.อ.ม.สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุกสังข์

อาจารย์ประจำสาขาศิลปอุตสาหกรรม ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

3. อาจารย์สุภาภรณ์ บุรีคำ

อาจารย์ประจำสาขาศิลปอุตสาหกรรม ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

4. อาจารย์พิศุทธิ์ ศิริพันธุ์

อาจารย์ประจำภาควิชาวนผลิตภัณฑ์ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. อาจารย์พีรยา สระมาลา

หัวหน้าแผนกออกแบบสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ

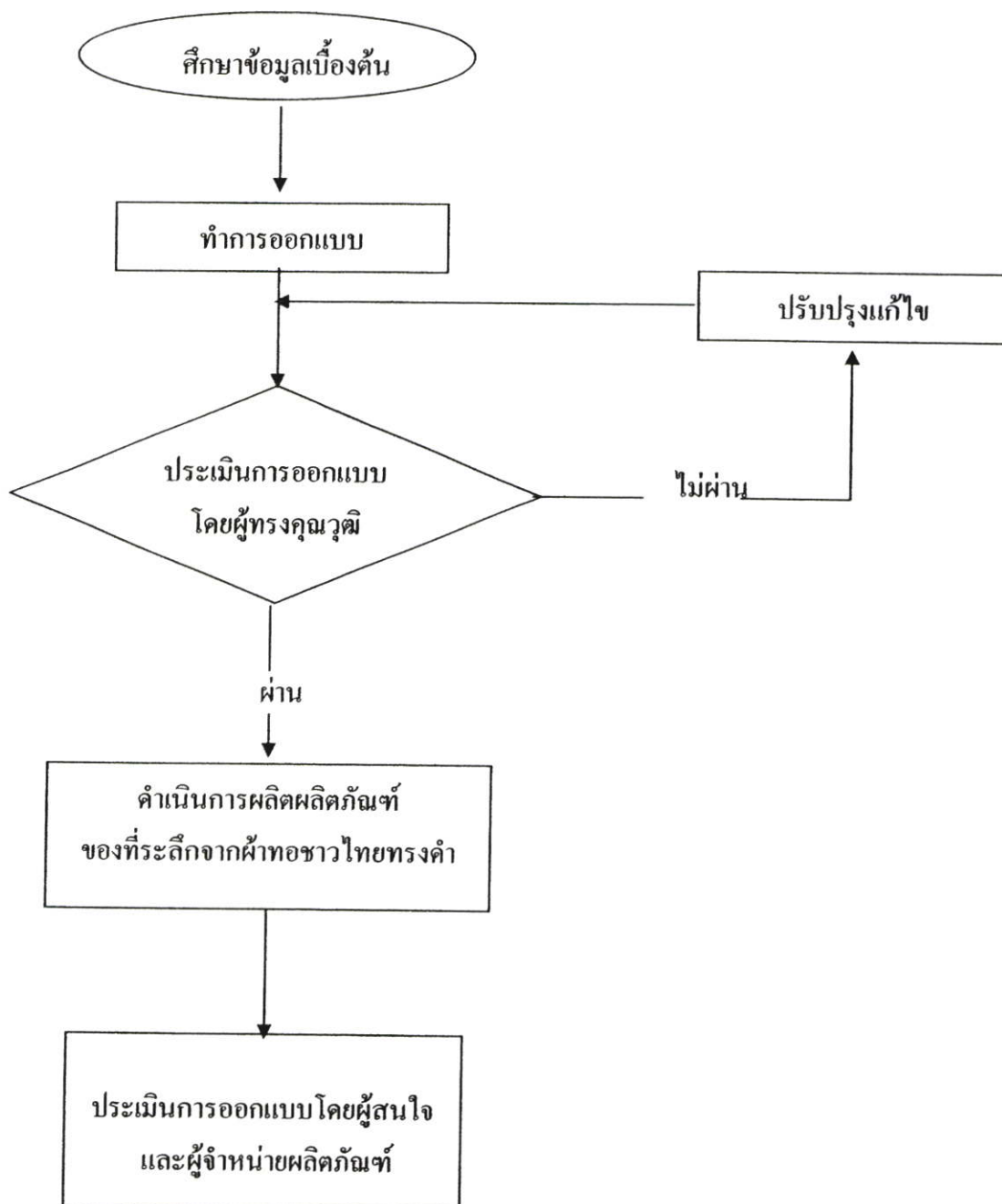
3.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก

1. ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการทำวิจัย กฎเกณฑ์ และข้อบังคับเบื้องต้นของการออกแบบ การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
2. ทำการศึกษาลักษณะเฉพาะของผ้าทอชาวไทยทรงดำ ได้แก่ การผลิตผ้าทอ และลวดลายผ้าทอชาวไทยทรงดำแบบต่างๆ โดยการสัมภาษณ์ สังเกตและถ่ายภาพ
3. ทำการสอบถามความต้องการของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ
4. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบและพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้จำหน่ายและผู้สนใจ
5. นำวัสดุมาทำการออกแบบและพัฒนาพร้อมกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ เพื่อเป็นของที่ระลึกซึ่งให้มีคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามแฝงลักษณะเฉพาะถิ่น
6. นำแบบร่างผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ได้รับการออกแบบ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านที่มีหน้าที่ออกแบบและพัฒนางานศิลปหัตถกรรมเกี่ยวกับผ้าทอตรวจสอบและประเมินการออกแบบในด้านต่างๆ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 3 ท่านมีดังนี้
 1. อาจารย์เพชร อุ่นศิริ
ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอมือ สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมกรมส่งเสริมการส่งออก
 2. อาจารย์สุปรียา สุธรรมธารีกุล
หัวหน้าสาขาแฟชั่นดีไซน์ คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยรังสิต
 3. อาจารย์เพ็ญจิตต์ มาประจง
นักวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ 8 ว. ส่วนอุตสาหกรรมสิ่งทอ ผอ.สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
7. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการออกแบบปรับปรุง แล้วประเมินกับผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง
8. ทำการวิเคราะห์แบบสอบถามการประเมินการออกแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ได้มาออกแบบและพัฒนา
9. ข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

10. นำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ได้รับการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบแล้วพร้อมแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรีกับผู้อำนวยการและผู้สนใจผลิตภัณฑ์

11. ทำการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรีกับผู้อำนวยการและผู้สนใจผลิตภัณฑ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี โดยมีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่ออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ

3.4.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาทำการบันทึกในรูปแบบของการบรรยาย แล้วนำมาสังเคราะห์ความคิดเห็นทางด้านต่างๆ

3.5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

3.5.2.1 ตรวจสอบจำนวนแบบสอบถาม

3.5.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้ค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ใช้ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. แบบประเมินการออกแบบและแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ออกแบบและพัฒนา ใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 3.1 ตารางการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย (จุดประสงค์การวิจัย)	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
<p>1. ศึกษาลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี</p>	<p>วิบูลย์ ติสุวรรณ(2538:90-93)</p> <p>1. การศึกษาด้านงานหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ</p> <p>1.1 วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นที่นำมาผลิตผ้า ได้แก่ ผ้าฝ้าย</p> <p>1.2 ขั้นตอนการผลิตผ้า ได้แก่ การย้อมฝ้าย การทอ การปะผ้า การปักผ้า</p> <p>1.3 รูปแบบผ้าและการตกแต่ง ได้แก่ ลวดลายการทอ ลวดลายการปะผ้า และ ลวดลายการปักผ้า</p>	<p>1. ชาวทอบ้านสามเรือน อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี</p> <p>จำนวน 30 คน</p> <p>2. ผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำ</p>	<p>แบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างช่วงทอผ้า ร่วมกับ การสังเกต โดย การถ่ายภาพ ลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมของผ้าทอชาวไทยทรงดำ</p> <p>1. ลักษณะการทอผ้า</p> <p>2. ลวดลายของผ้าทอชาวไทยทรงดำแบบต่างๆ</p>	<p>สังเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยาย</p>

ตารางที่ 3.2 ตารางการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย (จุดประสงค์การวิจัย)	กรอบแนวคิดที่ให้การวิจัย	แหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
<p>2. ศึกษาความต้องการการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี</p>	<p>ประเสริฐ ศีตรัตนา (2531:57-60) ประเภทของรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก โดยเลือกเพียงบางประเภทที่ตรงกับกรอบแนวคิดดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เครื่องแต่งกาย 2. ของใช้บนโต๊ะอาหาร 3. ของใช้สำนักงาน 4. ของประดับตกแต่ง 	<p>ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอไทยทรงดำ จำนวน 10 คน ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ 2. ร้านเพชรบุรีพันธ์ 	<p>แบบสอบถาม ความต้องการประเภทผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist)</p>	<p>วิเคราะห์ข้อมูลแบบร้อยละ</p>

ตารางที่ 3.3 ตารางการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย (จุดประสงค์การวิจัย)	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอ ชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี	<p>วิธีวิจัยสุทธ (2544:17-18)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านวัสดุ คือ ใช้วัสดุที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนและผสมผสานกับวัสดุท้องถิ่นอื่นๆ หรือวัสดุสังเคราะห์ได้อย่างเหมาะสม 2. ด้านกรรมวิธีการผลิต คือ สามารถผลิตได้ตามความชำนาญของช่าง ใช้วิธีแบบดั้งเดิมผสมผสานกับการใช้เครื่องทุ่นแรงในการผลิตได้ 3. ด้านการออกแบบ คือ เป็นรูปแบบที่มีลักษณะแสดงลักษณะเฉพาะถิ่นและการพัฒนารูปแบบตามความเหมาะสมตามความต้องการของตลาดมุ่งประโยชน์ใช้สอยและมีความสวยงาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการจำหน่าย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลจากการวิจัยตารางที่ 1 และ 2 2. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผ้า จำนวน 3 ท่าน 	<p>แบบสอบถาม</p> <p>แบบประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนา</p>	<p>วิเคราะห์ข้อมูลแบบร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลแบบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน</p>

ตารางที่ 3.4 ตารางการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย (จุดประสงค์การวิจัย)	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
4. ศึกษาความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรีที่ออกแบบและพัฒนา	<p>ธีระชัย สุขสด (2544:88-91)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านความงาม 2. ด้านประโยชน์ใช้สอย 3. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอไทยทรงดำ จำนวน 10 คน 2. ผู้สนใจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรีจำนวน 200 คน 	<p>แบบสอบถาม</p> <p>แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ทั้ง 3 ด้าน มีดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านความงาม 2. ด้านประโยชน์ใช้สอย 3. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น 	<p>วิเคราะห์ข้อมูลแบบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน</p>

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ของช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำ ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ รวมถึงผู้สนใจผลิตภัณฑ์ มาวิเคราะห์แล้วนำเสนอในรูปแบบการบรรยายและรูปแบบของตาราง โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการสัมภาษณ์ลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำ จำนวน 30 คน โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ แสดงในตารางที่ 4.1

1.2 การเขียนแบบบรรยายผลลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก จำนวน 10 คน โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ แสดงในตารางที่ 4.2 และการผสมผสานวัสดุกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ แสดงในตารางที่ 4.3

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ กับผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 3 ท่าน โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงในตารางที่ 4.4

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว ประกอบด้วยผู้สนใจจำนวน 200 คน และผู้จำหน่าย จำนวน 10 คน โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงในตารางที่ 4.5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการสัมภาษณ์ลักษณะเฉพาะของศิลปินหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของช่างทอผ้า

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	0	0.00
หญิง	30	100.00
รวม	30	100.00
2. อายุ		
อายุ 25- 35 ปี	6	20.00
อายุ 36- 45 ปี	12	40.00
อายุ 46- 55 ปี	9	30.00
มากกว่าอายุ 55 ปี	3	10.00
รวม	30	100.00
3. ประสบการณ์ในการทอผ้า		
น้อยกว่า 5 ปี	6	20.00
5 - 10 ปี	22	73.00
มากกว่า 10 ปี	2	07.00
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลช่างทอผ้าทอชาวไทยทรงดำพบว่า เป็นหญิงทั้งหมด และอายุส่วนใหญ่อยู่ที่ 36-45 ปี ร้อยละ 40.00 และประสบการณ์ในการทอส่วนใหญ่อยู่ที่ 5- 10 ปี ร้อยละ 73.00

1.2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะผ้าทอชาวไทยทรงดำ

1. วัสดุที่ใช้

ฝ้าย โดยมีวิธีการเก็บฝ้ายโดย เมื่อเห็นฝ้ายแตกสมอ และมีปุยฝ้ายที่โตเต็มที่แล้วก็ จะเริ่มมีการเก็บฝ้ายที่แตกสมอแล้วจะเก็บง่ายกว่าสมอที่ยังแตกไม่เต็มที่ โดยจะเลือกเก็บแต่ปุยที่ สะอาดเท่านั้น ระวังอย่าให้มีเศษใบไม้แห้งติดปนมาด้วย การเก็บมีวิธีเก็บคือ เก็บดึงเอาเฉพาะปุยฝ้าย ออกจากกลีบสมอ ใส่งู้งฝ้ายหรือกระสอบ หากมีปุยฝ้ายที่สกปรก และปุยสมอแตกไม่เต็มที่ ควรแยก เก็บต่างหากไม่ควรเก็บรวมกับฝ้ายดี ที่ควรระวังคือเก็บฝ้ายเมื่อยังมีน้ำค้างอยู่บนใบจะทำให้ฝ้ายที่ เก็บขึ้นรา หากจำเป็นต้องเก็บฝ้ายเมื่อยังเปียกก็ควรผึ่งแดดให้แห้ง ปุยฝ้ายที่แห้งสนิทจะฟูขึ้น สะดวก ในการแยกเมล็ดฝ้ายออกจากปุย โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “อ้วฝ้าย”

การเตรียมเส้นใยฝ้าย ประกอบด้วย

1. **อ้วฝ้าย** ใช้เครื่องมืออ้วฝ้ายเพื่อเอาเมล็ดออก แล้วจึงเอาไปตีหรือ “ถาบ ฝ้าย”
2. **ถาบฝ้าย (ตีฝ้าย)** เครื่องถาบฝ้าย จะทำให้ฝ้ายฟูๆ แล้วนำไปเข้าเครื่อง ม้วนฝ้าย
3. **ม้วนฝ้าย** ม้วนเข้าเครื่องม้วนฝ้าย หรือภาษาชาวไทยทรงดำเรียก “ล้อ ฝ้าย” ก่อนจะนำไปปั่น
4. **ปั่นฝ้าย** เป็นการปั่นให้เป็นเส้น บางทีเรียกว่า ไนฝ้าย
5. **เปียฝ้าย** เป็นการทำให้เป็นเช็ด เป็นใจ ก่อนนำไปข้อมหรือทอ

2. ขั้นตอนการผลิต

2.1 การข้อมฝ้าย สีและการข้อมใช้สรีระธรรมชาติ โดยใช้ดินครามในการข้อม ภาษา ชาวไทยทรงดำเรียก “กอจ้าม” ซึ่งปลูกเอง ปลูกก่อนฝน หรือช่วงฝนตก โดยปลูกอยู่รอบบ้าน ตามเขาตามป่าก็มีขึ้นเอง บางทีก็ไปเก็บที่อำเภอชะอำ ที่ปลูกเองใช้เมล็ดพันธุ์ปลูก และใช้ดินสด ในการข้อม

2.1.1 วิธีการทำสีข้อม ใช้ดินครามทั้งต้นทั้งราก แขน้ำให้ท่วมใบ 1 คั้น เช่น แขน่คอนบ้าย เขาก็เอาออกได้ โดยรอให้ใบเน่าเสียก่อน ปรกคิจะเอาดินครามออกเวลาเคียวกับ ที่แช่พอดี หรืออาจคว่ำใบครามขুবแล้วหรือยัง จากนั้นจึงเอาปูนแดงละลายในน้ำคราม ก่อนใส่ ปูน น้ำครามจะเป็นสีทองอ่อน แต่เมื่อนำปูนใส่จะทำให้เกิด “น้ำข้อม” ซึ่งเป็นสีคราม ขณะเอาปูน ใส่ ต้องกระแทก (ภาษาไทยดำเรียกกะซั่วะ) ด้วยไม้กะซั่วะ จนกระทั่งน้ำข้อมเป็นฟองแล้วจึงกวาน ต่อไปจนฟองขুব จากนั้นจึงปล่อยทิ้งไว้ น้ำจะใส และตกตะกอน รินน้ำใสๆทิ้งเหลือไว้แต่น้ำ ข้นๆที่เป็นสีคราม เก็บน้ำสีครามนี้ไว้ข้อมได้นานเป็นปี แต่ต้องคอยเติมน้ำบ่อยๆและปิดฝา ไม้ให้

แห่งเรียกว่า “แจ๊จ๊ามในอุ” (แจ๊จ๊ามในอุ) สักส่วนที่ใช้ ใช้คราม 1 ปีบ น้ำท่วมคราม ปูนแดงเท่า ลูกมะขวิด การแช่ หากแช่ไม่พอเวลา จะ แข็ง หรือนุ่ม คือ เสีย ใช้ไม่ได้ น้ำครามที่ใช้ได้คือ ฟองที่เกิดจะเป็นสีม่วงน้ำเงินเรืองแสง ปูน ถ้าใส่ น้อย น้ำครามจะเนา ใช้ไม่ได้ ใส่ มากไม่เป็นไร

2.1.2 การย้อม เตรียมน้ำหลัง โดยใช้ขี้เถ้าหมัก ใส่ครุที่ร่ว เหยียบให้ แน่น เอน้ำใส่ให้หยด เอากาละมังรองไว้ เรียกว่า น้ำหลัง เอน้ำครามที่หมักได้(สูบน้ำอ้อม)1 ปีบ ใส่ น้ำหลัง 1 แก้ว น้ำอ้อม (ที่ชั้นอยู่ข้างล่าง) 1 แก้ว มาผสม กวนให้เข้ากัน ทิ้งไว้ 5-6 วัน คว้าสี ที่ได้ ออกสีเขียวเหลืองหรือสีเรืองแสง ทดสอบสีโดยคู่มือ ถ้าคิดสีทั้งหน้าและหลังมือ แสดงว่า น้ำอ้อมนั้นใช้ได้ ถ้าคิดแต่หลังมือแสดงว่าเค็มเกินไป ถ้าเค็มไปต้องแก้โดยคว่ำมันชอบกินอะไร เช่นใส่น้ำตาลทรายหรือน้ำตาลโตนดหรือข้าวหมาก หรืออ้อย จะเป็นตัวทำให้ย้อมครามสีติดทน ในบางกรณีอาจทดสอบโดยการเติมน้ำหลังหรือปูน ก็ได้ แต่ถ้าเค็มแล้วไม่ติด แสดงว่าน้ำคราม หรือน้ำนั้นนั้นต้องกินน้ำตาล หรือข้าวหมาก หรืออ้อย สำหรับอ้อยจะใช้วิธีปลอกเปลือกทุบให้นุ่ม แล้วนำไปแช่น้ำนินล เอาผ้า หรือปอช หรือค้าย ขยาลงไปด้วยมือ ครั้งแรกนาน 30 นาที แล้วเอา ค้ายหรือผ้าที่ย้อมออกมาบีบน้ำ หรือกระตุกๆตากพอหมาด แล้วนำไปซัก แล้วตากให้แห้ง ถ้ายัง ไม่ได้ที่ที่ย้อมอีกจนกระทั่งเป็นสีนิล สีฟ้าที่ย้อมออกมาเรียกว่าสีนิล วิธีย้อมแบบนี้เรียกว่าย้อมเย็น เสื้อจะทอเป็นผืนก่อนแล้วจึงนำไปย้อม ส่วนจีนจะย้อมเป็นเส้นเป็นปอชก่อนแล้วจึงนำไปทอ น้ำ อ้อม และน้ำนินล คือคำเรียกน้ำอย่างเดียวกัน น้ำนินล ถ้าทำไม่ดี ผสมไม่ดี นิลจะปาย นิลปายคือ นิล เสีย จะไม่มีชีวิต ไม่มีฟองไม่มีปฏิกิริยา ต้องเททิ้งทั้งหมด

2.1.3 อุปกรณ์ในการย้อม ใช้อูชัน หรือกระบวยสำหรับดวงน้ำนินล ปีบ ไม้ กระช้ำวะ ครุสภาพปัจจุบัน ครามมักไม่ค่อยมีผู้ปลูก ที่ปลูกไว้ก็ไม่พอ จึงนิยมซื้อ โดยไปซื้อที่หาด เจ้าตำราอุชะอำ หัวหิน ที่ชาวบ้านไปหาไว้ โดยซื้อเป็นต้นๆ กิโลละ 2 บาท น้ำครา 1 ปีบ (20 ลิตร) ต้องใช้คราม 80-100 กิโลกรัม

ข้อดีข้อเสีย ผลดีของการใช้สีธรรมชาติ คือ สมัยก่อนที่ทำอยู่นั้น เป็น วัสดุหาง่าย และไม่ต้องลงทุนสูง ใช้ย้อมผ้านุ่มห่ม ที่นอน หมอน มุ้ง สีนิลของชาวไทยทรงดำไม่ นิยมย้อมด้วยสีสังเคราะห์ แต่สีธรรมชาติมักสีตก

2.2 การทอผ้า

การทอ

ทั้งผ้าไหมและฝ้าย แต่เดิมมีการทอด้วยมือ และทอที่กระตุก ส่วนทอโดยวิธีอื่น ไม่มี มีแค่ปัก อุปกรณ์ประกอบในการทอมีดังต่อไปนี้

1. **พีม หรือ ฟันหวี** สำหรับกระทบเส้นค้ายให้แน่นตามความกว้างของผ้า

ที่จะทอ

2. ตะกอลำสำหรับตั้งลาย ทำลายผ้า เป็นเครื่องยกเส้นด้าย เป็นไม้ไผ่หรือไม้จริง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 ซม. ตะกอล 1 ดับ ใช้ไม้ประมาณ 4 อัน ด้ายที่ใช้ทำตะกรอ ใช้ด้ายหลอดตราสมอบอร์ 8 ส่วนจะมากหรือน้อยเส้นนั้นขึ้นอยู่กับพิมพ์

3. กระจวย สำหรับใส่หลอดด้ายพุ่ง ความยาวราว 12.5 นิ้ว ทำด้วยไม้

4. ไม้สะปัน ใช้มัดมัดเวลาทอ

2.3 การปะผ้า

ลายปะผ้า เป็นลายที่ใช้มาก โดยใช้ทำเป็นลายหน้าหมอน ลายเสื้อฮี ลายกระเป๋าคาดเอวผู้ชาย และลายตกแต่งมุ้งสำหรับคู่ว่าวสาว ลายปะผ้าทำด้วยวิธีพับผ้าเป็นมุม แล้วปะตั้งซ้อนกันเป็นลายที่ต้องการ ในระยะหลังนี้ มีการใช้กระจกหรือเกลือ คัดกลางลายให้ดูแวววาวขึ้น ด้วยลวดลายที่ทำขึ้นด้วยวิธีนี้เป็นลายที่ดัดแปลงมาจากดอกไม้ต่างๆ เช่น ลายดอกจัน ลายดอกบัว ลายดอกพรม ลายดอกเต้า (ดอกน้ำเต้า) ลายดอกแปด (ดอกแปดกลีบ) สีที่ใช้มาแต่ดั้งเดิม เป็นสีที่ย้อมด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น เปลือกไม้ และดอกไม้ต่างๆมีสีหลัก 4 สี คือ เขียว ขาว แดง และเหลืองหรือส้ม

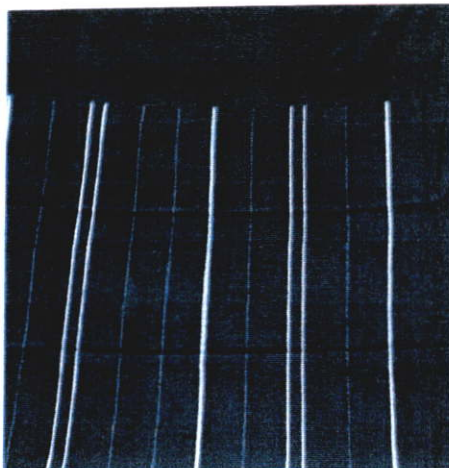
2.4 การปักผ้า

ลายปัก ลายปักหรือลายแแล้ว เป็นการปักโดยยึดการนับเส้นด้ายเป็นหลัก ใช้ในการทำลวดลายหน้าหมอน ผ้าเป็ช และปักประกอบลายปะผ้าในเสื้อฮี ชื่อลายที่ปรากฏ มีทั้งลายที่มาจากเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่าง และลายดอกไม้คล้ายๆกับลายปะผ้า ได้แก่ ลายขอกุด ลายดอกเต้า ลายดอกผักแว่น ลายหยักหรือลายเรขาคณิตคล้ายลายทอผ้าของอีสาน สีที่ใช้ก็เส้นเดียวกันกับลายปะผ้า คือ เขียว ขาว แดง และเหลืองหรือส้ม

3. รูปแบบของผ้าทอชาวไทยทรงดำและการตกแต่ง

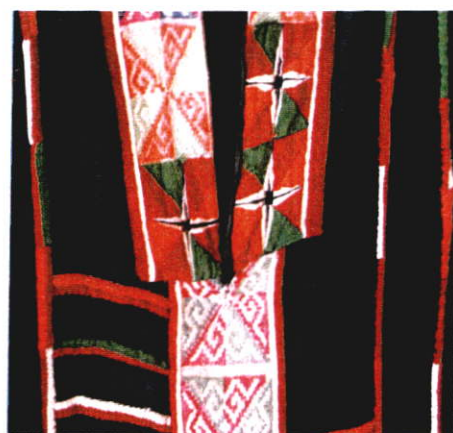
3.1 ลายทอ ลายปัก ลายปะ

3.1.1. ลายทอ ได้แก่ ลายแดงโม

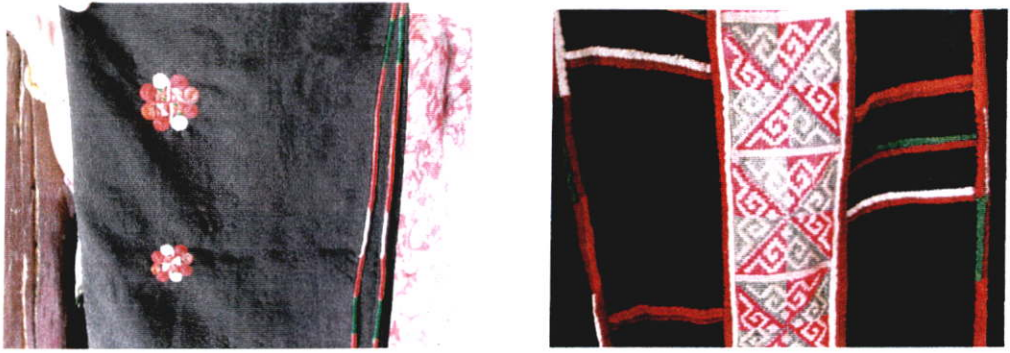

ภาพที่ 4.1 ผ้าลายแดงโม

3.1.2. ลายปัก ได้แก่ ลายดอกเป็ชว ลายดอกผักแว่น ลายดอกแปด

ภาพที่ 4.2 ลายดอกเป็ชว ดอกแปด และลายตกแต่งเสื้อฮี

ภาพที่ 4.3 ลายดอกเป็ยว และลายตกแต่งเสื้อ

3.1.3. ลายปะได้แก่ เอื้อแล้วแบบต่างๆ

ภาพที่ 4.4 ลายดอกมะลิแบบต่างๆ

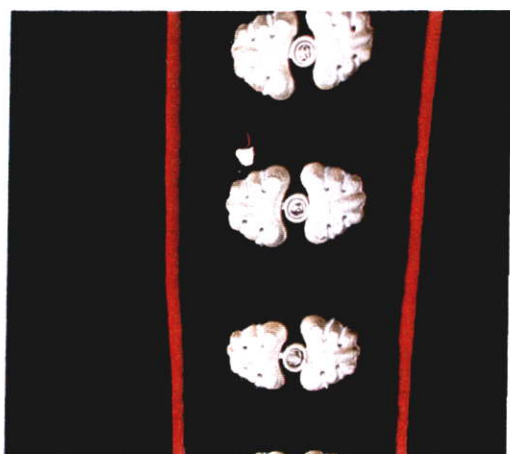
3.2 สีที่ใช้

3.2.1 ผ้าทอ สีที่ใช้กับผ้าทอเป็นผืน คือ สีดำ และสีคราม

3.2.2 ลายปักและลายปัก สีที่ใช้กับลายที่ปักและปะผ้า คือ เขียว ขาว แดง และ เหลืองหรือส้ม

4. ลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของผ้าทอชาวไทยทรงดำ

ลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของผ้าทอชาวไทยทรงดำ เป็นผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ผ้าซิ่นลายแดงโม เป็นสัญลักษณ์ของหญิงไทยทุกเผ่า ที่จะนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุง ที่ทอกันขึ้นมาใช้เอง ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ชาวไทยทรงดำก็เช่นกัน ทุกครัวเรือนผู้หญิงจะเป็นผู้ทอผ้าขึ้นมาใช้เอง ถ้าซิ่นของชาวไทยทรงดำเป็นผ้าฝ้ายทอมือ ย้อมครามจนเป็นสีน้ำเงินเข้มเกือบดำ นำมาทอสลับลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยทรงดำ ประกอบไปด้วยผ้าซิ่น หัวซิ่นหรือเชิงบน และตีนซิ่นหรือเชิงล่าง ซิ่นของชาวไทยทรงดำจะทอเป็นลายพื้นเมือง เรียกลายแดงโมหรือแดงไทย เป็นลักษณะเฉพาะของชาวไทยทรงดำ ซึ่งคงเนื่องจากการตั้งสมมติวัฒนธรรมการดำรงชีวิตด้านสังคมเกษตรกรรม เป็นคำบอกเล่าสืบต่อกันมา การที่ผ้าซิ่นลายแดงโมใช้เส้นยืนสีแดงเป็นหลัก เส้นพุ่งเป็นสีดำหรือครามเข้มเกือบดำนั้น เรื่องราวก็มีอยู่ว่า เป็นธรรมเนียมมาตั้งแต่โบราณกาล ผู้ชายที่เป็นสามีเป็นผู้นำของครอบครัว มีหน้าที่ออกจากบ้านไปเข้าป่าห้กร้างถางพง เป็นแหล่งทำมาหากินทำไร่ไถนา หาเผือกหามัน ปล่อยให้ภรรยาอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน จนกว่าสามีจะกลับบ้าน สามีจะนั่งทอผ้าไป ใจก็กระหวัดนึกถึงสามีที่เข้าป่าไปหลายวัน อันความรัก ความคิดถึงย่อมจะมีอยู่ในตัวของทุกคน มันวิ่งเล่นอยู่ทุกลมหายใจ ยิ่งกว่ากระสวยที่พุ่งผ่านเป็นเส้นขดให้เป็นผืนผ้าในก้นทอผ้าที่กำลังทออยู่ สามีจึงใช้สีแดงย้อมเส้นยืน ซึ่งเป็นสีที่ให้แทนหัวใจที่โหยหาอารมณ์ในคนรักที่จากกัน ส่วนเส้นพุ่งใช้สีครามเข้มเกือบดำแทนตัวเอง ใช้ทอทับเป็นเส้นขดให้เกิดเป็นเนื้อผ้า โดยช่อนเส้นยืนสีแดงเอาไว้ เมื่อเวลานุ่งผ้าซิ่นลายแดงโมคอยสามีต้องแสงแดดความแวววับของเหลือบสีแดงสะท้อนออกมา เสมือนเป็นสื่อสัญญาณแห่งความรักที่มีต่อกัน แม้จะเห็นเพียงรางๆก็ตาม ที่เป็นเช่นนี้ก็เพื่อปกปิดความอายที่เป็นคุณสมบัติของหญิงสาวชาวไทยทรงดำโดยแท้ ผ้าซิ่นลายแดงโม จะต้องนำมาต่อหัวซิ่นสีครามเข้มเกือบดำ ส่วนตีนซิ่นเย็บต่อให้มีความหนาเพื่อป้องกันไม่ให้ชายผ้าซิ่นขาดง่ายเกินไป โดยหลักการของการทอผ้าทุกๆไป เส้นยืนจะมีขนาดเล็กกว่าเส้นพุ่ง การทอผ้าแบบชาวไทยทรงดำจึงสามารถที่จะช่อนสีแดงของเส้นยืนเอาไว้ได้อย่างมิดชิด แต่ไม่สามารถจะช่อนอนุของสีเหลือบเอาไว้ เมื่อเวลาต้องแสงแดดจะมีสีของเส้นยืนสะท้อนออกมาให้เห็น นี่แหละภูมิปัญญาของพื้นบ้าน ซึ่งผ้าซิ่นลายแดงโมและลวดลายการปักและการปักผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงดำและการตกแต่งผ้าด้วยโลหะเงินและกระจก

ภาพที่ 4.5 การตกแต่งด้วยโลหะเงิน และกระฉก

ภาพที่ 4.6 ลูกเต๋าลายดอกจันทรีขาแหลม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการศึกษาความต้องการประเภทผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละความต้องการประเภทผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำของผู้จำหน่าย

รายการ	n =10	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ประเภทเครื่องแต่งกาย หญิง เสื้อ , กระโปรง , ผ้าพันคอ , กระเป๋ , หมวก เสื้อ , กางเกง , ผ้าพันคอ , กระเป๋ , หมวก ชาย เสื้อ , กางเกง , เนกไท , เข็มขัด	1	10.00
2. ประเภทเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ประกอบด้วย ผ้าปูโต๊ะ , ที่รองแก้ว , ผ้ารองจาน , ชองใส่ตะเกียบ , ผ้ากันเปื้อน(ผ้าเช็ดปาก) ปลอกใส่ กล่องกระดาษทิชชู	9	90.00
3. ประเภทของใช้สำนักงาน ประกอบด้วย สมุดบันทึก , กล่องใส่นามบัตร , กล่องใส่ปากกา / ชองใส่ปากกา , แผ่นรองทำงาน แฟ้ม , ที่เก็บที่เก็บเอกสารและซองจดหมาย , กระเป๋าใส่ซีดี	-	0.00
4. ประเภทของประดับตกแต่ง (ตอบเพียงข้อเดียว) โคมไฟ,ผ้าม่าน,เฟอร์นิเจอร์, ฉากกั้นห้อง, ชุดเครื่องนอน ประกอบด้วย ผ้าปูที่นอน , ปลอกหมอนหนุน , ปลอกหมอนข้าง	-	0.00
รวม	10	100.00

จากตารางที่ 4.2 ความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำของผู้จำหน่าย ประเภทเครื่องแต่งกาย ร้อยละ 10.00 ประเภทเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ร้อยละ 90.00 ประเภทของใช้สำนักงาน ร้อยละ 0.00 และประเภทของประดับตกแต่ง ร้อยละ 0.00

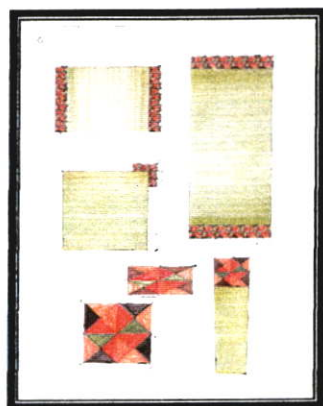
ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน และค่าร้อยละความต้องการผสมผสานวัสดุกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำของผู้จำหน่าย

รายการ	n =10	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.ผ้าทอชาวไทยทรงดำร่วมกับโลหะเงิน	3	30.00
2.ผ้าทอชาวไทยทรงดำร่วมกับกระจก	5	50.00
3.ผ้าทอชาวไทยทรงดำร่วมกับกะลา	2	20.00
รวม	10	100.00

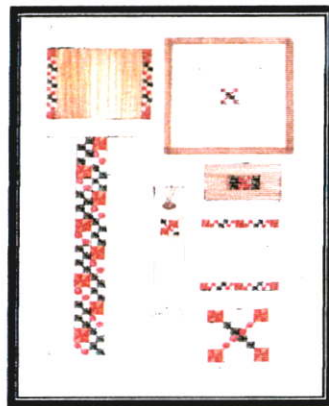
จากตารางที่ 4.3 ความต้องการผสมผสานวัสดุกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำของผู้จำหน่าย โลหะเงิน ร้อยละ 30.00 กระจก ร้อยละ 50.00 และกะลาร้อยละ 20.00

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ

รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ

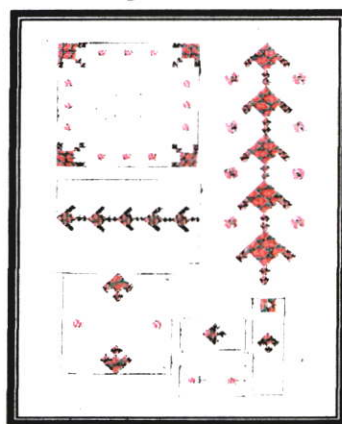
รูปแบบที่ 1

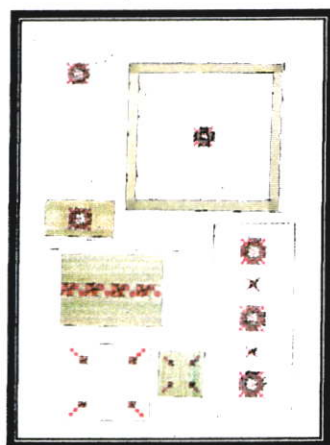
รูปแบบที่ 2

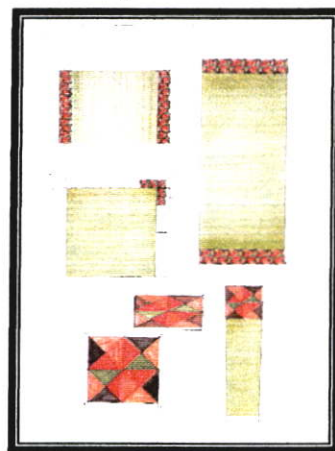
รูปแบบที่ 3

รูปแบบที่ 4

รูปแบบที่ 5

รูปแบบที่ 6

ภาพที่ 4.7 รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ออกแบบ

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์
หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ออกแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการ	รูปแบบที่ 1 (n=3)		ระดับความ กิดเห็น	รูปแบบที่ 2 (n=3)		ระดับความ กิดเห็น
	X	S.D.		X	S.D.	
1.ด้านประโยชน์ใช้สอย						
1.1 ผ้าฝ้ายที่ทอในท้องถิ่นออกแบบ ร่วมกับวัสดุอื่น ได้อย่างเหมาะสม...	4.33	.57	มาก	3.67	.57	มาก
1.2 รูปแบบเหมาะสมกับวัสดุที่ใช้	4.33	.57	มาก	3.67	.57	มาก
รวม	4.33	.57	มาก	3.67	.57	มาก
2. ด้านกรรมวิธีการผลิต						
2.1 รูปแบบง่ายต่อการผลิต.....	4.33	1.15	มาก	4.00	1.00	มาก
2.2 สามารถผลิตได้ในระบบ อุตสาหกรรมครัวเรือน.....	4.33	.57	มาก	4.33	.57	มาก
รวม	4.33	.86	มาก	4.16	.78	มาก
3. ด้านการออกแบบ						
3.1 รูปแบบมีความสวยงามและ ประโยชน์ใช้สอย.....	4.33	.57	มาก	4.67	.57	มาก
3.2 ง่ายต่อการบำรุงรักษา.....	4.00	.00	มาก	4.00	.00	มาก
3.3 แสดงลักษณะเฉพาะถิ่น.....	4.00	.00	มาก	4.33	.57	มาก
รวม	4.11	.19	มาก	4.33	.38	มาก
รวม 3 ด้าน	4.25	.54	มาก	4.05	.57	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการ	รูปแบบที่ 3 (n=3)		ระดับความ กิดเห็น	รูปแบบที่ 4 (n=3)		ระดับความ กิดเห็น
	X	S.D.		X	S.D.	
1.ด้านประโยชน์ใช้สอย						
1.1 ผ้าฝ้ายที่ทอในท้องถิ่นออกแบบ ร่วมกับวัสดุอื่น ได้อย่างเหมาะสม...	4.00	.00	มาก	3.67	.57	มาก
1.2 รูปแบบเหมาะสมกับวัสดุที่ใช้	3.67	.57	มาก	4.33	.57	มาก
รวม	3.83	.28	มาก	4.00	.57	มาก
2. ด้านกรรมวิธีการผลิต						
2.1 รูปแบบง่ายต่อการผลิต.....	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
2.2 สามารถผลิตได้ในระบบ อุตสาหกรรมครัวเรือน.....	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
รวม	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
3. ด้านการออกแบบ						
3.1 รูปแบบมีความสวยงามและ ประโยชน์ใช้สอย.....	4.33	.57	มาก	4.33	.57	มาก
3.2 ง่ายต่อการบำรุงรักษา.....	4.33	.57	มาก	4.00	.00	มาก
3.3 แสดงลักษณะเฉพาะถิ่น.....	4.33	.57	มาก	4.00	1.00	มาก
รวม	4.33	.57	มาก	4.11	.38	มาก
รวม 3 ด้าน	4.38	.28	มาก	4.37	.31	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการ	รูปแบบที่ 5 (n=3)		ระดับความ กิดเห็น	รูปแบบที่ 6 (n=3)		ระดับความ กิดเห็น
	X	S.D.		X	S.D.	
1.ด้านประโยชน์ใช้สอย						
1.1 ผ้าฝ้ายที่ทอในท้องถิ่นออกแบบ ร่วมกับวัสดุอื่น ได้อย่างเหมาะสม...	4.00	.00	มาก	3.67	.57	มาก
1.2 รูปแบบเหมาะสมกับวัสดุที่ใช้	4.00	.00	มาก	3.67	.57	มาก
รวม	4.00	.00	มาก	3.67	.57	มาก
2. ด้านกรรมวิธีการผลิต						
2.1 รูปแบบง่ายต่อการผลิต.....	4.67	.57	มากที่สุด	4.00	1.00	มาก
2.2 สามารถผลิตได้ในระบบ อุตสาหกรรมครัวเรือน.....	4.67	.57	มากที่สุด	4.00	.00	มาก
รวม	4.67	.57	มากที่สุด	4.00	.50	มาก
3. ด้านการออกแบบ						
3.1 รูปแบบมีความสวยงามและ ประโยชน์ใช้สอย.....	5.00	.00	มากที่สุด	4.67	.57	มาก
3.2 ง่ายต่อการบำรุงรักษา.....	4.00	.00	มาก	3.67	.57	มาก
3.3 แสดงลักษณะเฉพาะถิ่น.....	5.00	.00	มากที่สุด	4.00	.00	มาก
รวม	4.66	.00	มากที่สุด	4.11	.57	มาก
รวม 3 ด้าน	4.44	.19	มากที่สุด	3.92	.54	มาก

จากตารางที่ 4.4 การประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าชาวไทยทรงคำ พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 3 ท่าน เลือกแบบที่จะนำมาผลิต ได้แก่ รูปแบบที่ 5 ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมาคือรูปแบบที่ 3 ($\bar{X} = 3.38$) และรูปแบบที่ 4, 1, 2, 6 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 แสดงค่าร้อยละ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้สนใจ และผู้จำหน่ายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าชาวไทยทรงดำ ที่ออกแบบและพัฒนา

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้สนใจ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	67	33.50
1.2 หญิง	133	66.50
รวม	200	100.00
2. อายุ		
2.1 น้อยกว่า 25 ปี	33	16.50
2.2 25-30 ปี	66	33.00
2.3 30-35 ปี	53	26.50
2.4 35-40 ปี	21	10.50
2.5 40-45 ปี	13	6.50
2.6 45 ปีขึ้นไป	14	7.00
รวม	200	100.00
3. อาชีพ		
3.1 รับราชการ	18	9.00
3.2 พนักงานบริษัท	92	46.00
3.3 รับจ้างทั่วไป	19	9.50
3.4 พนักงานรัฐวิสาหกิจ	9	4.50
3.5 ค้าขาย	28	14.00
3.6 แม่บ้าน / พ่อบ้าน	15	7.50
3.7 อื่นๆ	19	9.50
รวม	200	100.00

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. รายได้ต่อเดือน		
4.1 ต่ำกว่า 6,000 บาท	27	13.50
4.2 6,001-10,000 บาท	59	29.50
4.3 10,001-15,000 บาท	36	18.00
4.4 15,001-20,000 บาท	52	26.00
4.5 20,001-25,000 บาท	17	8.50
4.6 25,001 บาทขึ้นไป	9	4.50
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่าผู้สนใจในผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าขาวไทยทรงคำ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.50 และชาย ร้อยละ 33.50 จากทั้งหมด 200 คน และมีอายุอยู่ระหว่าง 25-30 ปี ร้อยละ 66.00 รองลงมาคือ 30-35 ปี ร้อยละ 26.50 และน้อยกว่า 25 ปี 35-40 ปี 45 ปีขึ้นไป 40-45 ปี ตามลำดับ

อาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท ร้อยละ 46.00 รองลงมาเป็นค้าขาย ร้อยละ 14.00 และอาชีพอื่นๆอยู่ระดับใกล้เคียงกันดังต่อไปนี้ รับจ้างทั่วไป อื่นๆ รับราชการ แม่บ้าน / พ่อบ้าน พนักงานรัฐวิสาหกิจ และรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ที่ 6,001-10,000 บาท ร้อยละ 29.50

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้สนใจและผู้จำหน่าย ที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าชาวไทยทรงดำ ที่ออกแบบและพัฒนา

รายการ	ผู้สนใจ		ระดับ ความคิด เห็น	ผู้จำหน่าย		ระดับ ความคิด เห็น
	n= 200			n= 10		
	X	S.D.		X	S.D.	
1. ด้านความสวยงาม						
1.1 รูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม	3.92	.69	มาก	4.10	.56	มาก
1.2 นำลวดลายมาใช้ในการจัดวางได้อย่าง เหมาะสมบนผลิตภัณฑ์.....	3.93	.67	มาก	3.50	.52	มาก
1.3 ความพึงพอใจในรูปแบบ.....	3.97	.71	มาก	3.90	.74	มาก
รวม	3.94	.69	มาก	3.83	.60	มาก
2. ด้านหน้าที่ประโยชน์ใช้สอย						
2.1 รูปแบบผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับ ประโยชน์ใช้สอย.....	3.77	.64	มาก	3.60	.52	มาก
รวม	3.77	.64	มาก	3.60	.52	มาก
3. ด้านแสดงลักษณะเฉพาะถิ่น						
3.1 ลวดลายและรูปแบบแสดงลักษณะ เฉพาะถิ่น.....	3.90	.76	มาก	3.70	.67	มาก
รวม	3.90	.76	มาก	3.70	.67	มาก
รวม 3 ด้าน	3.87	.69	มาก	3.71	.59	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่าผู้สนใจ และผู้จำหน่ายมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าชาวไทยทรงดำ ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว ในภาพรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมาก (X=3.79) เมื่อพิจารณารายด้านรวมพบว่า ด้านความสวยงามมีความเห็นอยู่ในระดับมาก (X=3.89) ด้านหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยมีความเห็นอยู่ในระดับมาก (X=3.68) ด้านแสดงลักษณะเฉพาะถิ่นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (X=3.80) และเมื่อพิจารณาเป็นกลุ่มพบว่า

ผู้สนใจมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าชาวไทยทรงดำที่ออกแบบและพัฒนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (X=3.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายได้พบว่า ด้านความสวยงาม

มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($X=3.94$) ด้านหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($X=3.77$) ด้านแสดงลักษณะเฉพาะถิ่นมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($X=3.90$)

ผู้จำหน่ายมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าชาวไททรงที่ออกแบบและพัฒนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X=3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายได้พบว่า ด้านความสวยงามมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($X=3.83$) ด้านหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($X=3.60$) ด้านแสดงลักษณะเฉพาะถิ่นมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($X=3.70$)

ภาพที่ 4.8 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ชุดบนโต๊ะอาหาร ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว

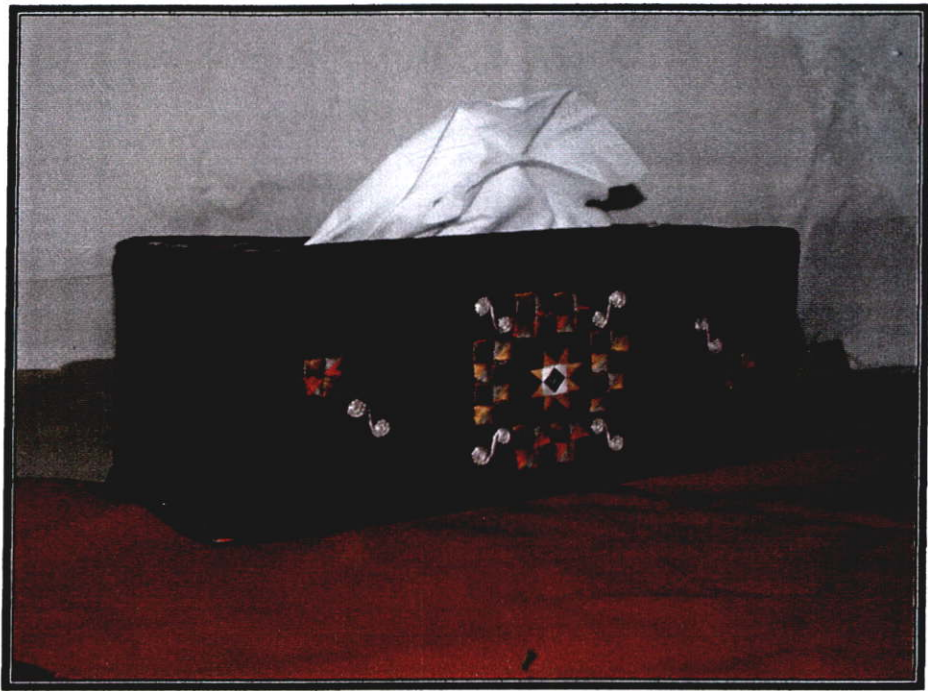
ภาพที่ 4.9 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ชุดบนโต๊ะอาหาร ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว

ภาพที่ 4.10 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ชุดบนโต๊ะอาหาร ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว

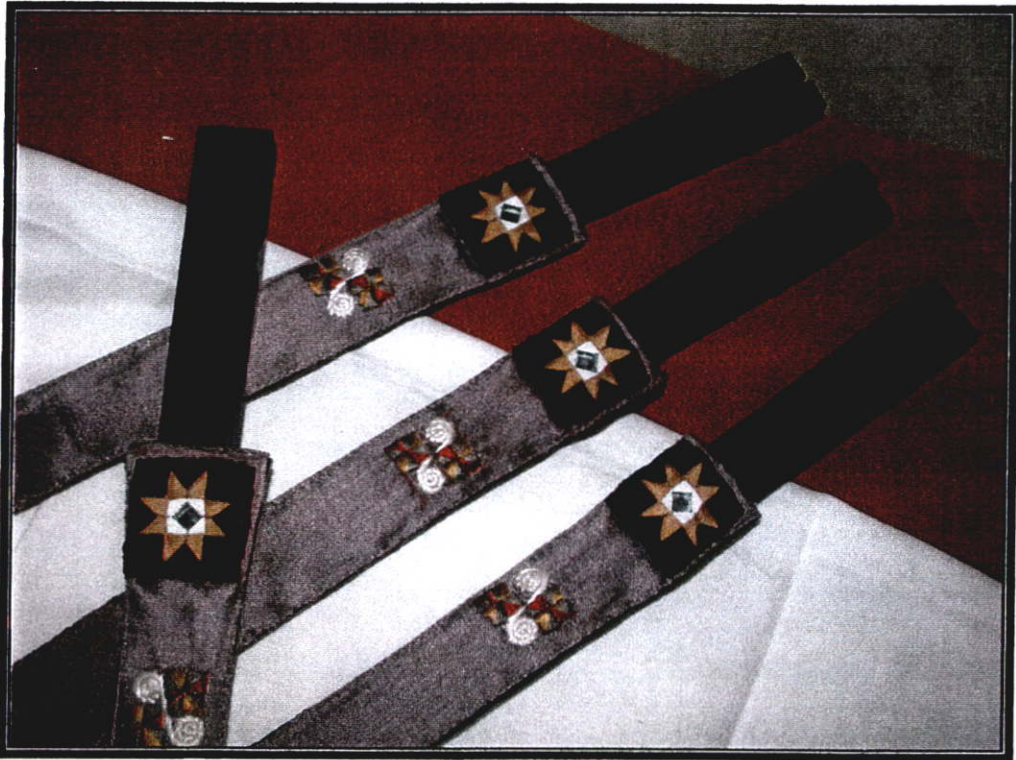
ภาพที่ 4.11 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ชุดบนโต๊ะอาหาร ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว

ภาพที่ 4.12 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ปลอกใส่กล่องกระดาษทิชชู

ภาพที่ 4.13 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ที่รองแก้ว

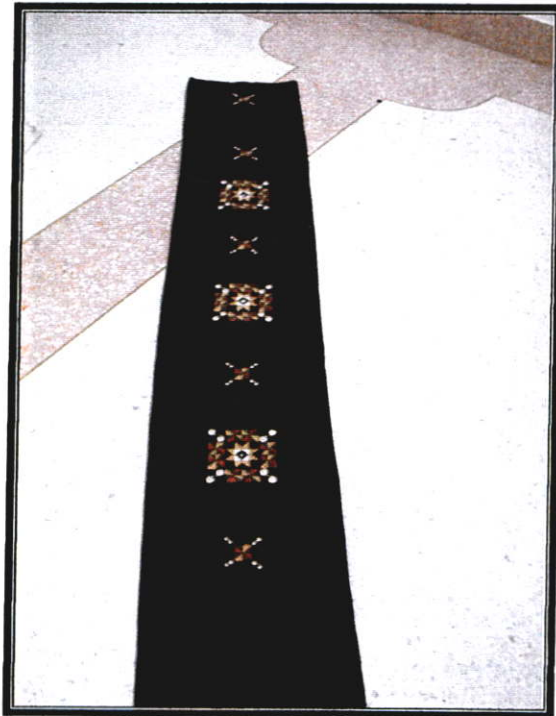
ภาพที่ 4.14 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ของใส่ตะเกียบ

ภาพที่ 4.15 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ผ้ากันเปื้อน (ผ้าเช็ดปาก)

ภาพที่ 4.16 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ผ้ารองงาน

ภาพที่ 4.17 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ผ้าคาดโต๊ะอาหาร

ภาพที่ 4.18 แสดงภาพผลิตภัณฑ์ผ้าปูโต๊ะอาหาร

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของงานหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ออกแบบและพัฒนา

5.2 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วย

1. ช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำอำเภอหนองหญ้าปล้อง ตำบลท่าตะคร้อ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 คน
2. ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ร้านเพชรบุรีพันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10 คน
3. ผู้สนใจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 200 คน

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่

1. การศึกษาลักษณะเฉพาะของงานหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

1.1 แบบสัมภาษณ์ช่างทอผ้า

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยกำหนดประเด็นของวัตถุประสงค์ในด้านการศึกษาลักษณะเฉพาะงานหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึกการสัมภาษณ์ กับช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำที่มีประสบการณ์ดังมีประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของช่างทอผ้า ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทอผ้า

2. ลักษณะเฉพาะผ้าทอชาวไทยทรงดำ ได้แก่ วัสดุที่ใช้ ขั้นตอนการผลิตรูปแบบของผ้าทอชาวไทยทรงดำและการตกแต่งผ้า

2. การศึกษาความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

2.1 แบบสอบถามกับผู้จำหน่าย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยกำหนดประเด็นของวัตถุประสงค์ในด้านความต้องการ และการผสมผสานวัสดุในท้องถิ่นหรือวัสดุสังเคราะห์กับงานหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ เพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำกับผู้จำหน่าย

3. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

3.1 แบบสอบถามกับผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านออกแบบ

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ในขั้นตอนการออกแบบและพัฒนา ในการประเมินรูปแบบทางด้านวัสดุ ด้านกรรมวิธีการผลิต และด้านการออกแบบ ก่อนการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

4. การศึกษาความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ออกแบบและพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

4.1 แบบสอบถามความคิดเห็นกับผู้สนใจ และผู้จำหน่าย ทางด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ทางด้านความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนา ประกอบด้วย ด้านความสวยงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านลักษณะเฉพาะอื่น โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอหนังสือแนะนำตัวจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขอความอนุเคราะห์กับหัวหน้ากลุ่มทอผ้าชาวไทยทรงดำ บ้านสามเรือน ตำบลท่าตะคร้อ จังหวัดเพชรบุรี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับช่างทอ และในด้านการต้องการกับผู้จำหน่าย และผู้สนใจเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก จังหวัดเพชรบุรี โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ แจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกผ้าทอชาวไทยทรงดำ วิเคราะห์ด้วยวิธีการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ เสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ และการประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

5.6 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยเป็น 4 ตอนตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาลักษณะเฉพาะของงานหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
สรุปได้ดังนี้

ช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 36-45 ปี เป็นส่วนใหญ่ ประสบการณ์ในการทอ 5-10 ปี วัสดุส่วนใหญ่ที่ใช้ทอผ้าของชาวไทยทรงดำ ได้จากฝ้าย รองลงมา เป็นไหม ย้อมด้วยคราม หรือดำ โดยมีการทอด้วยมือ และมีการตกแต่งผ้า 2 แบบ คือ การปะ และการปักที่เรียกว่า เอื้อแส่ว โดยใช้ 4 สีหลักคือ แดง ขาว เขียว และเหลืองหรือส้ม

ตอนที่ 2 การศึกษาความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาว ไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี สรุปได้ดังนี้

ผู้จำหน่ายมีความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ประเภทเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ร้อยละ 90.00 ซึ่งประกอบไปด้วย ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคาดโต๊ะ ผ้ารองจาน ที่รองแก้ว ผ้ากันเปื้อน (ผ้าเช็ดปาก) ของใส่ตะเกียบ และ ปลอกกอล่องกระดวย (ทิชชู)

ผู้จำหน่ายมีความต้องการผสมผสานวัสดุกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำของผู้จำหน่าย กระจุกมากที่สุด ร้อยละ 50.00

ตอนที่ 3 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี สรุปได้ดังนี้

การประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 3 ท่าน เลือกแบบที่จะนำมาผลิต ได้แก่ รูปแบบที่ 5 ประกอบด้วยด้านวัสดุ ด้านกรรมวิธีการผลิต และด้านการออกแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($X = 4.44$) ที่สามารถนำมาทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ได้

ตอนที่ 4 การศึกษาความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ออกแบบและพัฒนา สรุปได้ดังนี้

พบว่าผู้สนใจ และผู้จำหน่ายมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว ซึ่งประกอบไปด้วยด้านความสวยงาม ด้านหน้าที่ประโยชน์ใช้สอย ด้านแสดงลักษณะเฉพาะถิ่นมีความคิดเห็นที่พึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($X=3.79$)

5.7 อภิปรายผลการวิจัย

ช่างทอผ้าชาวไทยทรงดำส่วนใหญ่เป็นหญิง ซึ่งอายุโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 36-45 ปี มีประสบการณ์ในการทอผ้า 5-10 ปี และเป็นการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งสอดคล้องกับ นิยม ออไอศุรย์ (2538 : 112) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การสืบทอดงานศิลปผ้าทอชาวไทยทรงดำ มารดาเป็นผู้สอนให้แก่บุตร ที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี ผู้เรียนจะฝึกหัดจากของจริงที่เป็นตัวอย่างหรือซักถามจากผู้รู้ มีการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดจากเพื่อนบ้าน ซึ่งทำให้ได้แลกเปลี่ยนใหม่ การสืบทอดผ้าจึงเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นต่อไป และส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างจากการทำการเกษตรมาทอผ้า ซึ่งในสมัยแรกชาวไทยทรงดำจะมีลักษณะการแต่งกายเป็นแบบฉบับของตัวเอง แต่ในปัจจุบันจะพบการแต่งกายแบบดั้งเดิมของชาวไทยทรงดำในคนสูงอายุเท่านั้น แต่จะมีบ้างก็ในโอกาสพิเศษ เช่น เวลาประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2540:118-119) ชาวไทยทรงดำ มิได้มีเพียงเครื่องแต่งกายเป็นเครื่องบ่งบอกเผ่าพันธุ์เท่านั้น หากแต่มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอื่นๆ ที่บ่งบอกความเป็นชาวไทยทรงดำ ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางจิตใจและ

วัฒนธรรมที่ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม แต่สิ่งเหล่านี้กำลังสูญหายไปทีละน้อยๆ ตามกระแสวัฒนธรรมภายนอก

ลักษณะเฉพาะของงานหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ วัสดุและอุปกรณ์ส่วนใหญ่ที่ใช้ในการทอผ้า ได้แก่ ฝ้าย และไหม ซึ่งนิยมปลูกใช้เองในท้องถิ่น สีที่ใช้ย้อมส่วนใหญ่ได้จากสีที่ได้จากวัสดุธรรมชาติ อาทิเช่น สีครามเข้ม ได้จากต้นคราม สีที่ได้จะเป็นสีครามเข้มเกือบดำ สีเขียวได้จากต้นสมอ สีเหลืองได้จากขมิ้นและเมล็ดต้นแคแสด สีแดงได้จากครั่ง ดำได้จากผลมะเกลือ เป็นต้น และมีรูปแบบในการตกแต่งผ้า ที่เป็นเอกลักษณ์ คือ การปะและการปักผ้า ที่เรียกว่า “เอื้อแส่ว” ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ นิยม ออไอสุรย์ (2538 : 120) ที่กล่าวไว้ว่า ลวดลายของงานศิลปหัตถกรรมประเภทผ้าของชาวไทยทรงดำ พบว่ารูปแบบลวดลายการตกแต่ง ส่วนใหญ่ได้จากรูปทรงจากธรรมชาติและรูปทรงเรขาคณิต อาจเป็นเพราะถูกจำกัดทางด้านเทคนิคและวิธีการทำ แต่องค์ประกอบส่วนใหญ่มีทั้งความกลมกลืนและความขัดแย้งผสมผสานกันอยู่ด้วย เช่นการใช้สีเขียวคู่สีแดง และจากการวิเคราะห์ลวดลายของผ้าชาวไทยทรงดำ สรุปได้ว่า ความงามที่ปรากฏในลวดลาย จากการทอ การปะและปักผ้านั้น เป็นภูมิปัญญาที่ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้ในระบบ แต่เป็นสุนทรียภาพโดยธรรมชาติ ที่ผ่านการทดลองหลายวิธีการ หลายขั้นตอน หลายชั่วอายุคน จนกลายเป็นสุนทรียภาพทางความงามของกลุ่มชนชาวไทยทรงดำ โดยเฉพาะในส่วนของความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ผลิตภัณฑ์ที่สามารถขายเป็นของที่ระลึกได้ คือ เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ซึ่งประกอบด้วย ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคาดโต๊ะ ผ้ารองจาน ที่รองแก้ว ผ้ากันเปื้อน (ผ้าเช็ดปาก) ซองใส่ตะเกียบ และ ปลอกกอล่องกระดากทิชชู ซึ่งได้นำมาผสมผสานกับกระจก เพื่อเพิ่มความสวยงาม และสามารถผลิตได้แบบเบ็ดเสร็จภายในที่เดียว เพราะวัสดุที่ใช้ทำส่วนใหญ่เป็นผ้าในการตัดเย็บทั้งหมด ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และความเชี่ยวชาญในการตัดเย็บ ซึ่งตรงกับกรอบแนวคิดของ ประเสริฐ สีลรัตน (2531:15-28) กล่าวไว้ว่า แต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันด้วยสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร และวัสดุของแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน ทำให้รูปแบบที่สร้างขึ้นแตกต่างกันออกไป ตามความเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่นนั้น และจุดประสงค์ในการสร้างในรุ่นต่อๆมา อาจเปลี่ยนเป็นสร้างขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น อาจพัฒนาตัดแปลงไปบ้างเพื่อความเหมาะสมกับสภาพกาล แต่รูปลักษณะส่วนใหญ่ยังคงแสดงให้เห็นบุคลิกลักษณะทางวัฒนธรรมของชาติหรือท้องถิ่นอย่างเด่นชัด

ซึ่งประกอบไปด้วยความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย และลักษณะเฉพาะถิ่น เพราะรูปแบบลวดลายที่ประยุกต์และผสมผสานกันนั้นมีความมีสวยงามแต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งในปัจจุบันของที่ระลึกมีส่วนใหญ่ผูกพันกับค่านิยม และรสนิยมของคนอยู่มาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเสริฐ สีลรัตน (2531:73) ที่ว่าค่านิยม อาจหมายถึงความสนใจ ความพึงพอใจ ความชอบ ความนิยม หรือความรู้สึกอื่นๆที่มีต่อผลผลิตที่ได้ และคุณค่าในการนำไปใช้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวกำหนดความต้องการของตลาด

5.8 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าชาวไททรงดำ จังหวัดเพชรบุรีในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าชาวไททรงดำในครั้งนี้เพื่อเป็นกรณีศึกษาในการประยุกต์งานหัตถกรรมอื่นๆ เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยการนำเอาเอกลักษณ์ของกลุ่มชนนั้นๆ มาออกแบบโดยคำนึงถึงกระบวนการผลิต และวัสดุที่มีในท้องถิ่น และออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และต้นทุนในการผลิต เป็นต้น

1.2 เป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นๆ อีก เช่น ของประดับตกแต่ง ของใช้ในสำนักงาน และอื่นๆ โดยคำนึงถึงขั้นตอนกรรมวิธีการผลิต การออกแบบ และการรักษาไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะถิ่น

1.3 ควรมีการนำรูปแบบที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาผลงานผลิตภัณฑ์อื่นๆ อีก เพื่อดูลักษณะความเหมาะสมในการออกแบบและพัฒนาอยู่บนผลิตภัณฑ์อื่นๆ โดยมีการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติแก่ชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อกาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกกับงานหัตถกรรมของกลุ่มชนชาวไทยอื่นๆ ที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นต่อไป เพื่อเป็นการยกระดับงานหัตถกรรมสู่ระดับสากล และเพื่อเป็นการดำรงรักษาไว้

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางในการออกแบบที่สอดคล้องกับการผลิตที่เหมาะสมแก่ชุมชนนั้นๆ เพื่อสามารถผลิตแบบครบวงจรได้ในที่ๆ เดียว เพื่อลดต้นทุนในการเคลื่อนย้ายและระยะเวลาในการผลิต

2.3 ควรมีการออกแบบที่ส่งเสริมการใช้วัสดุที่ได้จากธรรมชาติ เช่น สีที่ใช้ในการย้อม หรืออื่นๆ ที่สามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษา

2.4 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกควรตระหนักถึงความสำคัญในการควบคุมคุณภาพที่ได้ เช่น การขึ้นรูป การตัดเย็บต่างๆ ให้มีความสวยงามและมีความปราณีต และเป็นที่ยอมรับของตลาดในประเทศและต่างประเทศ

2.5 ควรมีการจัดหน่วยงานขึ้นมาสนับสนุนและให้ความรู้แก่ชุมชนแบบครบวงจร ทั้งทางด้านการตลาด การผลิต และการบริหารจัดการกลุ่ม และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.6 ควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ควบคู่กับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์และเป็นการส่งเสริมด้านการตลาดอีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสภาผู้แทนราษฎร.2542.การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์พื้นบ้านไทยให้ได้เปรียบในเชิงแข่งขัน กรณีผ้าทอพื้นเมืองกับอาหารแปรรูปพื้นบ้าน.กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.กรุงเทพฯ
- โครงการพัฒนาผ้าทอพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ.2543.ผ้าทอพื้นเมืองในภาคกลาง. อมรินทร์พริ้นติ้ง.กรุงเทพฯ
- ธีระชัย สุขสด.2544.การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.กรุงเทพฯ
- นิยม ออไอศูรย์.2538. “การศึกษาการสืบทอดศิลปะผ้าทอ ของกลุ่มชนไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี”.วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์ สาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ สีรัตน์นา.2531.ของที่ระลึก. โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.กรุงเทพฯ
- มนู อุคมเวชและคณะ.2524.ผ้าไทดำกับการอพยพ.อัคราเนาสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรม.2542.สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 6.สยามเพรส แมนเนจเม้นท์.กรุงเทพฯ
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรม.2542.สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14.สยามเพรส แมนเนจเม้นท์.กรุงเทพฯ
- เลอสม สถาปิตานนท์.2537.การออกแบบคืออะไร.49 กราฟฟิค แอนด์ ฟั้มบลิคชั่นส์.กรุงเทพฯ
- วรวิทย์ องค์ครุฑรักษา.2536. “กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการปักผ้าของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านห้วยแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย.” วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์ สาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ.2540.มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน.เอส พี เอฟ พริ้นติ้งกรุ๊ป. กรุงเทพฯ
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ.2538.ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน.ดันอ้อ แกรมมี.กรุงเทพฯ
- สมทรง บุญพัฒน์.2540.สารานุกรมชาติพันธุ์ไทยโพ่ง.สหธรรมมิก.กรุงเทพฯ
- สารคดี.2544.เพชรบุรี.สารคดี.กรุงเทพฯ

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หน่วยบัณฑิตศึกษา งานทะเบียน โทร. 3692

ที่ ศธ 0524.04/ 0026

วันที่ 23 กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.ศุภชัย ภูพัฒน์

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กัตตบุบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก จากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นางสาวอัจฉิมา กัตตบุบผา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แบบ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หน่วยบัณฑิตศึกษา งานทะเบียน โทร. 3692

ที่ ศธ 0524.04/ 0026

วันที่ 23 กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.นิรัช สูดังษ์

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แนบบรรณสารและแบบสังเกตเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(นายณรงค์ นิยมสาร)

รองอธิการบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หน่วยบัณฑิตศึกษา งานทะเบียน โทร. 3692

ที่ ศธ 0524.04/ 0466

วันที่ 27 กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์พิสุทธิ์ สิริพันธ์

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แบบสอบถาม เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หน่วยบัณฑิตศึกษา งานทะเบียน โทร. 3692

ที่ ศธ 0524.04/ 0026

วันที่ 23 กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์สุภาภรณ์ บุรีคำ

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์
อุตสาหกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก
จากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ
การวิจัยว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้
การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แบบ
แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

ที่ สธ 0524.04/ 0465

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๕๗ สิงหาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์พีรยา สระระมาลา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัยดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 3264325

ภาคผนวก ข

หนังสือขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจการออกแบบ

ที่ ศธ 0524.04/ 5048

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

22 พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแบบสอบถามรูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์เพียว อุ่นศิริ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อการวิจัย

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี"

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแบบสอบถามรูปแบบผลิตภัณฑ์ดังที่แนบมา พร้อมนี้ว่ามีความความถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของนางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)
รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-326-4325

ที่ ศธ 0524.04/ **5048**

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๑๑ พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแบบสอบถามรูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์สุปรียา สุธรรมธารีกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อการวิจัย

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาด
กระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอ
ชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี"

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแบบสอบถามรูปแบบผลิตภัณฑ์ดังที่แนบมา
พร้อมนี้ว่ามีความความถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการประเมินของท่านจะช่วยในงานวิจัย
ของนางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็น
อย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)
รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-326-4325

ที่ ศธ 0524.04/ 5048

คณะกรรมการอุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

เรื่อง ขอแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อการวิจัย

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี”

คณะกรรมการอุตสาหกรรม เห็นว่า อาจารย์เพียงจิตต์ มาประจง เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าว จึงขออนุญาตแต่งตั้งให้ อาจารย์เพียงจิตต์ มาประจง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแบบสอบถามรูปแบบผลิตภัณฑ์ตามที่แนบมาพร้อมนี้ว่าความถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของ นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-326-4325

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ใช้เครื่องมือในการทำวิจัย

ที่ ศธ 0524.04/ 1083

คณะกรรมการผู้ค้ำจุน

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

3๐ กันยายน 2546

เรื่อง ขออนุญาตให้แก่นักศึกษา

เรียน หัวหน้ากลุ่มทอผ้าบ้านสามเรือน (คุณบุญนาค เนียมเต็ม)

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มีความประสงค์จะขอถ่ายภาพผ้าทอชาวไทยทรงดำ ขอสัมภาษณ์ท่าน เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ” และขอแจกแบบสอบถามกับพนักงานในสถานประกอบการของท่าน เพื่อประกอบการจัดเตรียมวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี”

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 0-2326-4325

ที่ ศธ 0524.04/ 1083

คณะกรรมการผู้ทดสอบมาตรฐาน,
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

3- กันยายน 2546

เรื่อง ขอลาอนุเคราะห์ให้นักศึกษา

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ (คุณสมศรี สาตร์พันธุ์)

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กัดบวบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มีความประสงค์จะขอถ่ายภาพผ้าทอชาวไทยทรงดำ และขอแจกแบบสอบถามกับพนักงานในสถานประกอบการของท่าน เพื่อประกอบการจัดเตรียมวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี”

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 0-2326-4325

ที่ ศธ 0524.04/ 1083

คณะกรรมการผู้ค้ำจุนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๓๐ กันยายน 2546

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษา

เรียน เจ้าของบริษัท เพชรบุรีภัณฑ์ (คุณราฟิง เอี่ยมสุคนธ์)

ด้วย นางสาวอัจฉิมา กลัดบุบผา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มีความประสงค์จะขอถ่ายภาพผ้าทอชาวไทยทรงดำ และขอแจกแบบสอบถามกับพนักงานในสถานประกอบการของท่าน เพื่อประกอบการจัดเตรียมวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี”

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

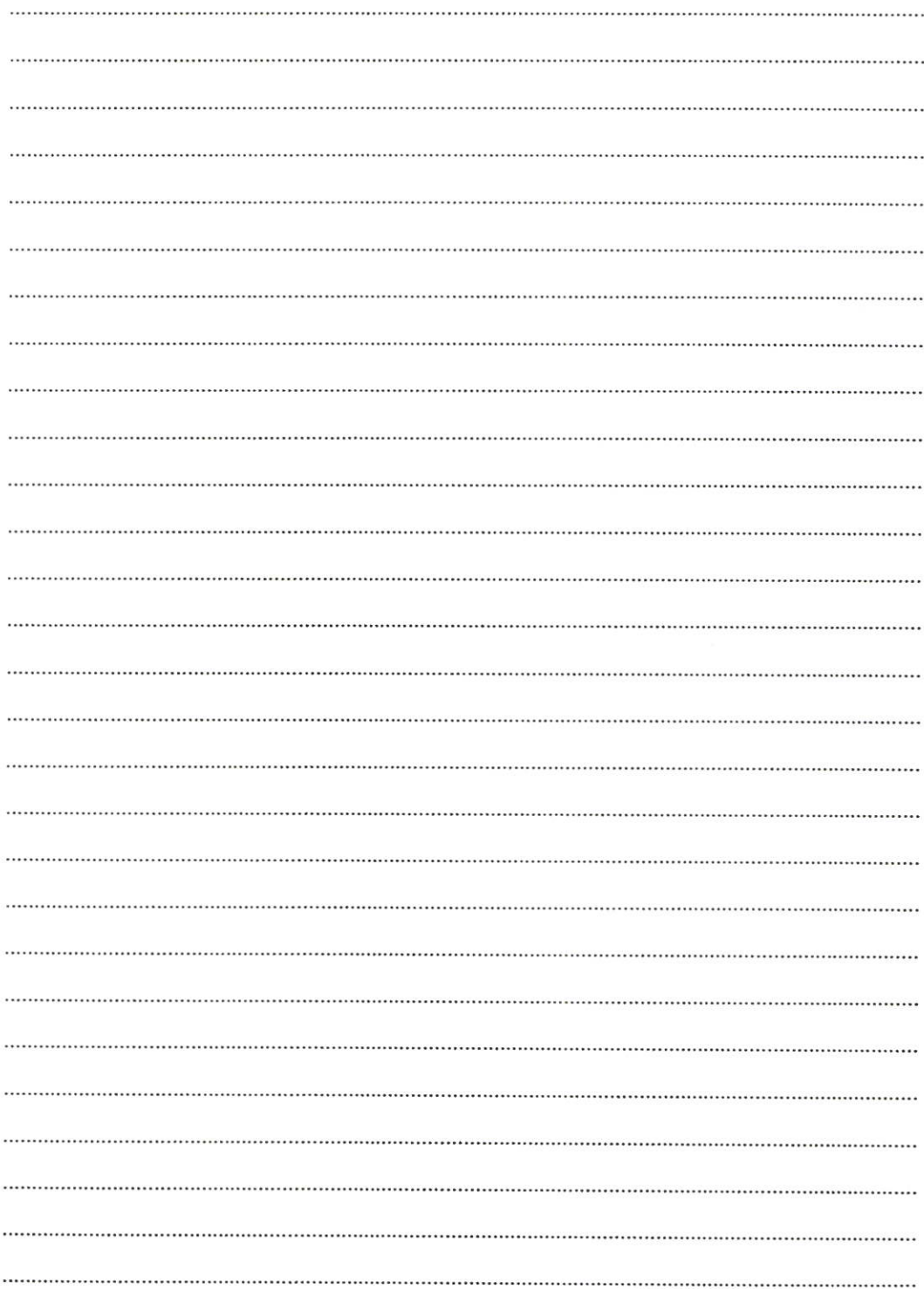
หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 0-2326-4325

ภาคผนวก ง

เครื่องมือการศึกษาลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมผ้าทอชาวไทยทรงดำ
เครื่องมือการศึกษาคำอธิบายรูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก
จากผ้าทอชาวไทยทรงดำ กับผู้จำหน่าย
เครื่องมือการศึกษารูปแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก
จากผ้าทอชาวไทยทรงดำ กับ ผู้ทรงคุณวุฒิ
เครื่องมือการศึกษาคำอธิบายความคิดเห็นของผู้สนใจและผู้จำหน่ายที่มีต่อ
ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
ของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ

แบบสอบถามความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก

จากผ้าทอชาวไทยทรงดำของผู้จำหน่าย

การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ
จังหวัดเพชรบุรี

ข้อมูลความต้องการประเภทผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ประเภทของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจาก
ผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ตรงกับความต้องการของท่านเพียงข้อเดียว

1. ประเภทเครื่องแต่งกาย

- หญิง
 - เสื้อ , กระโปรง , ผ้าพันคอ , กระเป๋า , หมวก
 - เสื้อ , กางเกง , ผ้าพันคอ , กระเป๋า , หมวก
- ชาย
 - เสื้อ , กางเกง , เนกไท , เข็มขัด

2. ประเภทเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ประกอบด้วย

ผ้าปูโต๊ะ , ที่รองแก้ว , ผ้ารองจาน , ชองใส่ตะเกียบ , ผ้ากันเปื้อน(ผ้าเช็ดปาก) ,
ปลอกหุ้มกล่องกระดาษ (ทิชชู)

3. ประเภทของใช้สำนักงาน ประกอบด้วย

สมุดบันทึก , กล่องใส่นามบัตร , กล่องใส่ปากกา / ชองใส่ปากกา , แผ่นรองทำงาน
แฟ้ม , ที่เก็บที่เก็บเอกสารและซองจดหมาย , กระเป๋าใส่ซีดี

4. ประเภทของประดับตกแต่ง (ตอบเพียงข้อเดียว)

- โคมไฟ
- ชุดเครื่องนอน ประกอบด้วย ผ้าปูที่นอน , ปลอกหมอนหนุน , ปลอก
หมอนข้าง
- ฉากกั้นห้อง
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

แบบสอบถามความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก
จากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ผสมผสานร่วมกับวัสดุอื่น ได้แก่ โลหะเงิน กระจก กะลา ของ
ผู้จำหน่าย
การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ
จังหวัดเพชรบุรี

.....
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุดโดยมี
ความหมายของระดับค่าความต้องการ ดังนี้

5	หมายถึง	มีความต้องการในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความต้องการในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความต้องการในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความต้องการในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความต้องการในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
1.	ผ้าทอชาวไทยทรงดำร่วมกับโลหะเงิน					
2.	ผ้าทอชาวไทยทรงดำร่วมกับกระจก					
3.	ผ้าทอชาวไทยทรงดำร่วมกับกะลา					

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง
นางสาวอัจฉิมา กัลลบุบผา
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แบบสอบถามประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก จากผ้าทอชาวไทยทรงดำ

การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ
จังหวัดเพชรบุรี

ประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ ที่ออกแบบกับผู้ทรงคุณวุฒิ
กำลัง

แบบสอบถามนี้เป็นการถามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ ถึงความ
เหมาะสม ของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ได้ทำการออกแบบ เพื่อ
ประเมินด้านวัสดุ ด้านกรรมวิธีการผลิต และด้านการออกแบบ

โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อว่าท่านมีความคิดเห็นอย่างไร แล้วทำเครื่องหมาย✓ ลง
ในช่องระดับความเหมาะสมที่กำหนดไว้ในตอนท้ายของข้อความนั้นๆ ให้ตรงกับระดับความ
เหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยเลือกเพียงข้อเดียวตามระดับความเหมาะสม
ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด
มาก	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมาก
ปานกลาง	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
น้อย	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รูปแบบเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย✓....

ความหมาย

1. **ด้านวัสดุ** คือ ฝ้ายที่ทอขึ้นในท้องถิ่นและนำมาผสมผสานกับวัสดุท้องถิ่นอื่นๆ หรือวัสดุสังเคราะห์ ได้อย่างเหมาะสม
2. **ด้านกรรมวิธีการผลิต** คือ ความสามารถในการผลิตรูปแบบต่างๆ ได้ตามความชำนาญของช่าง โดยใช้วิธีแบบดั้งเดิมผสมผสานกับการใช้เครื่องทุ่นแรงในการผลิต
3. **ด้านการออกแบบ** คือ เป็นรูปแบบที่มีลักษณะแสดงลักษณะเฉพาะถิ่นและการพัฒนารูปแบบให้ เป็นไปตามความต้องการ โดยมีมุ่งประโยชน์ใช้สอยและความสวยงามเพื่อจุดมุ่งหมายทางการตลาด

ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านวัสดุ					
- ฝ้ายที่ทอในท้องถิ่นออกแบบร่วมกับวัสดุอื่น ได้อย่างเหมาะสม
- รูปแบบเหมาะสมกับวัสดุที่ใช้
2. ด้านกรรมวิธีการผลิต					
- รูปแบบง่ายต่อการผลิต
- สามารถผลิตได้ในระบบอุตสาหกรรมครัวเรือน
3. ด้านการออกแบบ					
- รูปแบบมีความสวยงามและประโยชน์ใช้สอย
- ง่ายต่อการบำรุงรักษา
- แสดงลักษณะเฉพาะถิ่น
- ง่ายต่อการนำพา

**แบบสอบถามประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์นวัตกรรมของที่ระลึก
จากผ้าทอชาวไทยทรงดำ
การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ
จังหวัดเพชรบุรี**

**ประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์นวัตกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ออกแบบ
คำชี้แจง**

แบบสอบถามนี้เป็นการถามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ ถึงความเหมาะสม ความต้องการผลิตภัณฑ์นวัตกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ได้ทำการออกแบบ เพื่อประเมินทางด้านความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย และลักษณะเฉพาะถิ่น โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 4 ข้อ
2. แบบสอบถามประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาจำนวน 3 ข้อ

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง
นางสาว สิริฉลัญญ์ ศิริพันธ์บุปผา
สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับท่านมากที่สุด

1. เพศ ชาย

หญิง

2. ปัจจุบันท่านอายุ

น้อยกว่า 25 ปี

25-30 ปี

30-35 ปี

35-40 ปี

40-45 ปี

45 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

รับราชการ

พนักงานรัฐวิสาหกิจ

พนักงานบริษัท

ค้าขาย

รับจ้างทั่วไป

แม่บ้าน / พ่อบ้าน

อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. รายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า 6,000 บาท

6,001-10,000 บาท

10,001-15,000 บาท

15,001-20,000 บาท

20,001-25,000 บาท

25,001 บาทขึ้นไป

อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อว่าท่านกับผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่มีความคิดเห็นอย่างไร แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่กำหนดไว้ในตอนท้ายของข้อความนั้นๆ ให้ตรงกับระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยเลือกเพียงข้อเดียวตามระดับความเหมาะสม ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด
มาก	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมาก
ปานกลาง	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
น้อย	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

ความหมาย

1. ด้านความสวยงาม หมายถึง ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกที่มีความสวยงามเกิดความประทับใจ
2. ด้านประโยชน์ใช้สอย หมายถึง ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึก เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย
3. ด้านแสดงลักษณะเฉพาะถิ่น คือ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกมีรูปแบบและลวดลายแฝงด้วยลักษณะเฉพาะถิ่น บ่งบอกลักษณะของกลุ่มชน

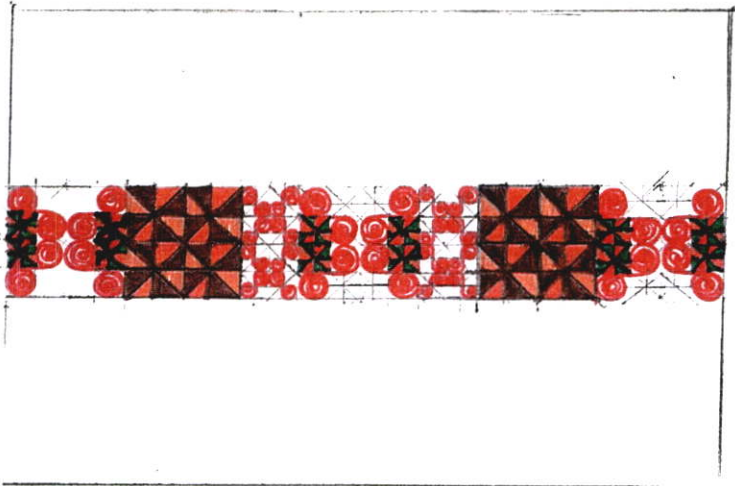
ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านความสวยงาม					
- รูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม
- นำลวดลายมาใช้ในการจัดวางได้อย่างเหมาะสมบนผลิตภัณฑ์
- ความพึงพอใจในรูปแบบ
2. ด้านหน้าที่ประโยชน์ใช้สอย					
- รูปแบบผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย
3. ด้านแสดงลักษณะเฉพาะถิ่น					
- ลวดลายและรูปแบบแสดงลักษณะเฉพาะถิ่น

ภาคผนวก จ

การออกแบบ (Sketch Design)

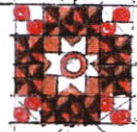
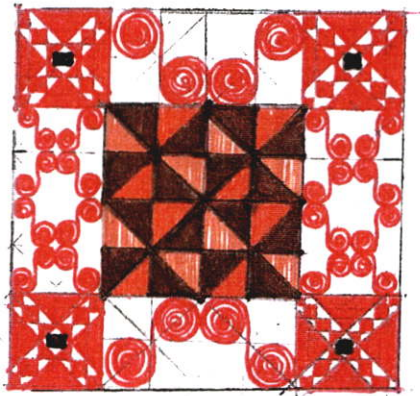
เขียนแบบเพื่อการผลิต (Working Drawing)

ἄλκιμος

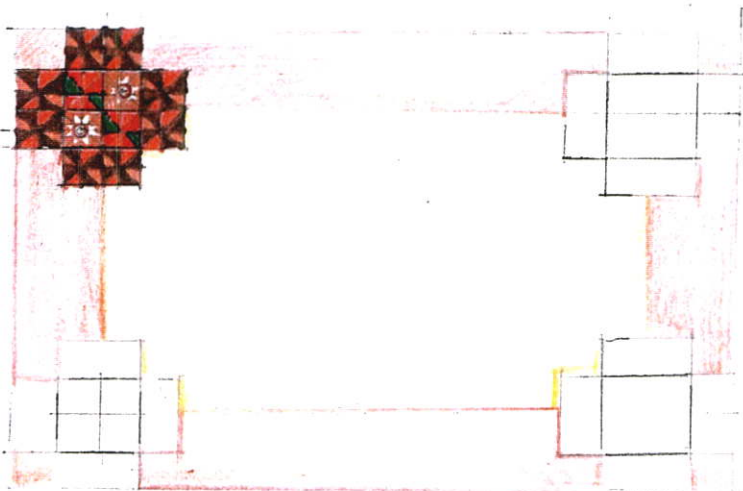

ἄλκιμος (BANNER)

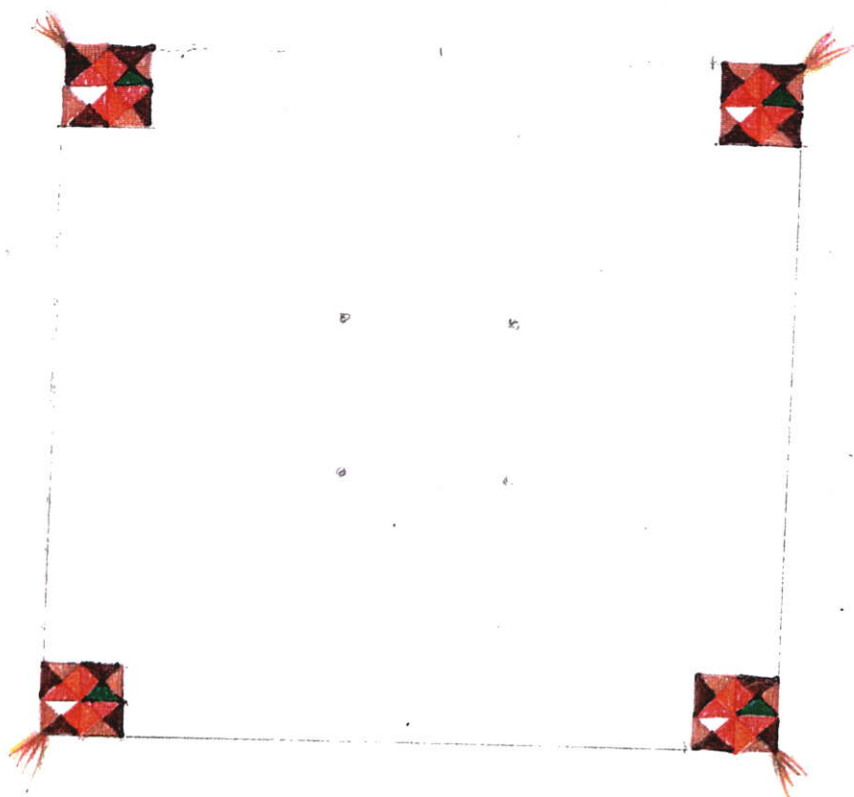
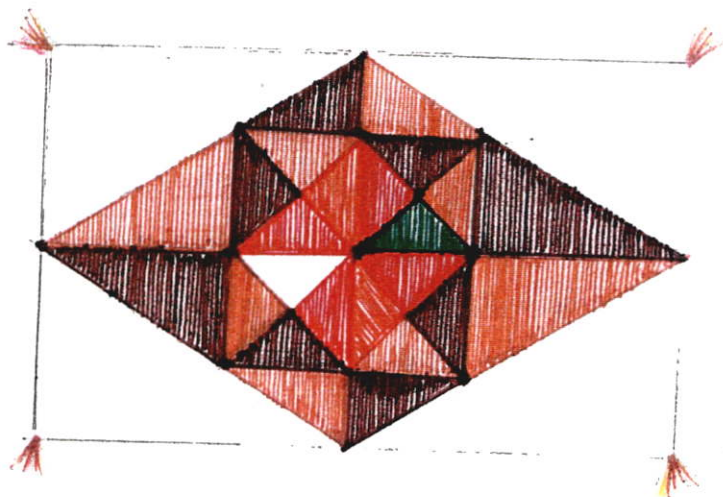
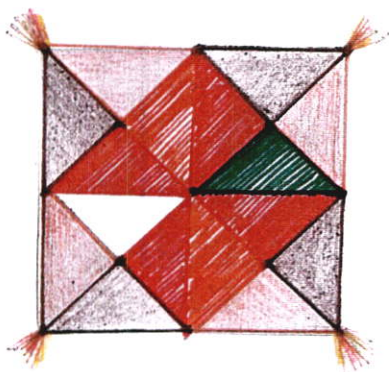
ἄλκιμος

ἄλκιμος / ἄλκιμος

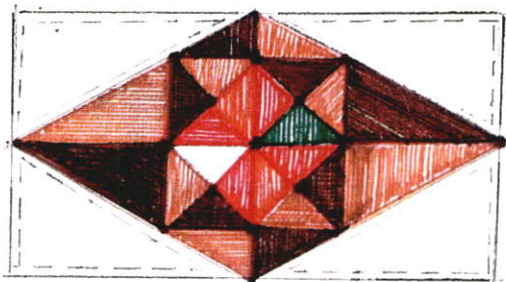

ἄλκιμος

© ๕๕/๕๕

- ๑๐๕๕๕๕๕๕๕ + ๑๕๕๕๕๕๕๕๕
- ๕๕๕๕ + ๕๕๕๕ (๕๕๕๕๕๕, ๕๕๕๕๕๕)
- ๕๕๕๕๕๕๕๕๕๕ ๕๕๕, ๕๕๕, ๕๕
- ๕๕๕๕ (overlapping Relati)

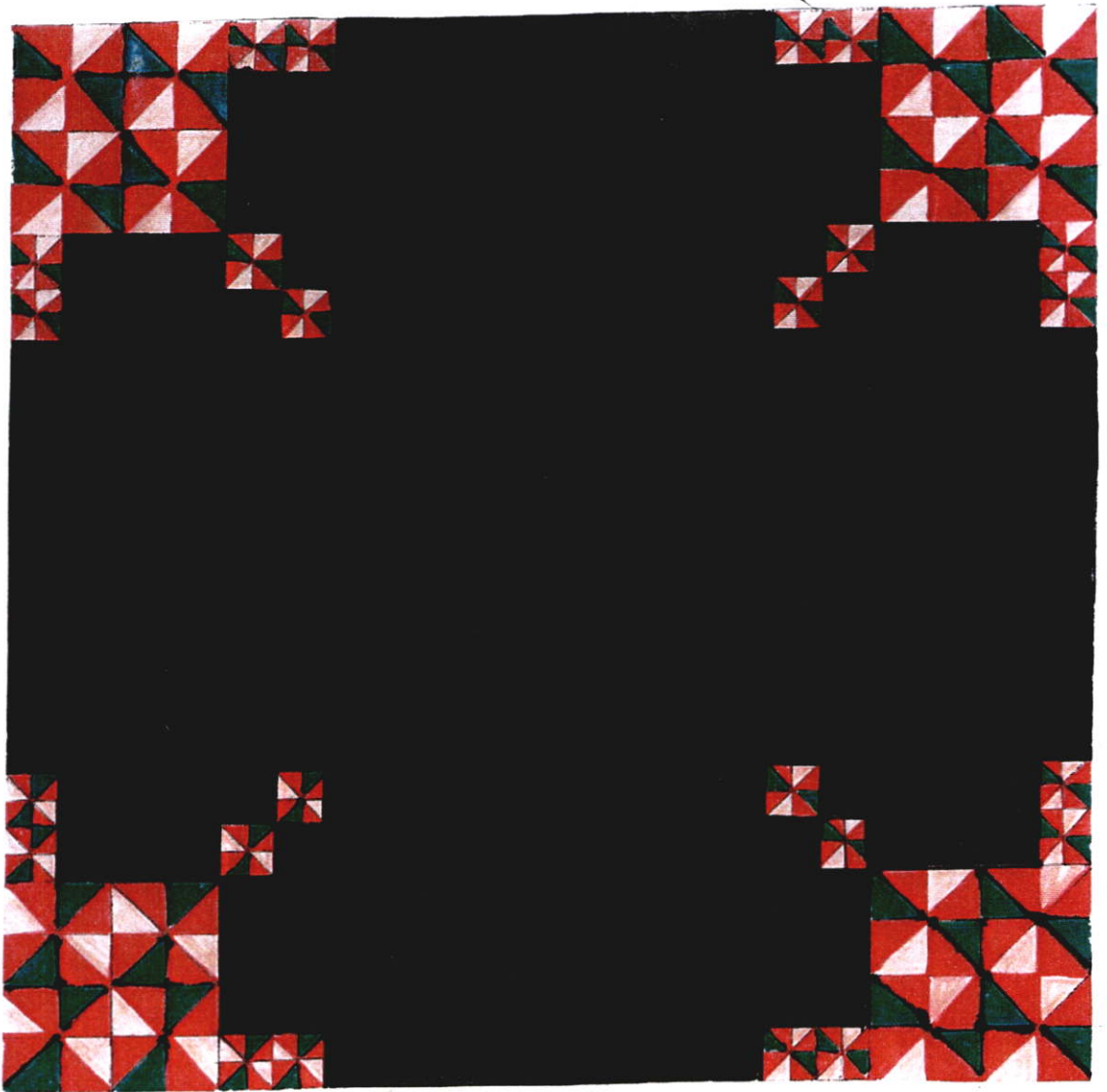

๕๕๕๕๕๕

✂ 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200

✂ 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200

✂ 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200

L
SIDE

တောအိမ်၊ ဂျင်နီရယ်ကော့စ်ဝှေ့တီ

- ဒီပုံကွက်ကိုထုတ်ပေး EDGE IN CONTACT

တော၊ မြေကလေး၊ ဝှေ့၊ ကိုရောင်ပျောက်

© ဒုန်းကုမ္ပဏီ

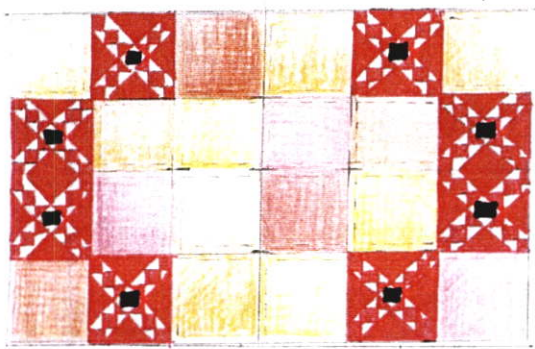
- ဝှေ့ကွက်ကိုထုတ်ပေး

- ဝှေ့ကွက်

- တောအိမ်၊ ဂျင်နီရယ်ကော့စ်ဝှေ့တီ

- ဝှေ့ကွက်ကိုထုတ်ပေး (Corner to corner)

- တောအိမ်၊ ဂျင်နီရယ်ကော့စ်ဝှေ့တီ (Side to side)

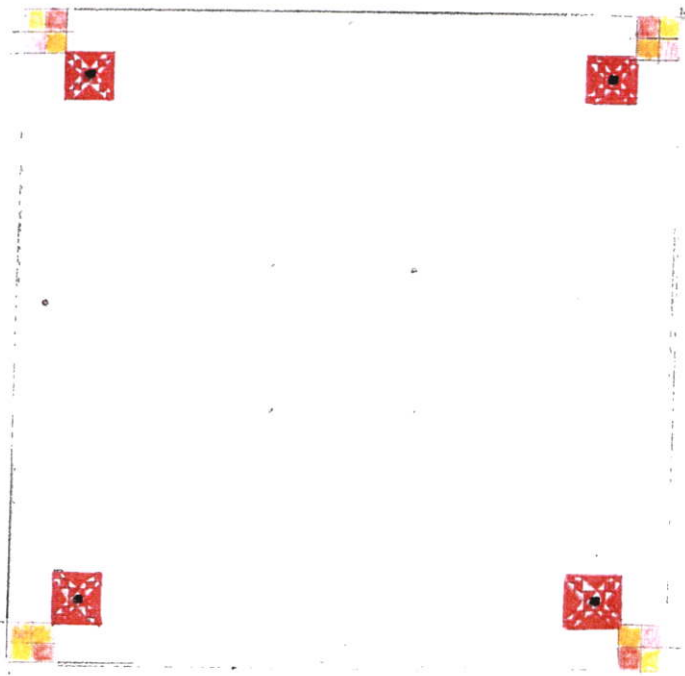
Back side

Handwritten notes in Thai script, including 'ด้านหลัง' (Back side) and 'ลายดอกไม้' (Flower pattern).

Handwritten note in Thai script.

Handwritten note in Thai script.

Handwritten note in Thai script.

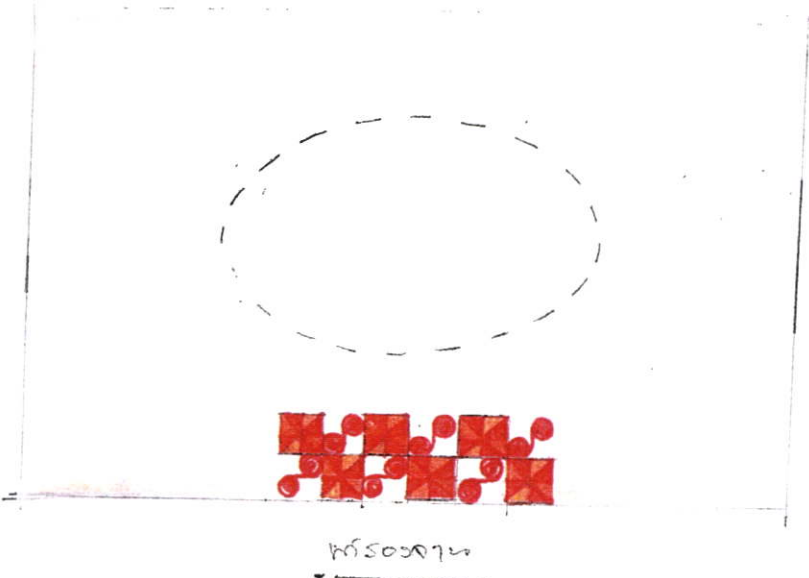
Front side

Materials

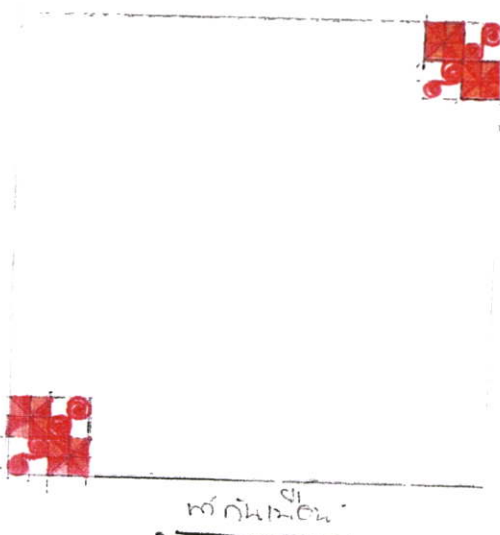
- ผ้าฝ้ายสีต่างๆ (Cotton fabric in various colors)
- กรรไกร + เข็ม (Scissors + Needle)
- เข็มเย็บผ้า (Sewing machine)
- เข็มเย็บมือ (Hand sewing needle)

- สีใหม่ (แดง, ส้ม, เหลือง)

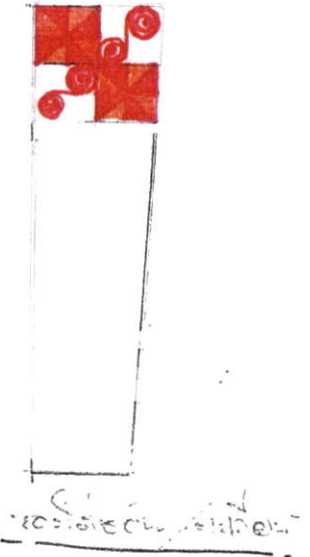
- ลวดลายประกอบแบบ ซุมมา:ซุม (CORNER TO CORNER)

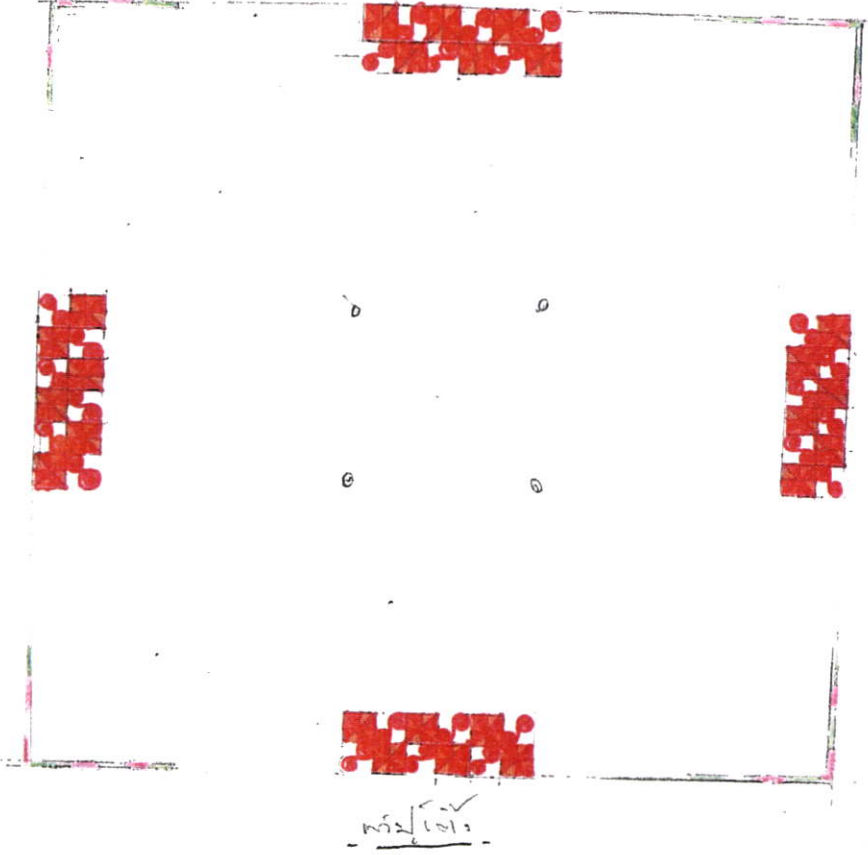
หน้า

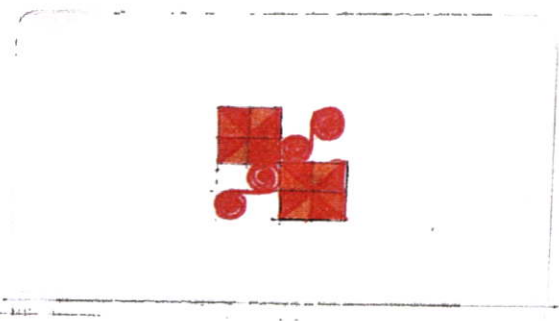
หลัง

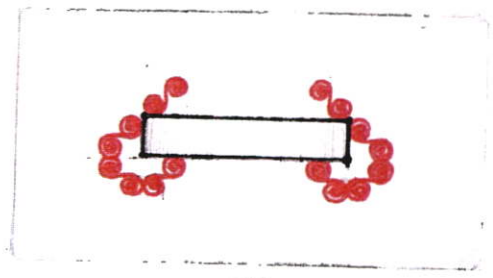
ซ้าย

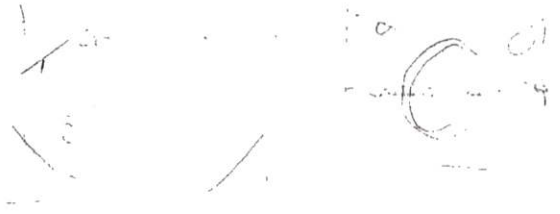
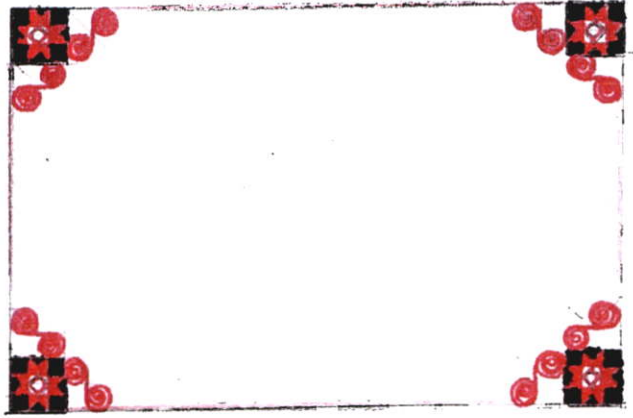
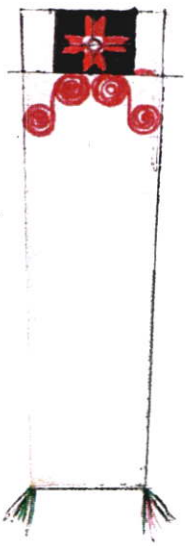
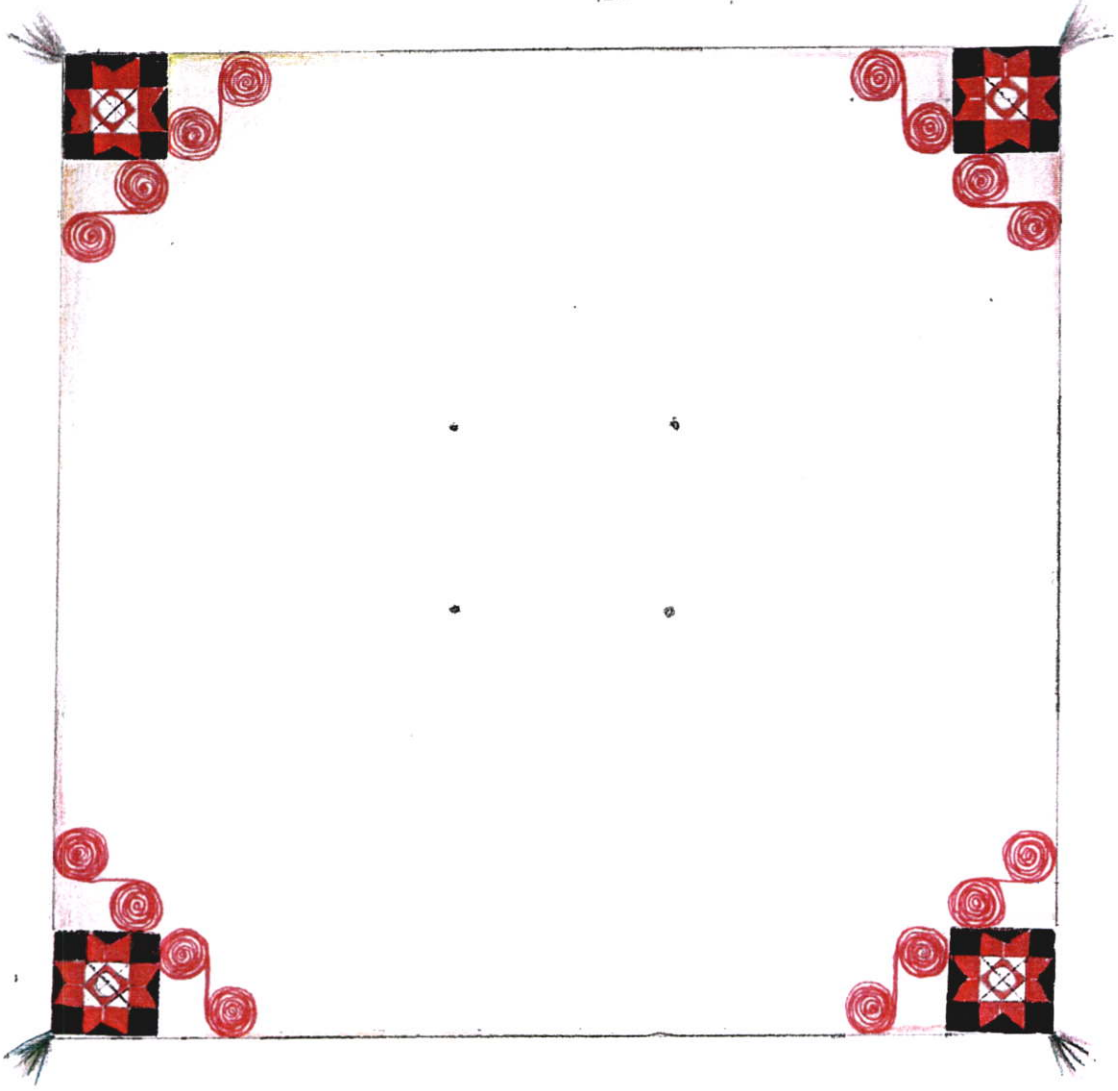
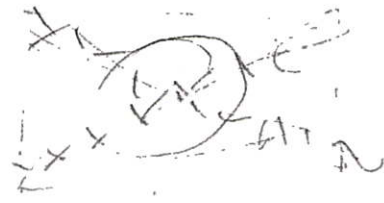
ขวา

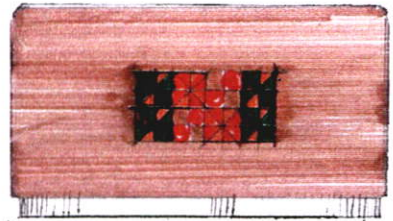
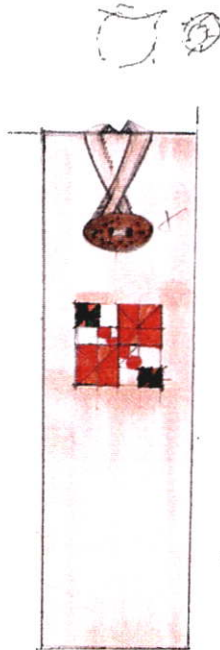
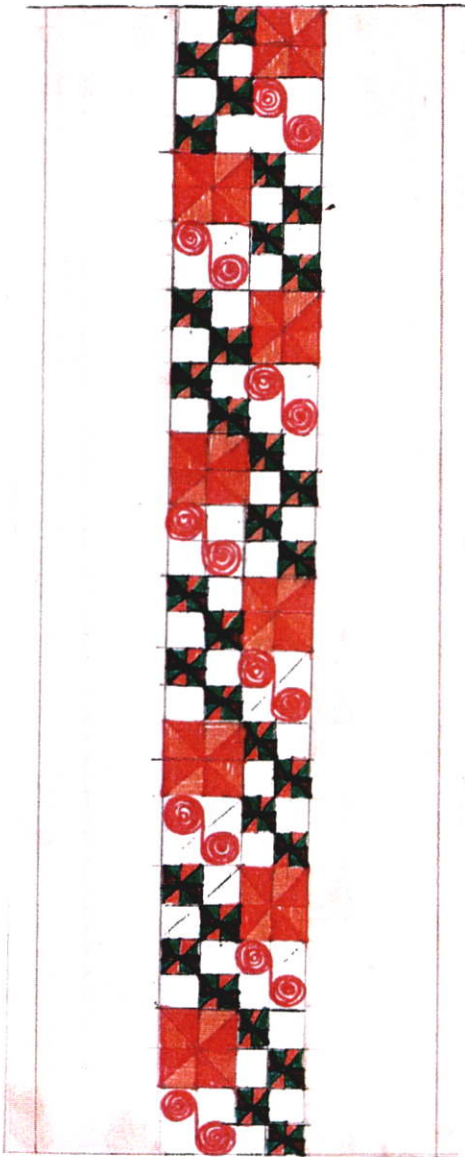
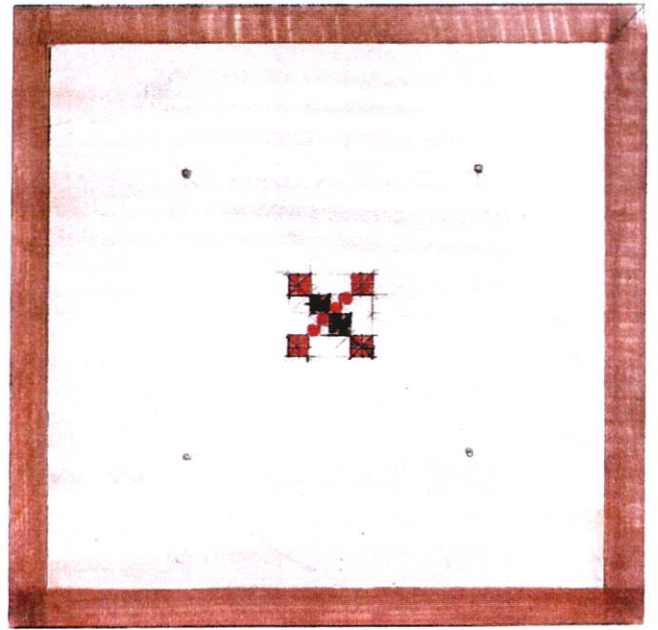
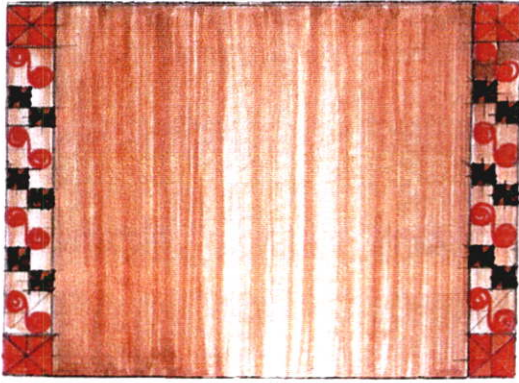

FRONT

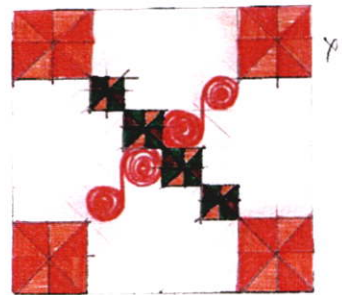

SIDE

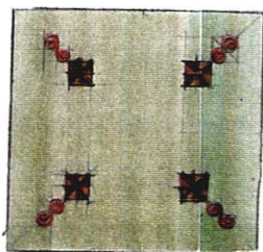
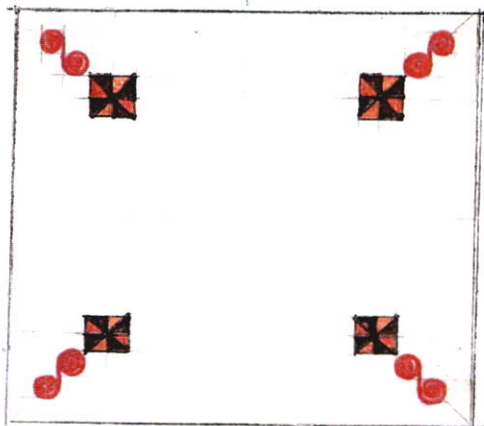
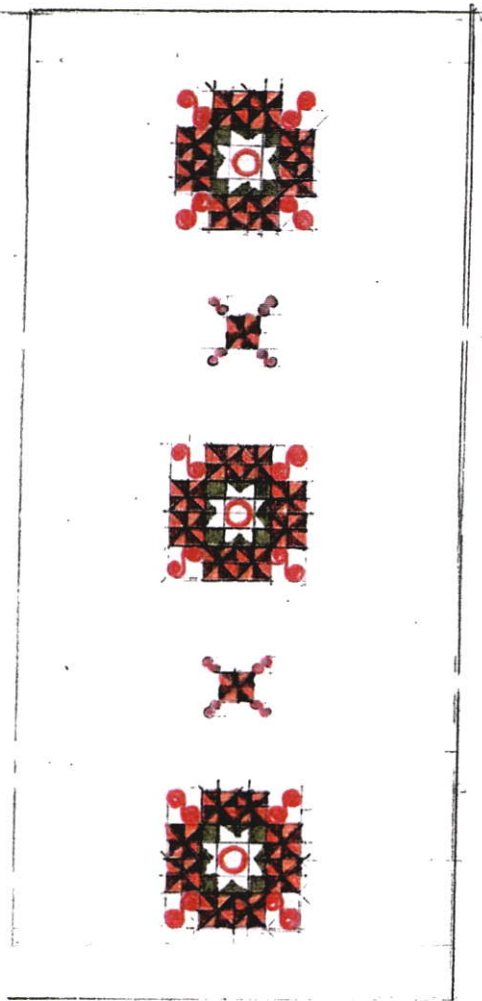
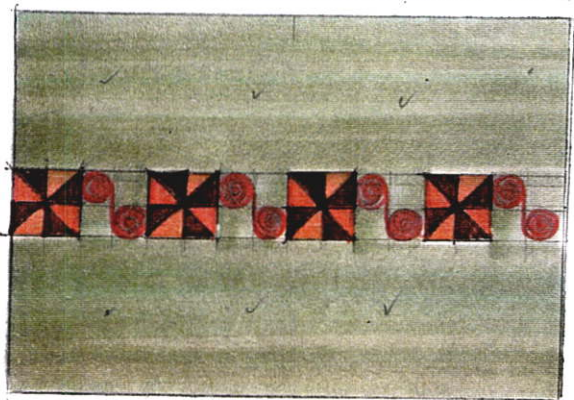
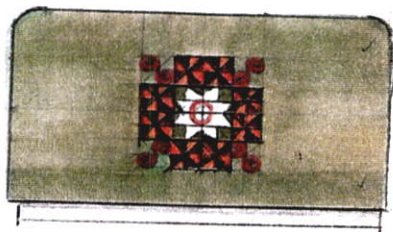
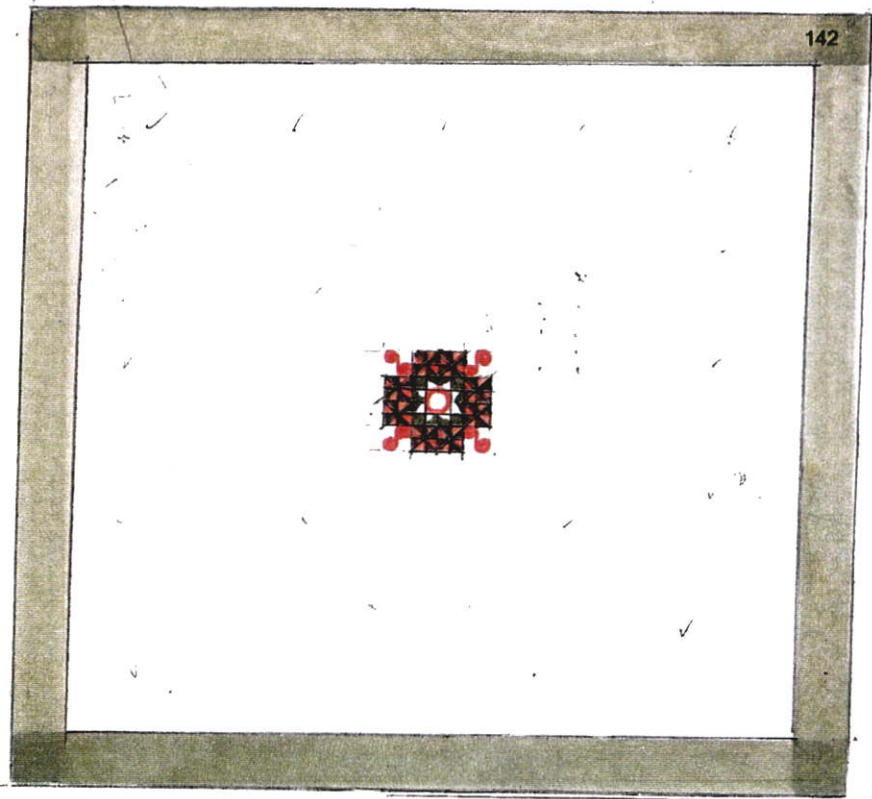

ethnicity

70

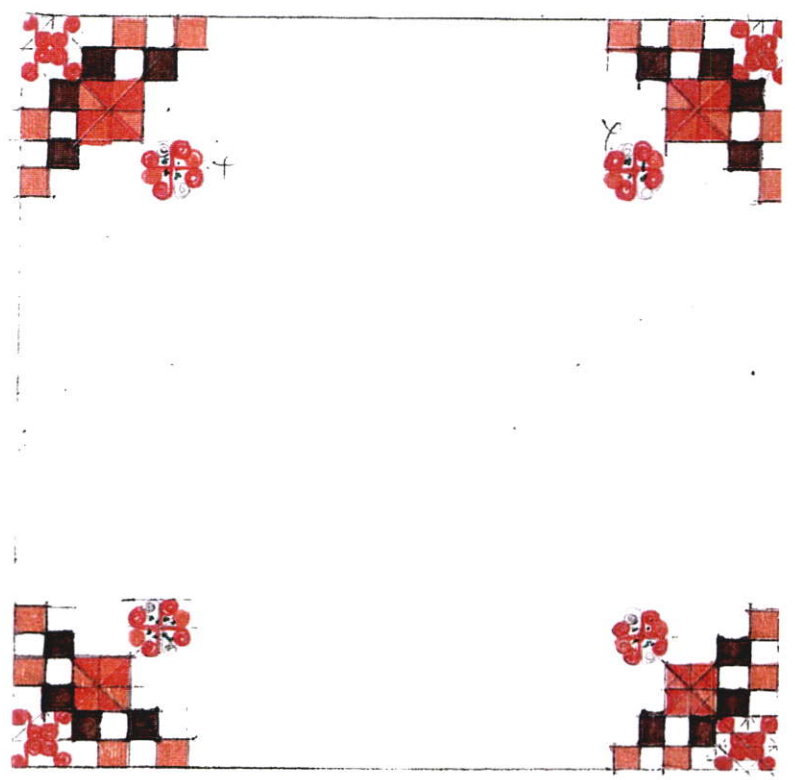
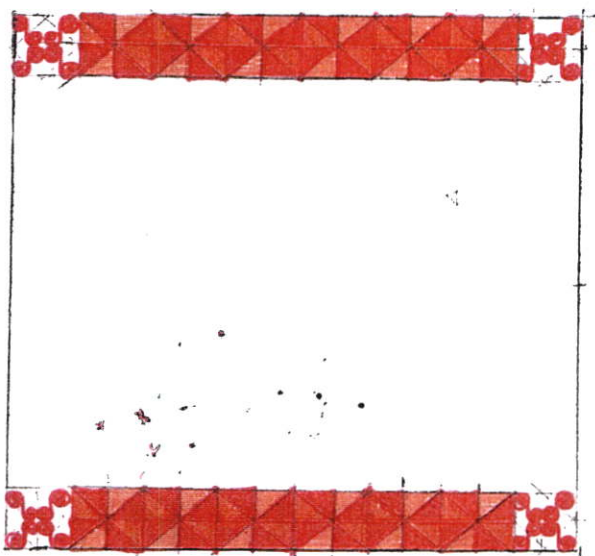
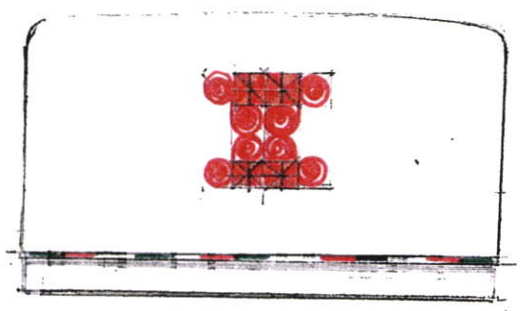
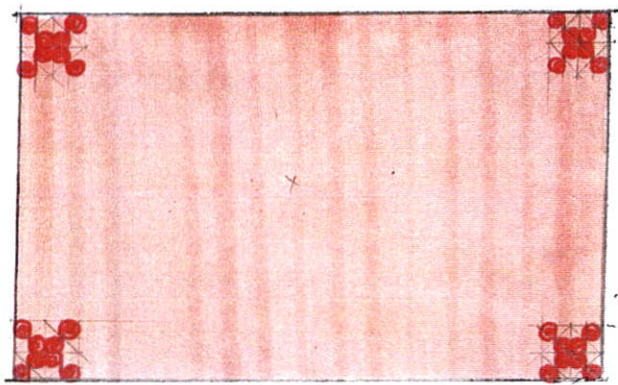
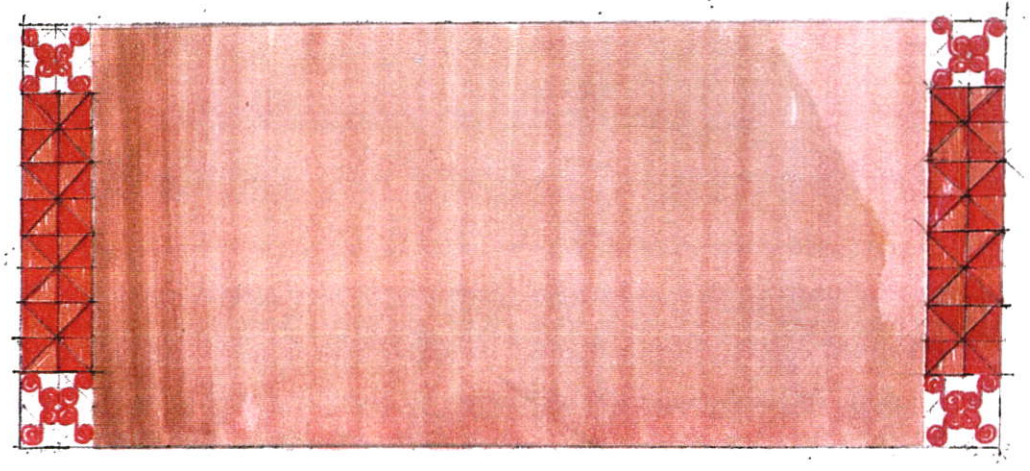
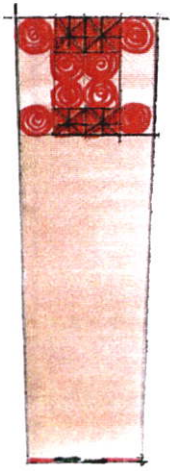
၅၂၀၂၂

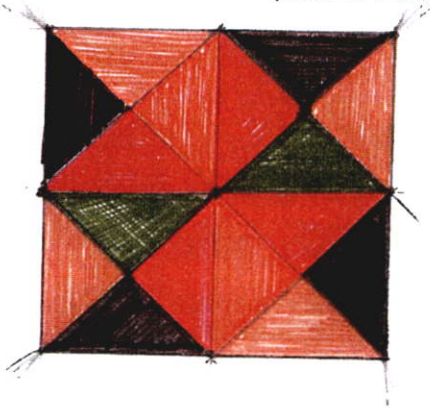
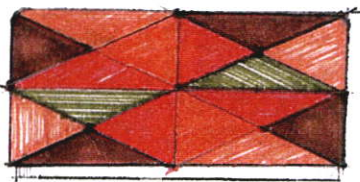
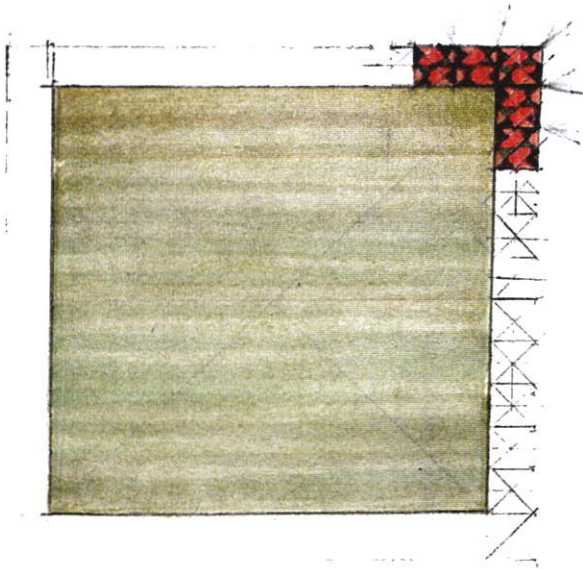
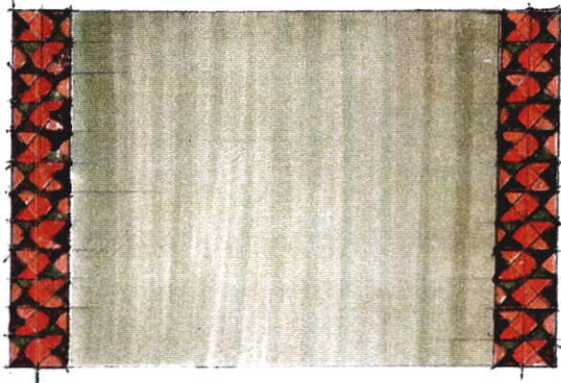
အရောင်စုံ (ခရစ်))

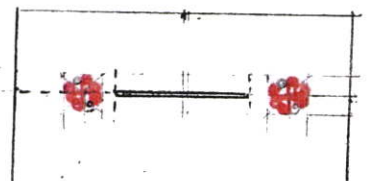
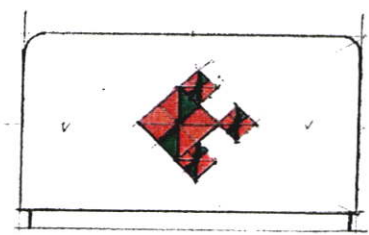
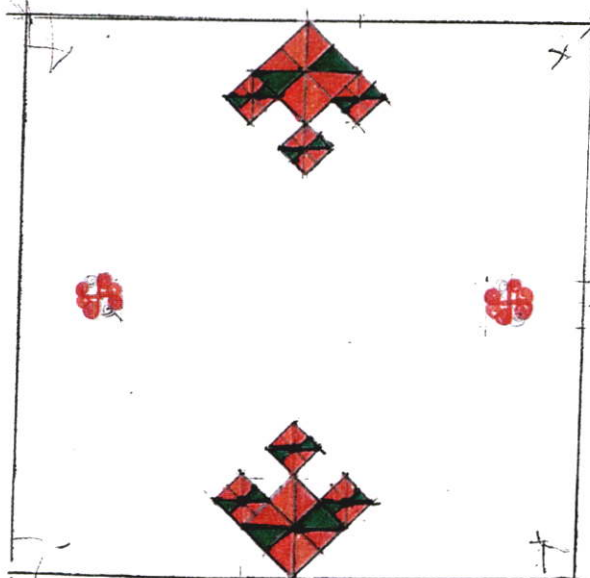
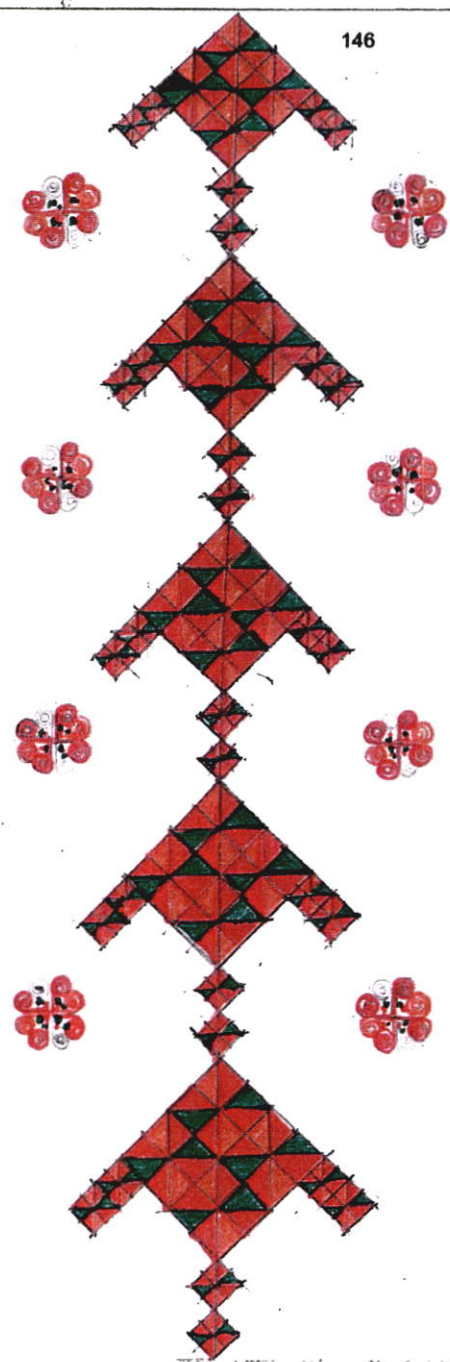
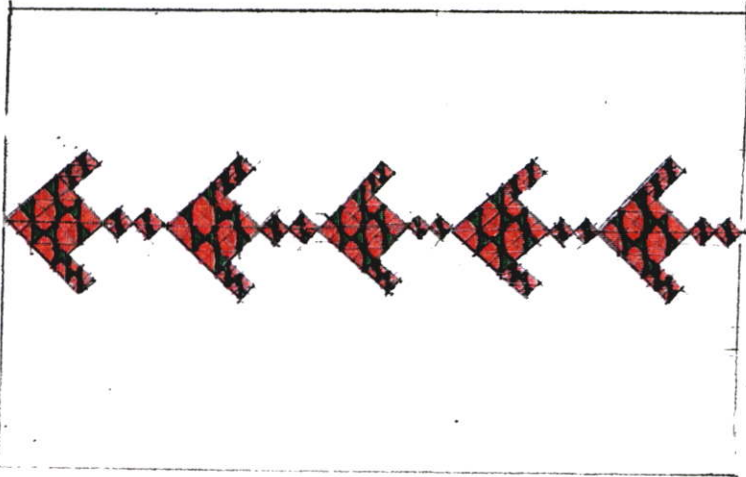
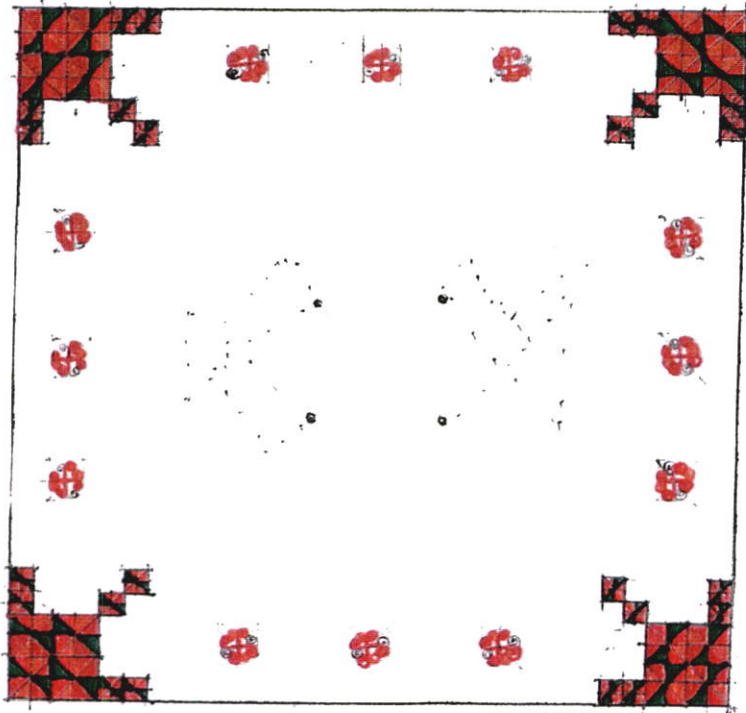
- ခိုင်ခံ့ - ခိုင်ခံ့

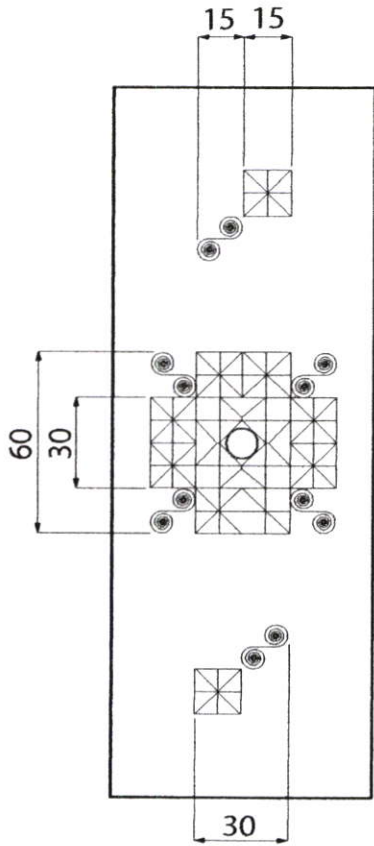
- အရောင်စုံအရောင်စုံ (SIDE TO SIDE)

*

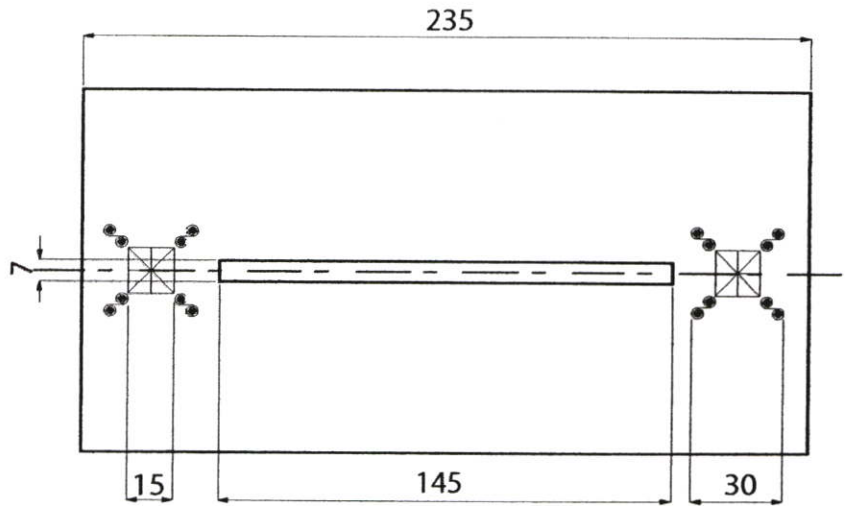

FRONT VIEW

SIDE VIEW

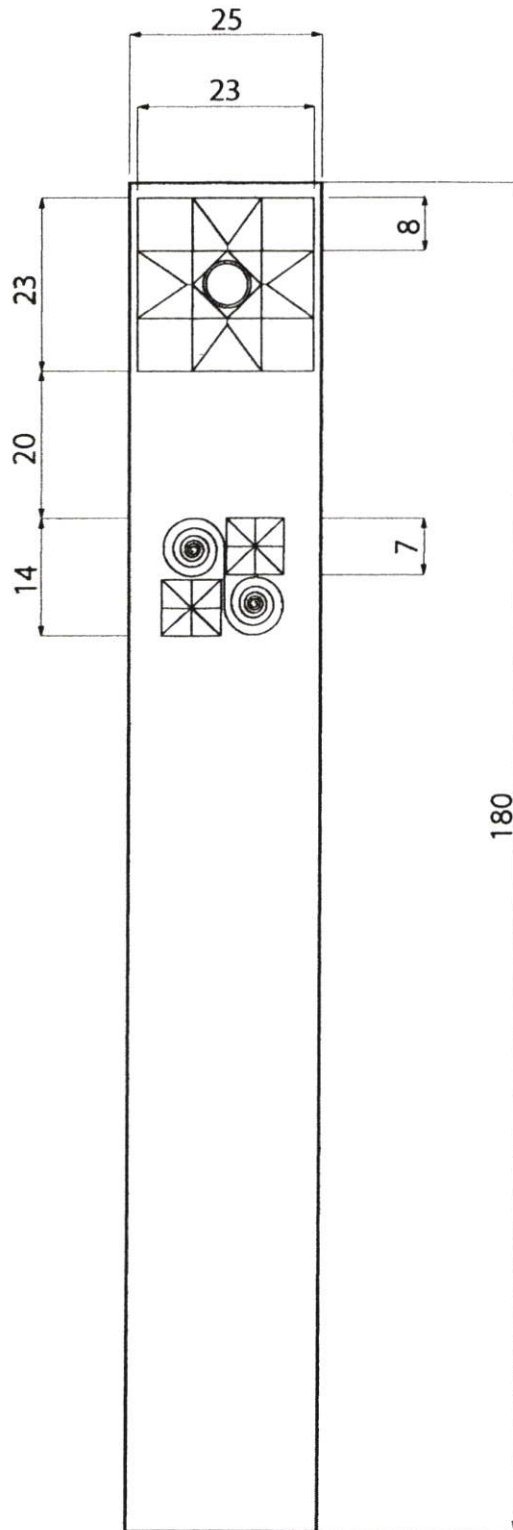

TOP VIEW

SCALE 1 : 2.5
UNIT OF MM.

ก้องกระต่ายกฤษฎ์

ว / ค / ป	ชื่อ - นามสกุล	รหัส	แผ่นที่
09/06/49	นางสาว อธิรัชชญ์ ศิริพันธ์บุปผา	44064816	1
การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของกระต่ายกฤษฎ์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี			

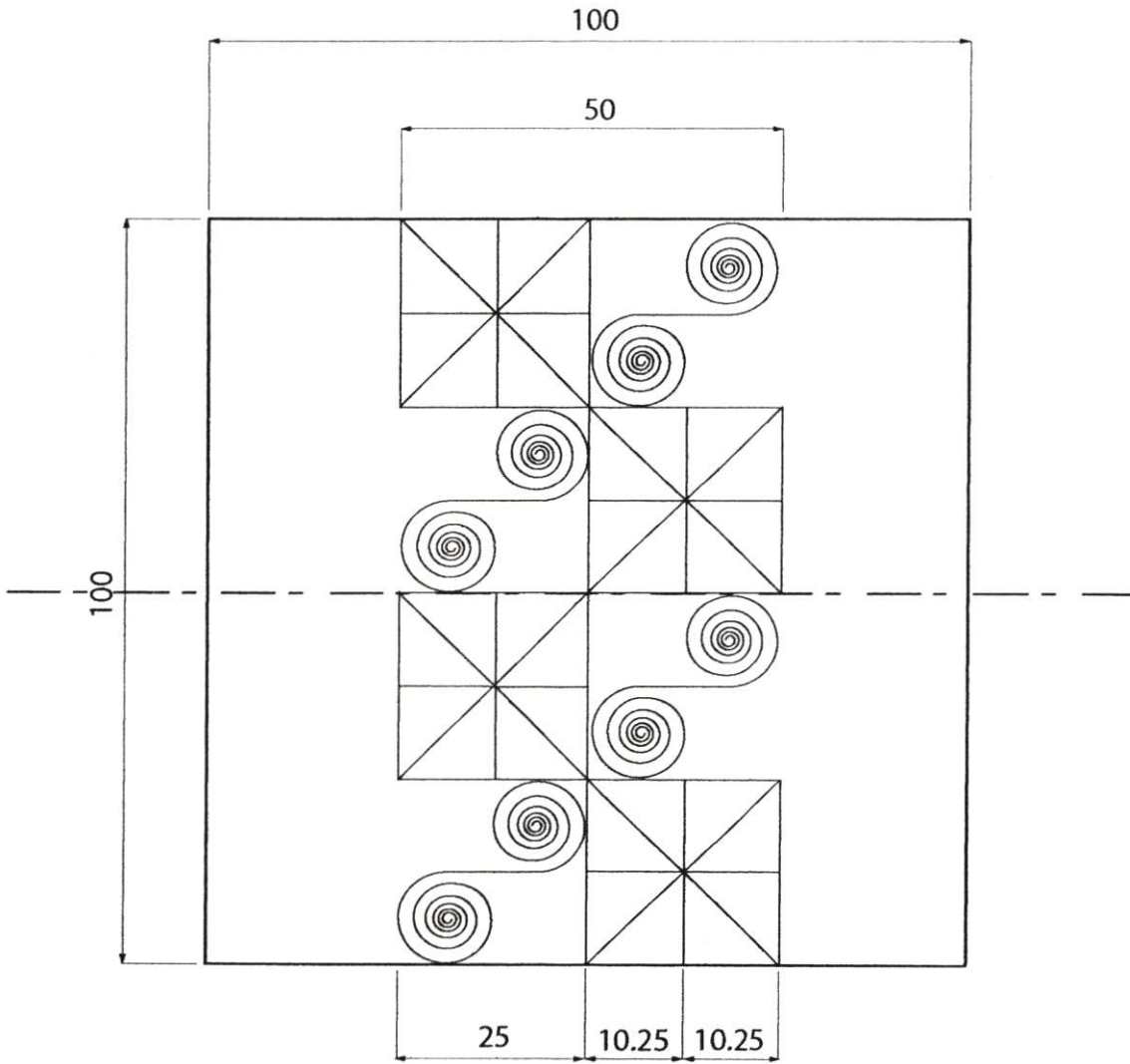

SCALE 1 : 1
UNIT OF MM.

ช่องใส่ตะเกียบ

TOP VIEW

ว/ค/ป	ชื่อ - นามสกุล	รหัส	แผ่นที่
09/05/49	นางสาว สิริธัญญ์ ศิริพันธ์อุปผา	44064816	2
การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์วิศวกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี			
สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง			

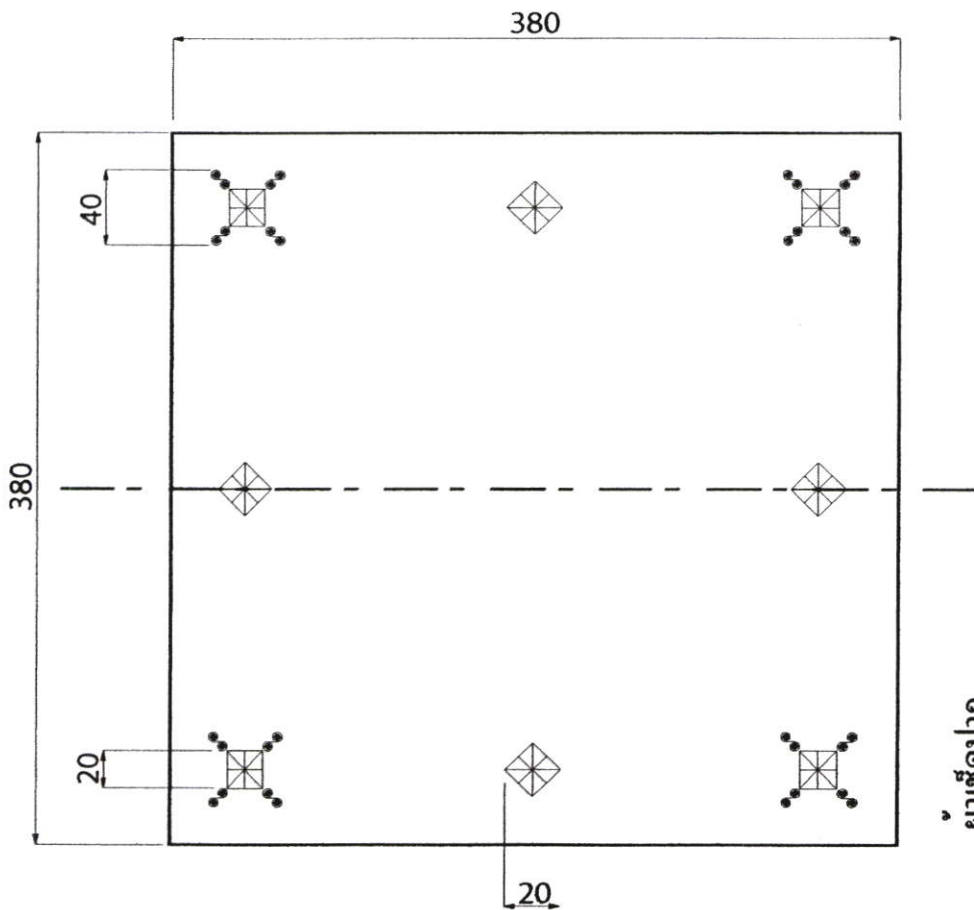

SCALE 1:1
UNIT OF MM.

ที่รองแก้วน้ำ

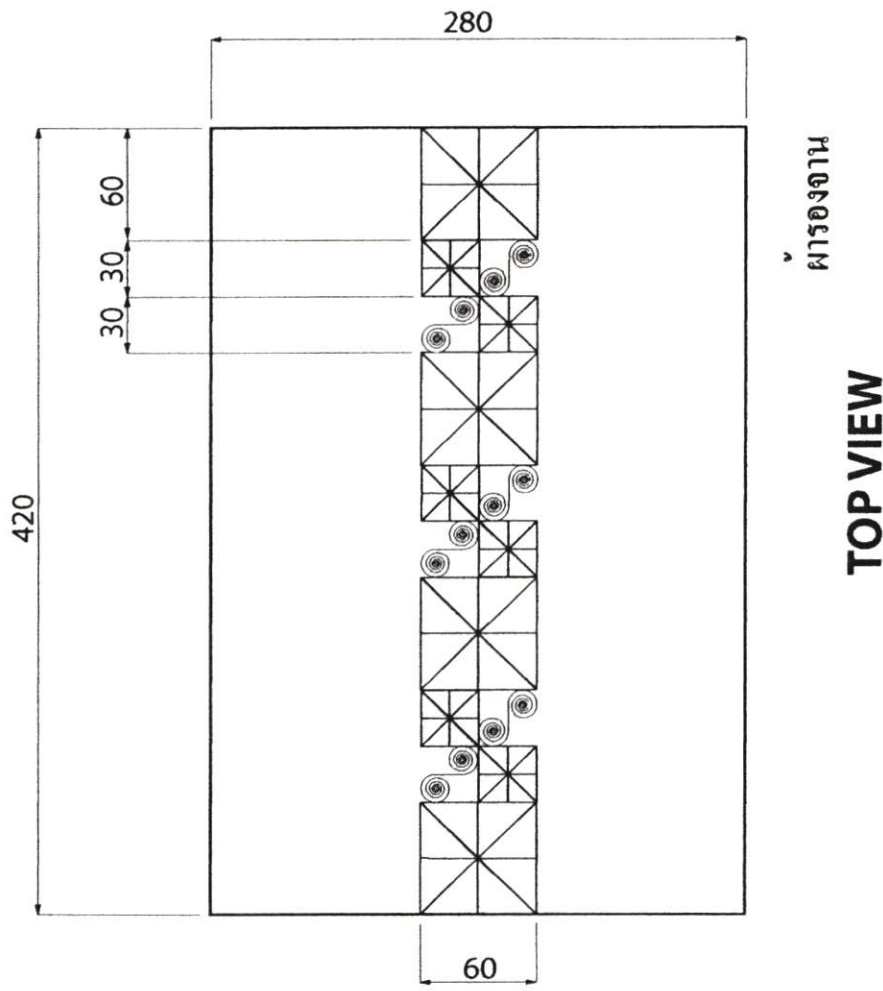
TOP VIEW

ว/ค/ป	ชื่อ - นามสกุล	รหัส	แผ่นที่
08/06/49	นางสาว สิริชัยณู ศิริพันธ์บุปผา	44064816	8 149
การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกระเบื้องจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี			
สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง			

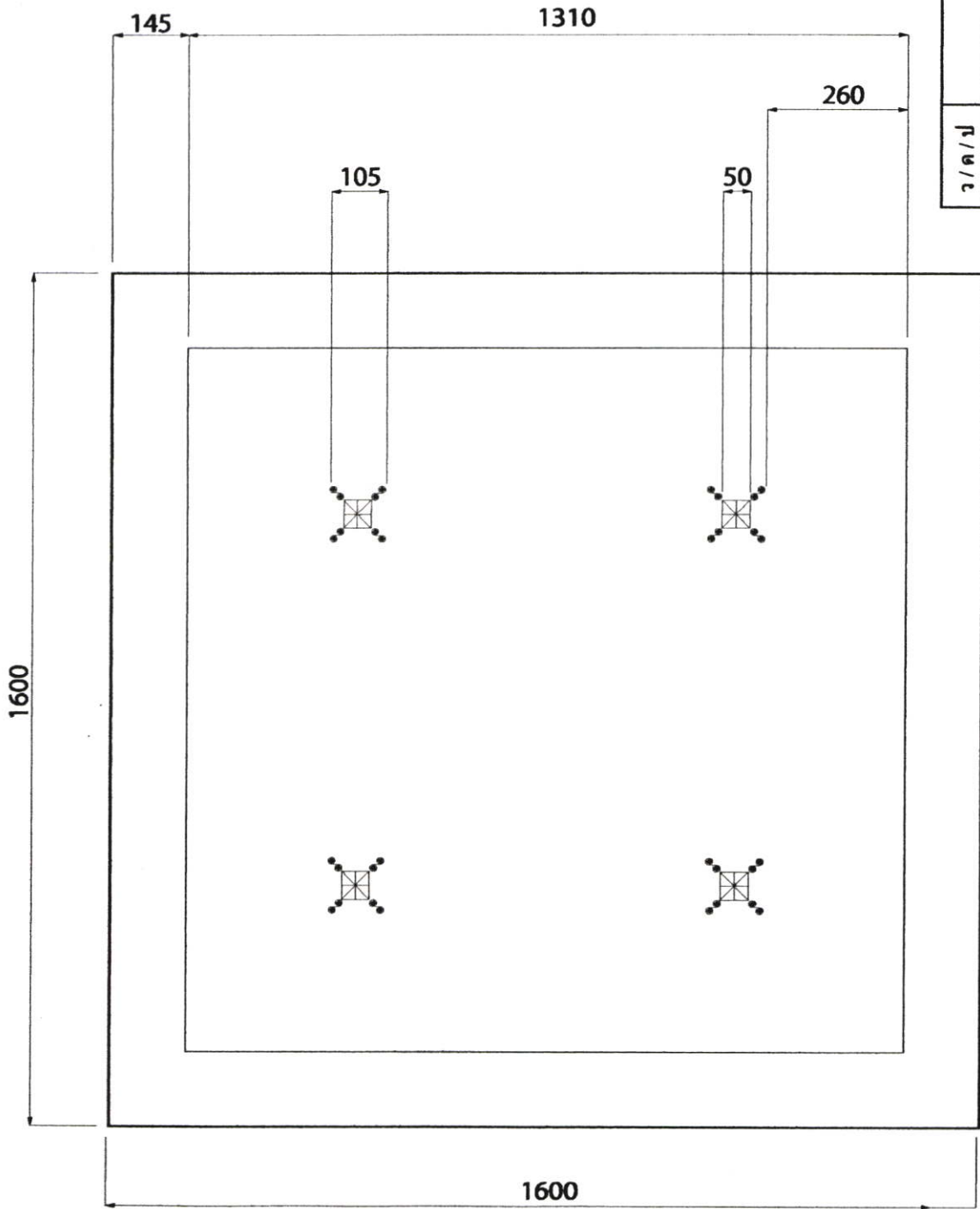

TOP VIEW

SCALE 1 : 4
UNIT OF MM.

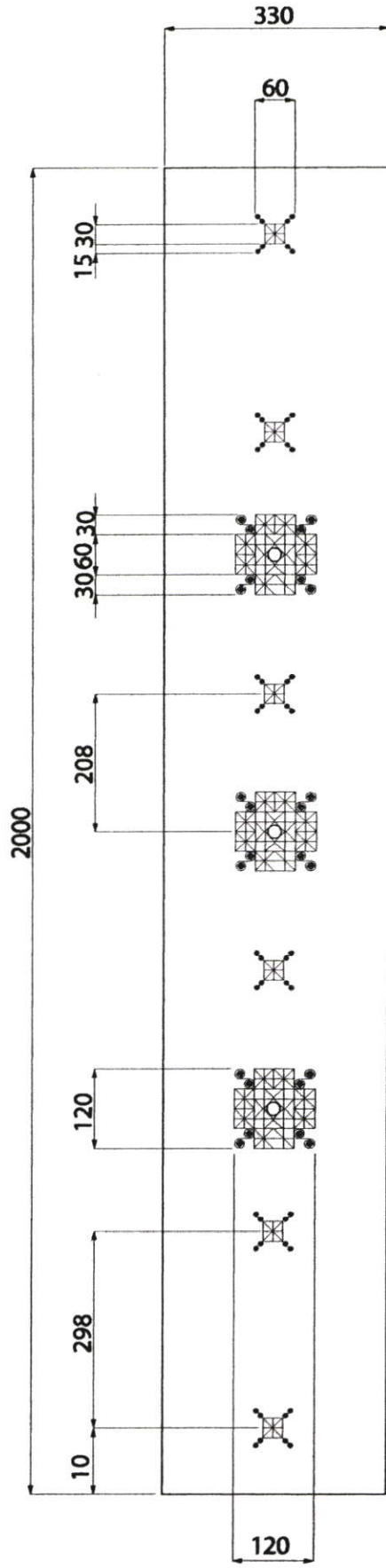
ว / ค / ป	ชื่อ - นามสกุล	รหัส	แผ่นที่
09/05/49	นางสาว อธิษฐ์ ศิริพันธุ์บุปผา	44064816	4
การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารของโรงเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์			
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง			

SCALE 1:12
 UNIT OF MM.
 ไม้แปะ

ว / ค / ป	ชื่อ - นามสกุล	รหัส	แผ่นที่
09/05/49	นางสาว สิริชัยยุ สุวิพันธุ์บุผา	44004010	5
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอัสสัมชัญวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร			
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง			

FRONT VIEW

TOP VIEW

SCALE 1:10
UNIT OF MM.
ผาคัดโต๊ะ

ว / ต / ป	ชื่อ - นามสกุล	รหัส	แผนที่
09/05/49	นางสาว อธิรัชฎูญี สิริพันธ์บุปผา	4-4084910	0 152
การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศฯ จังหวัดเพชรบุรี			
ภาชานทกโนโใฉ่ผัดกัฒ์ทุคตสาทรรม สดำนันทกโนโใฉ่พรจจอนกถาเจาคูณฑทารธาทรบั้ง			

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวสิริชญ์ ศิริพันธ์บุปผา
วัน เดือน ปี เกิด	14 พฤษภาคม 2521
สถานที่เกิด	เขตคลองสาน จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	9/204-205 หมู่ที่1 ซอยสะแกงาม35/3 แขวงสามค่า เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10150
ประวัติการศึกษา	ปีการศึกษา 2540 สำเร็จการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกจิตรศิลป์ อาชีวศึกษาเสาวภา ปีการศึกษา 2542 สำเร็จการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง คณะออกแบบ แผนกออกแบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง ปีการศึกษา 2544 สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีอุตสาหกรรม บัณฑิต สาขาวิชาศิลปอุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปีการศึกษา 2549 สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีอุตสาหกรรม มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ภาควิชาครุศาสตร์ สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง